

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

**Projektas „Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio,
priėsmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo
tobulinimas ir plėtotė“**

BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS VYKLANČIŲ MOKYKLŲ PAŽANGOS STEBĖSENOS IŠORINIO VERTINIMO MODELIS

Parengta Europos Socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-03-0001 „Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo tobulinimas ir plėtotė“.

Rengėjai:

Vitalija Dziuričienė
Asta Malčiauskienė
dr. Romas Prakapas
Olivija Saranienė
dr. Berita Simonaitienė
dr. Jūratė Valuckienė
Viktorija Vilūnienė

SANTRAUKA

Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio gairių tikslas – įvertinti esamą Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų išorinio vertinimo modelį ir jo taikymo praktiką, siekiant gerinti mokyklų veiklos kokybę.

Dokumentą sudaro trys dalys.

Pirmojoje dalyje analizuojamas ir atskleidžiamas šiuo metu taikomo Bendrojo ugdymo mokyklų išorinio vertinimo prasmingumas, tikslingumas, pateikiami esamų išorinio vertinimo formų privalumai, trūkumai ir tobulintinos struktūrinės dalys, analizuojami šiuo metu naudojami mokyklos veiklos pažangos stebėsenos būdai /metodai, įvertinant jų privalumus ir trūkumus, remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V- 1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“ patvirtintos Geros mokyklos koncepcija.

Antrojoje dalyje pateikiama Estijos ir Nyderlandų mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo sistemos analizė, aprašant šių šalių mokyklų veiklos vertinimo reglamentavimą, dalyvius ir jų funkcijas, vertinimo formas, vertinimo instrumentus, bendruosius vertinimo principus, vertinamas sritis, rezultatų pateikimą.

Trečioji dalis skiriama apibrėžti atnaujinamo išorinio vertinimo sampratą, išorinio vertinimo nuostatas, modelio paskirtį, pridėtinę vertę proceso dalyviams, vertinimo proceso eigą, funkcijas, kurioms vykdyti sąlygas sudaro kuriamas Modelis, suinteresuotų šalių poreikių ir lūkesčių atitiktį. Taip pat pateikiamos dvi atnaujinamo modelio alternatyvos.

Dokumente vartojamas sąvokos

Neformalusis vertinimas – nereglamentuotas vertinimas, kurio rezultatai nėra įforminami arba yra užrašomi laisvai pasirinktu būdu.

Formalusis vertinimas – vertinimas, kuris remiasi nustatytais kriterijais, yra atliekamas nurodytu būdu, o jo rezultatai užrašomi sutarta forma.

Formuojamasis vertinimas – veiklos metu atliekamas nuolatinis ar kartotinis vertinimas, kurio paskirtis – teikti informaciją, reikalingą šiai veiklai koreguoti ir jos rezultatams gerinti.

Įsivertinimas (vidinis vertinimas)– veiklos ar kitų objektų, už kuriuos patys vertintojai yra visiškai ar iš dalies atsakingi, vertinimas.

Išorinis vertinimas – vertinamai įstaigai nepriklausančių arba vertinamoje veikloje nedalyvaujančių asmenų atliekamas vertinimas.

Kokybinis vertinimas – kokybinių tyrimų metodus naudojantis vertinimas, teikiantis žodinius vertinamų objektų apibūdinimus, aprašymus.

Kiekybinis vertinimas – statistikos duomenimis ir statistinės analizės procedūromis pagrįstas vertinimas.

Rodiklis – apie kokio nors reiškinių egzistavimą, būklę ar kaitą informuojančio požymio įvardijimas ir jo statistinis matmuo.

SUMMARY

The purpose of the guidelines for the external evaluation model for monitoring the progress of general education schools is to assess the current model of the schools' external evaluation and its application practices to improve the quality of school performance.

The document consists of three parts.

The first part analyses and reveals the significance of the current external evaluation of General Education Schools, discusses the advantages, disadvantages and structural parts of the existing forms of external evaluation, analyses the currently used methods of monitoring school progress, assessing their advantages and disadvantages on the basis of the Good School Concept (approved by the order of the Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania 2015 December 21 no. V-1308 "On the Approval of the Good School Concept").

The second part presents an analysis of the organisation and implementation of external evaluation of school performance in Estonia and the Netherlands, describing the regulation of the school performance evaluation in these countries, including participants and their functions, evaluation forms, evaluation tools, general evaluation principles, evaluation areas, and presentation of results.

The third part is devoted to defining the concept of updated external evaluation, as well as the provisions of external evaluation, the purpose of the model, the added value for the participants in the process, the evaluation process, functions, and the needs and expectations of stakeholders. Two alternatives to the upgradeable model are also presented.

The terms used in the document:

Informal assessment – an unregulated assessment, the results of which are not formalised or can be recorded in a freely chosen way.

Formal assessment – is an assessment based on established criteria, carried out in a specified way, and the results are recorded in an agreed form.

Formative assessment – is a continuous or repeated assessment carried out during an activity, the purpose of which is to provide information necessary to adjust this activity and improve its results.

Self-assessment (internal assessment) – is the assessment of activities or other objects for which the assessors themselves are fully or partially responsible.

External evaluation – is an evaluation performed by persons who do not belong to the evaluated institution or do not participate in the evaluated activity.

Qualitative assessment – is an assessment using qualitative research methods, providing qualitative descriptions of the objects being assessed.

Quantitative assessment – is an assessment based on statistical data and statistical analysis procedures.

Indicator – is the identification of a characteristic that informs about the existence, condition or change of a phenomenon and its statistical dimension.

LIETUVOS BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ IŠORINIO VERTINIMO SISTEMOS ANALIZĖ

Vertinimo teisinis reglamentavimas. Lietuvoje institucionalizuotas BUM išorinis vertinimas vykdomas nuo 2007 m. Naujausias BUM išorinio vertinimo tvarkos aprašas patvirtinta Švietimo ir mokslo ministro 2018 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. V-962.

Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše apibrėžtas išorinio vertinimo tikslas - skatinti mokyklas tobulėti siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų, nurodyti uždaviniai: 1) skatinti mokyklos veiklos kokybės ir daromos pažangos įsivertinimą, mokyklos bendruomenės susitarimus dėl veiklos kokybės sampratos ir kokybės gerinimo; 2) skatinti mokyklas sudaryti geresnes sąlygas mokiniui ugdytis, tobulėti, siekti pažangos ir aukštesnių rezultatų; 3) padėti priimti patikimais duomenimis grįstus sprendimus dėl pagalbos mokykloms; 4) skatinti tobulinti esamas ir kurti naujas pagalbos teikimo ir konsultavimo formas mokyklai, mokytojams, mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams); 5) įvertinti mokyklos ir jos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (valstybinės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos arba savivaldybių vykdomosios institucijos (savivaldybės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (dalyvių susirinkimo) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos – viešosios įstaigos), savininko (dalyvių susirinkimo) (kitų mokyklų) bendradarbiavimo veiksmingumą siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir rezultatų; 6) nustatyti mokyklos veiklos rizikos veiksnius, jų reikšmingumą, teikti rekomendacijas mokyklos veiklai tobulinti; 7) teikti informaciją apie mokyklų veiklos kokybę ir skleisti mokytojų, mokyklų,

mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų, dalyvių susirinkimų (savininkų), savivaldybių administracijų veiklos gerąją patirtį.

Išorinis vertinimas vykdomas vadovaujantis etiškumo, objektyvumo, skaidrumo, kontekstualumo, pažangumo principais. Šių principų laikymasis užtikrina, kad vertinant mokyklos veiklos kokybę vertinimo sprendimai būtų grindžiami patikimais duomenimis, laiku dalijamasi informacija; pripažįstamas mokyklos socialinis, ekonominis, kultūrinis, technologinis ir pedagoginis kontekstas, o išorinio vertinimo rezultatai sudaro sąlygas koreguoti mokyklos ugdomąją veiklą, gerinti rezultatus, taikyti ugdymo(si) inovacijas, skatinti geresnį mokyklos valdymą ir siekti kiekvieno mokinio pažangos.

Apraše vertinimas įteisinamas kaip formuojamasis mokykloje vykstančių procesų vertinimas ir nurodomos trys jo formos: 1) visuminis, kai vertinama visa mokyklos veikla (toliau – visuminis vertinimas); 2) teminis, kai vertinama mokyklos veikla gilinantis į švietimo ir mokslo ministro nustatytą aktualią temą (problema, klausimą) (toliau – teminis vertinimas); 3) rizikos, kai vykdomas mokyklos veiklos rizikos veiksnių identifikavimas, analizė ir veiklos tobulinimo galimybių numatymas (toliau – rizikos vertinimas).

Visuminio mokyklos vertinimo metu stebima visa mokyklos veikla. Ugdymo proceso stebėjimui skiriama ne mažiau kaip 75 procentus vertintojų darbo mokykloje laiko, stebima kiekvieno mokytojo veikla, yra renkami kiti duomenys apie mokyklos visos veiklos kokybę pagal Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės visuminio vertinimo rodiklius. Po kiekvienos stebėtos ugdymo(si) veiklos (pamokos) ar kitos veiklos vertintojai privalo mokytojui nurodyti ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus. Visuminio vertinimo mokyklos ataskaitoje, kurią gauna mokykla ir jos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija yra pateikiami keturių mokyklos veiklos sričių vertinimai ir nurodomi ne mažiau kaip 10 mokyklos stipriųjų veiklos aspektų ir ne daugiau kaip 5 tobulintini veiklos aspektai. Ši atskaita skelbiama viešai (ŠVIS ir Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – Agentūros tinklalapyje).

Teminio vertinimo metu analizuojamas temas (problemas, klausimus) nustato Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Teminis vertinimo metu vertinimo rodikliai gali būti struktūruojami tam tikra prioritetine tvarka, atsižvelgiant į švietimo ir mokslo ministro nustatytas temas (problemas, klausimus). Teminis vertinimas pradedamas analizuojant Nacionalinio egzaminų centro (dabar – Nacionalinės švietimo agentūros) duomenis ir Mokyklos, vykdančios bendrojo ugdymo programas, veiklos įsivertinimo rezultatų ir veiklos tobulinimo informaciją, kurią mokykla pateikia išorės vertintojams.

Teminio vertinimo mokykloje metu ugdomasis procesas stebimas pasirinktinai, atskirų klasių, mokomųjų dalykų ar kitu principu, išryškinant pavyzdžius švietimo ir mokslo ministro nustatytiems

klausimams pagrįsti bei mokyklos sėkmingos ir tobulintinos veiklos atvejams atskleisti. Kaip ir visuminiame vertinime, kiekviena stebima ugdymo(si) veikla (pamoka) aptariama su mokytoju (žodžiu), nurodant ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus, vadovaujantis tokia pat struktūra parengiama ataskaita mokyklai. Įvertinus visas švietimo ir mokslo ministro įsakymu numatytas mokyklas, Agentūra apibendrina teminio vertinimo duomenis, parengia ataskaitą ir ją pateikia Švietimo ir mokslo ministerijai bei skelbia Agentūros tinklalapyje.

Rizikos vertinimo metu identifikuojami ir nagrinėjami veiksniai, kurie trukdo mokyklai pasiekti geresnės mokinių pažangos ir pasiekimų, vertinimas vykdomas vadovaujantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės rizikos vertinimo rodikliais. Rizikos vertinimui naudojami atrinkti duomenys apie vertinamų mokyklų mokinių pasiekimus ir pažangą, ugdymo(si) aplinkas, mokyklų socialinį, technologinį, pedagoginį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą. Prieš vertinimą numatyta tvarka mokykloje organizuojamos mokytojų, mokinių ir jų tėvų nuomonių apie mokyklos veiklą apklausos.

Rizikos vertinimo metu stebimas ugdymo procesas, renkami ir tikslinami Agentūros pateikti duomenys apie mokyklos veiklos kokybę, susitinkama su mokyklos vadovu, direktoriaus pavaduotojais, mokyklos padalinių vadovais, mokytojais ir kitais mokyklos darbuotojais, ugdančiais mokinius ir teikiančiais pagalbą mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokyklos savivaldos institucijų atstovais, mokiniais, jų tėvais (globėjais, rūpintojais) ir kitais suinteresuotais asmenimis.

Kaip ir kitų vertinimo formų atvejais, rizikos vertinimo metu po stebėtų veiklų (pamokų) mokytojams privaloma nurodyti ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus. Vertinimo metu gali būti organizuojamas stebėtų pamokų aptarimas su mokyklos mokytojais (metodinių grupių vadovais, jų atstovais), kuriuose pristatomi stiprieji ir tobulintini mokytojų organizuotų veiklų aspektai. Ataskaitoje mokyklai papildomai nurodomi ir reikšmingiausi rizikos veiksniai.

Po rizikos vertinimo yra stebima mokyklos daroma pažanga: 1) praėjus metams po vertinimo Nacionalinė švietimo agentūra analizuoja mokyklos ir jos mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos pateiktus duomenis apie mokyklos veiklos kokybės kaitą, mokyklos vadovo veiklos vertinimo rezultatus ir teikia išvadą dėl reikšmingiausių rizikos veiksnių pokyčio; 2) praėjus dvejiems metams po rizikos vertinimo organizuojamas pakartotinis vertinimas mokykloje pagal anksčiau vertintus rodiklius ir vertinimo metu nustatytus reikšmingiausius rizikos veiksnius. Teigiamas mokyklos veiklos pokytis konstatuojamas, jeigu pakartotinio vertinimo metu aukštesniu lygiu įvertinama daugiau kaip pusė rodiklių.

Tikslingas, į mokinių pasiekimų gerinimą nukreiptas, rizikos vertinimas nuo 2019 m. taikomas naudojant Kokybės krepšelio lėšas (žr. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugpjūčio 28 d. įsakymą Nr. V-707 „Dėl kokybės krepšelio skyrimo bendrojo ugdymo mokykloms tvarkos aprašo patvirtinimo“).

2021 m. pakeistame Kokybės krepšelio skyrimo bendrojo ugdymo mokykloms tvarkos apraše (žr. Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. kovo 30 d. įsakymą Nr. V-496 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugpjūčio 28 d. įsakymo nr. V-707 „Dėl kokybės krepšelio skyrimo bendrojo ugdymo mokykloms tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“) įvedamas ir mokyklos daromos pažangos vertinimas, nurodant, kad ne anksčiau kaip po metų nuo mokyklos veiklos tobulinimo plano įgyvendinimo pradžios stebima mokyklos pažanga atliekant mokyklos išorinį vertinimą. Pažanga laikoma padaryta, jei mokyklos veiklos išorinio vertinimo metu nustatoma, kad mokykla tinkamai įgyvendina suplanuotas tobulinimo veiklas, numato aiškius rodiklius (procesų, rezultato ir poveikio) veiklai (įsi)vertinti ir geba jais vadovautis, užtikrina veiklą, lemiančių mokinių pažangą ir pasiekimus, tvarumą.

Metodologinė išorinio vertinimo prieiga. Mokslo požiūriu vertinimas apibrėžiamas kaip sistemingas duomenų rinkimo, analizės, interpretacijos ir apibendrinimo procesas, kurio paskirtis – pateikti informaciją įvertinimo sprendimams priimti (Stufflebeam ir kt., 2000; Rossi, 2004; Weiss, 2004; Žydžiūnaitė ir kt., 2009).

Pagal reglamentuojančius dokumentus savo nuostatomis ir procedūromis išorinis vertinimas gali būti charakterizuojamas dviem vertinimo koncepcijomis: formuojamojo ir reaguojančiojo konstruktyvaus vertinimo.

Formuojamasis vertinimas – tai vertinimas, kurio paskirtis yra surinkti duomenis ir informaciją, padedančią išsiaiškinti tuos vertinamo objekto aspektus, kuriuos reikia tobulinti (pagal Scriven, 2004; Stake, 2004). Formuojamojo vertinimo tikslas yra suteikti žinojimą, ar procesai vyksta taip, kaip planuota, ar daroma numatyta pažanga (Weiss, 2006, p.71). Pasak Scriven (2004), formuojamojo vertinimo generuojama informacija sugrįžta į vertinamą objektą ir padeda jį gerinti. Stufflebeam, Shinkfied (2007, p. 25) pabrėžia, kad formuojamasis vertinimas yra proaktyvus ir perspektyvinis, jis padeda ne tik pasiekti užsibrėžtus tikslus, bet ir įgalina siekti aukštesnių, nuolatos priimti kokybės gerinimo sprendimus, dalyvaujant visiems su vertinamu objektu susijusiems suinteresuotiems asmenims.

Formuojamojo vertinimo įgyvendinimas apima veiklas, tokias, kaip:

- *istorijos rašymą*, nes vertintojas gali prisidėti prie vertinamo objekto supratimo ir jo funkcionavimo;

- *grįžtamąjį ryšį* su dirbančiais specialistais: formuojamojo vertinimo duomenys gali būti reikšmingi ne tik vadovams, bet ir tiesiogiai dirbantiems asmenims, nes vertintojas yra supratingas stebėtojas, matantis, kas vyksta, ir parodantis, kokios vidinės ir išorinės sąlygos veikia vertinamą objektą;
- *vertinimo tikslų išryškėjimą*, kadangi vertinimas yra galimybė proceso dalyviams išsiaiškinti veikimo tikslus, juos laikant rezultatų vertinimo kriterijumi, taip vertinimui tampa disciplinuojančiu mechanizmu, priemone susitarti dėl to, ką ketinama nuveikti ateityje kokybės labui;
- *atskaitomybę*: viešas vertinimo rezultatų paskelbimas skatina juos suprasti ir naudoti;
- *socialinės intervencijos supratimą*: vertinimas inicijuojamas su aiškiu tikslu išsiaiškinti, kas keičia žmogaus elgseną (Weiss, 2006, p. 40–46).

Reaguojančio konstruktyvaus vertinimo koncepcija (angl. *responsive constructivist evaluation*), vertinimą traktuoja kaip lokalų procesą, konstruojamą vertinime dalyvaujančių suinteresuotų grupių ir veikiamą konteksto (Lincoln, Guba, 1989). Pagal Stake (2004) reaguojantis (į vertinamąjį orientuotas) vertinimas (angl. *responsive / client-centred evaluation*) nustato vertinamo objekto stipriąsias ir tobulintinas sritis, moko suprasti ir numatyti veikos gerinimo perspektyvas. Pasak Stufflebeam, Shinkfield (2007, p. 214), ši vertinimo nuostata orientuojasi į nuolatinę vertintojo ir vertinamųjų komunikaciją, atrandant ir diskutuojant vertinamo objekto kokybės problemas. Reaguojantis vertinimas dvipusės komunikacijos dėka tampa atviru procesu, įtraukiančiu į diskusiją, kurioje konstruojamas pageidautinas kokybės supratimas ir įsipareigojimai jo siekti.

Pagal Guba, Lincoln (1989, 2004), reaguojantis konstruktyvus vertinimas nėra pozityvistinis tyrimas tiesiogine prasme. Jam nepakanka objektyviai renkamų duomenų ir analizės procedūrų. Vertinimo vyksmas, atskleidždamas skirtingas socialinės realybės konstrukcijas, kuria realybę kaip mokymo(-si) procesas, kuriame vertintojai ir vertinamieji mokosi vieni iš kitų. Šis bendras mokymasis yra būtina sąlyga prasmingai keisti požiūrį į vertinamo objekto kokybę.

Svarbiausi reaguojančio konstruktyvaus vertinimo rezultatai susiję su socialinės realybės konstravimo pasekmėmis: tinkamai realizuoto reaguojančio konstruktyvaus vertinimo atveju siauras kategoriškumas / absoliutizmas užleidžia vietą bendruomeniniam reliatyvizmui, vertinimo rezultatų laukimas virsta bendru veiklos tobulinimo veiksmu, kuriame atskaitomybė keičiama pasidalyta atsakomybe už veiklos rezultatų gerinimą.

Reaguojantis konstruktyvus vertinimas moksle vadinamas ketvirtosios kartos (angl. *generation*) vertinimu, integruojančiu tris ankstesnes vertinimo kartas: 1) **matavimą** (angl. *measurement*), 2) **aprašymą** / apibūdinimą (angl. *description*) ir 3) **sprendimą** / nuomonės pareiškimą (angl. *judgment*).

Matavimas – kaip pozityvistinis tyrimas skirtas gauti patikimus duomenis ir pateikti kiekybiškai apdorotą vertinimo informaciją apie tai, ką vertinamieji moka. Matavimu grindžiamas vertinimas siekia objektyviai nustatyti, kaip pasiekiami užsibrėžti mokymo(-si) tikslai. Tačiau matavimu nėra nustatomos, analizuojamos ir vertinamos šių rezultatų susiformavimo priežastys.

Antrojoje vertinimo kartoje (aprašyme) dėmesys atkreipiamas į sąlygų, kuriomis buvo pasiekti rezultatai, analizę. Aprašymas tiesiogiai susijęs su Tyler pasiūlytu į tikslą orientuoto vertinimo modeliu, kuriame kaip pasiekiami užsibrėžti tikslai, o ne tik kokios objekto savybės yra vertintojams demonstruojamos. Tyler modelis, pasak Guskey (2004), vertinimo procesui suteikia kryptį, aiškumą, tvarką ir sustiprina vertinimo objektyvumą, tačiau didžiausias į tikslus orientuoto vertinimo trūkumas yra jo ribotumas: vertinimo planas sudaromas pagal iš anksto suformuluotus tikslus, tačiau kai kurie svarbūs vertinamo objekto rezultatai gali nebūti susiję su numatytais tikslais. Vertinant tikslų pasiekimo lygį neatsižvelgiama į patirtį kaip tikslai buvo pasiekti.

Trečioji vertinimo karta pabrėžia sudėtingus psichologinius vertintojo ir vertinamųjų santykius. Šio vertinimo pradininkas Stake (2004) teigia, kad vertinimo rezultatai, konstatuoti vertinamos veiklos dalyvių, yra ne tokie pat, kaip suformuluoti vertintojo profesionalo. Trečiosios kartos vertinimą tinkamai atskleidžia Stufflebeam KIPP (konteksto, indėlio, proceso ir produkto) vertinimo modelis. Jo vertinimo objektas – sprendimai, primami organizacijos politikos kūrėjų ir administratorių. KIPP modelis pasižymi universalumu – jis taikomas vertinant programas, personalą, kokybės užtikrinimo sistemas ir pan (pagal Alkin, 2004; Guskey, 2004; Mathison, 2005; Stufflebeam, Shinkfied, 2007).

Ketvirtosios kartos vertinimo prieiga panaikina įtampą tarp visų proceso dalyvių. Dėl visų dalyvių konstruktyvios sąveikos ir jos dėka vykstančių mokymosi procesų ketvirtosios kartos vertinimas yra tik lokalus procesas. Jo rezultatai priklauso nuo konteksto, dalyvių sąveikos patirties, kurios negalima perkelti į kitą aplinką. Kaip organizacinio mokymosi procesas, konstruktyvus vertinimas gali iškelti daugiau klausimų nei pateikti atsakymų. Jo „atradimai“ kuria socialines konstrukcijas, kurios vertintojui konsultuojant tampa rekonstrukcijos objektais.

Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelis. Bendrojo ugdymo mokyklos išorinio vertinimo rodiklių pagrindas – Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. V-267, įsivertinimo modelyje išskirtos mokyklos veiklos vertinimo sritys, detalizuojamos temomis ir skaidomos į rodiklius.

Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo paskirtis – mokyklos veiklos gerinimas, atrandant ir patvirtinant mokinių ugdymo sėkmę ir nustatant tobulintinas sritis, priimant bendrus sprendimus dėl būtinų veiksmų, siekiant bendrai sutartos mokinių mokymo(si) kokybės. Sistemingai vykdomas

mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas sudaro sąlygas ir prielaidas, t. y. įgalina, visą mokyklos bendruomenę (mokyklos vadovus, mokytojus, mokinius ir jų tėvus (globėjus), savininko atstovus ir kitus mokyklos veikla suinteresuotus socialinius partnerius) argumentuotai diskutuoti apie mokinių mokymą ir mokymąsi, pripažinti mokytojų meistriškumą ir gerąsias praktikas, kaip tinkamus pavyzdžius mokytojų bendruomenės organizaciniam mokymuisi.

Mokykloje vykdomu veiklos kokybės įsivertinimu yra siekiama šių tikslų: 1) plėtoti duomenimis grįsto valdymo kultūrą mokykloje; 2) skatinti mokyklos bendruomenės kryptingą, į rezultatus orientuotą diskusiją apie gerą mokyklą; 3) stiprinti mokyklos bendruomenės narių įsipareigojimą ugdymo kokybei ir atsakomybę, taikant įsivertinimą kaip kasdienę praktiką – savistabą, refleksiją, dialogą; 4) į mokyklos tobulinimo procesus įtraukti visus bendruomenės narius, kitas suinteresuotas grupes.

Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rodiklių metodologinė prieiga. Konstruojant bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo modelį (Balčiūnas, Valuckienė, 2014) vadovautasi nuostata, kad mokyklos įsivertinimui tinkamiausias yra į rezultatų panaudojimą orientuotas vertinimas, dar tiksliau, viena iš šio vertinimo modifikacijų – į organizacijos mokymąsi orientuotas vertinimas (Emstad, 2012, Dahler-Larsen, 2009), kuriame vadovaujamosi nuostata, kad organizacija mokosi akumuliuodama apibendrintos patirties žinias, skleisdama jas personalui ir bendruomenei, naudodama būsimos veiklos planavimui.

Į organizacijos mokymąsi orientuotame vertinimo modelyje ryšys tarp organizacijos veiklos vertinimo ir besimokančios organizacijos kūrimo yra daugiau nei akivaizdus: vertinimas traktuojamas kaip galimybė mokytis ir mokymosi įrankis. Taikant šį vertinimo modelį, yra nustatomi / patvirtinami nepalankūs bendruomenei faktai, kurie iššaukia „griežtą“ organizacijos mokymąsi veiklos kokybės tobulinimo labui. Kaip neigiami šio vertinimo aspektai yra išskiriamos vertinimo dalyvių laiko sąnaudos, žema techninė vertinimo kokybė, nepalanki politinė konfigūracija (iš vertinimo dalyvių yra pareikalaujama atskaitomybės).

Mokymusi grįstas vertinimas pabrėžia sąsajas tarp dalyvių atskaitomybės ir veiklos tobulinimo, kaip svarbiausią vertinimo funkcijos paskirtį, kelia sąsajų tarp vidinio ir išorės vertinimo klausimą. Į mokymąsi orientuotas organizacijos vertinimas įgalina ne tik gauti praktikos ir veiklos tendencijų „bendrą vaizdą“, bet ir prisideda prie pačios organizacijos veiklos tobulinimo praktikos. Taip pat, jei vertinimo rodiklių sistema ir metodika taikoma nuosekliai, ji nuolat tobulinama, nes į mokymąsi orientuotas vertinimas vyksta kaip refleksija, kuri taikoma ir pačiam vertinimo subjektui. Taigi, į organizacijos mokymąsi orientuotas vertinimas nėra tik fiksuota procedūra. Iš esmės ji remiasi lanksčia idėjų visuma, kurios taikomos priklausomai nuo konteksto specifikos.

Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo paskirtis – mokyklos veiklos gerinimas, atrandant ir patvirtinant mokinių ugdymo sėkmę ir nustatant tobulintinas sritis, priimant bendrus sprendimus dėl būtinų veiksmų, siekiant bendrai sutartos mokinių mokymo(si) kokybės.

Mokyklos veiklos įsivertinimo rodikliai maksimaliai efektyvūs, kai atliekant įsivertinimą vadovaujamosi šiais principais:

- **Mokymo tobulinimo:** efektyvus mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas susitelkia ties kokybiško mokymo požymiais, parengia jo kokybės vertinimo kriterijus, atranda ir mokykloje skleidžia sėkmingą mokinių mokymo praktiką, laiduojančią visos mokyklos pasiekimus ir pažangą.

- **Mokymosi tobulinimo:** efektyvus mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas ypatingą dėmesį skiria mokinių mokymosi kokybės charakteristikų nustatymui, mokinių mokymosi kokybės matavimui ir vertinimui visais lygmenimis: mokinio, klasės, visos mokyklos.

- **Visą mokyklos bendruomenę apimančio bendradarbiavimo:** efektyvus mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas įtraukia mokyklos direktorių, pavadootoją (skyrių vedėjus), mokytojus veikti kartu, tariantis su mokiniais, jų tėvais (globėjais) dėl mokinių pasiekimų gerinimo, kuriant pasitikėjimo ir pagarbos vieniems kitais atmosferą.

- **Lankstumo:** mokyklos vadovų ir mokytojų atvirumas, kūrybiškumas, pasiryžimas permąstyti, kritiškai įvertinti ir valia keisti esamą veiklos mokyklos veiklos praktiką yra efektyvaus mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo sąlyga.

- **Pagrįstų įrodymų rinkimo:** mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo sprendimai turi būti grindžiami, skaidriai surinktais ir patikimais, realiai mokyklos situaciją atveriančiais, duomenimis ir informacija.

- **Refleksyvumo:** efektyvus mokyklos veiklos kokybės įsivertinimui reikalingas kritinis požiūris į mokyklos keliamus ugdymo tikslus ir pasirinktus veiklos prioritetus, apmąstant, kuri veiklos sritis yra reikšmingiausia vertinimui ir tobulinimui, orientuojantis į mokinių mokymosi pažangos ir pasiekimų gerinimą.

- **Lyderystės:** efektyviam mokyklos veiklos kokybės įsivertinimui būtinas mokytojų įsitraukimas ir lyderystė.

- **Tęstinumo:** kiekvienas mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo etapas yra nuolatinio mokyklos veiklos tobulinimo ciklo, kurio paskirtis – gerinti mokinių mokymosi pasiekimus, dalis. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rezultatai yra reikšmingi rengiant (koreguojant) mokyklos strateginius ir mokytojų kasdienės ugdymo veiklos planus. Jų įgyvendinimo vertinimu pradedamas kitas įsivertinimo ciklas.

- **Viešos diskusijos ir komunikacijos:** efektyvus mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas suteikia mokyklai skaidrias galimybes ir instrumentus į atvirą diskusiją apie mokyklos

pasiekimų ir mokinių mokymo(si) kokybės rezultatų gerinimą įtraukti mokyklos veikla suinteresuotus asmenis (tėvus, steigėjo atstovus, mokyklos vietos bendruomenės narius, politikus ir pan.).

Taip pat reikalinga pabrėžti, kad veiklos kokybės vertinimo rodikliai patys savaime nenustato mokyklos veiklos tikslų ir prioritetų. Tai padaro pati mokykla, tačiau duomenys, gaunami vertinimo rodiklių sistemos pagalba, leidžia generuoti informaciją apie mokyklos tikslų įgyvendinimą. Todėl veiklos kokybės vertinimo rezultatai yra vienas iš reikšmingų veiksnių, lemiančių administracinius / vadybinius sprendimus instituciniame lygmenyje.

Mokyklos išorinis vertinimas švietimo kokybės užtikrinimo sistemoje. Bendrojo ugdymo mokyklos išorinis vertinimas yra viena iš valstybės numatytų priemonių švietimo kokybės užtikrinimui.

Lietuvos švietimo įstatymas (2011, 37 straipsnis) reglamentuoja, kad už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas ir savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas). Švietimo kokybės samprata kuriama visuomenės, švietimo dalyvių ir švietimo valdymo subjektų. Švietimo valdymo subjektai inicijuoja ir organizuoja viešus švietimo paskirties, tikslų, jų siekimo būdų ir principų svarstymus, teikia svarstymams tyrimais ir analize pagrįstus švietimo būklės įrodymus, pagal savo kompetenciją įteisina susitarimus ir priima strateginius sprendimus. Švietimo kokybei gerinti vykdoma švietimo stebėseną, tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas, švietimo įstaigos vadovai teikia mokyklos bendruomenei ir tarybai svarstyti metų veiklos ataskaitą.

Švietimo stebėsenos paskirtis – sudaryti sąlygas visiems švietimo valdymo subjektams priimti pagrįstus sprendimus ir vykdyti švietimo kokybę laiduojantį valdymą. Valstybės švietimo stebėseną, vadovaudamasi švietimo ir mokslo ministro patvirtintais švietimo stebėsenos rodikliais ir jo nustatyta tvarka, vykdo Švietimo ir mokslo ministerija bei kitos švietimo ir mokslo ministro įgaliotos įstaigos, savivaldybių administracijos, mokyklos. Valstybės (strateginiai) švietimo stebėsenos rodikliai yra patvirtinti Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu 2019 m. gegužės 22 d. Nr. V-620, suskirstant juos grupėmis pagal tai, kurią švietimo sistemos komponentą apibūdina: švietimo kontekstą, indėlį į švietimą, švietimo procesus, švietimo rezultatus ar švietimo sistemos stebėjimą.

Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje (patvirtintoje Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. ISAK-3219), suformuluota konceptualioji formaliojo švietimo kokybės samprata bei pateiktas konceptualusis formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo modelis.

Formaliojo švietimo kokybė koncepcijoje apibrėžiama kaip visuma švietimo savybių, kurios lemia: 1) švietimo gebėjimą tenkinti su juo siejamus lūkesčius ir asmens bei visuomenės poreikius; 2) tinkamą švietimo misijos ir formaliojo švietimo sistemai priskiriamų funkcijų atlikimą; 3) formaliajam švietimui keliamų tikslų įgyvendinimą.

Koncepcijoje nurodoma, kad siekiant valdyti švietimo kokybę ir užtikrinti pageidaujamą (sutartą, nustatytą) kokybės lygį kai kurie jos aspektai aprašomi pagal sukurtus kokybės reikalavimus, taip sukuriant siauresnę ir konkretesnę formaliojo švietimo kokybės sampratą – kokybę, kaip apibrėžtų reikalavimų tenkinimą. Švietimo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti: dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus.

Kokybės stebėsenos, vertinimo ir tobulinimo tikslais koncepcijoje išskiriamos abstraktesnės formaliojo švietimo sudėtinės dalys arba bendrieji formaliojo švietimo kokybės dėmenys: indėlis, lyderystė ir vadyba, mokymo ir mokymosi procesai, rezultatai, taip pat du formaliojo švietimo aplinkos dėmenys – švietimo poveikis ir pasekmės bei švietimo kontekstas. Formaliojo švietimo kokybę yra lemiamas atskirų dėmenų kokybės ir jų tarpusavio sąveikos bei dermės.

Formaliojo švietimo rezultatai yra svarbiausias formaliojo švietimo kokybės dėmuo, liudijantis švietimo gebėjimą tinkamai atlikti švietimo misiją, formaliajam švietimui priskiriamas funkcijas ir siekti numatytų tikslų. Apie formaliojo švietimo rezultatų kokybę galima spręsti tiesiogiai – įvertinus mokymosi pasiekimus, išsilavinimo kokybę ir išsilavinimo įgijimo mastus, arba netiesiogiai – pagal formaliojo švietimo poveikį ir pasekmes.

Formaliojo švietimo rezultatus sudaro: 1) bendrieji asmenybės raidos pasiekimai (individualių augimo poreikių tenkinimas ir galių plėtotė; pasaulėžiūrinių nuostatų, elgesio ir gyvenimo būdo pokyčiai; asmenybės branda); 2) formalūs mokymosi pasiekimai, išsilavinimas (žinios, įgūdžiai, gebėjimai, nuostatos, kompetencijos); 3) įvairių mokymosi pakopų, kursų ir kt. baigimo, išsilavinimo ir kvalifikacijos įgijimo mastai.

Mokymo ir mokymosi procesų kokybę liudija dviejų kriterijų tenkinimas: kiek jie sudaro sąlygas arba yra tinkami pageidaujamiems rezultatams ir poveikiui pasiekti; kiek jie yra priimtini švietimo dalyviams – mokiniams, mokytojams, kitiems švietimo sistemoje dirbantiems asmenims. Švietimo kontekstas lemia formaliojo švietimo sistemos veiklos galimybes, todėl į jį atsižvelgiama vertinant išteklių bei mokymo ir mokymosi procesų kokybę. Švietimui aktualiausi šie aplinkos aspektai: demografinis, socialinis ekonominis, kultūrinis, technologinis, politinis kontekstai.

Koncepcijoje nurodoma, kad konkretizuojant bendrąjį formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo modelį kuriamos trijų lygmenų: nacionalinio (aprepiančios regioninių skirtumų problemas), savivaldybės, švietimo įstaigos ar kito švietimo teikėjo kokybės užtikrinimo sistemos,

apimančios strategijas, procedūras, taisykles, vertinimo priemonės ir kt. Kuriant sistemas laikomasi šių bendrųjų formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo principų: 1) visuotinumą – užtikrinant kokybę dalyvauja visi švietimo teikėjai ir švietimo valdymo subjektai; 2) pažangumą – inovacijų ir pozityvios kaitos skatinimo pasirenkant kokybės užtikrinimo būdus ir priemones; 3) nuoseklumą – kokybės užtikrinimo tikslų, principų ir priemonių dermės.

Formaliojo švietimo kokybės vertinimas yra viso švietimo ar jo dėmenų bei jų ryšių tyrimas siekiant nustatyti, kiek vertinami objektai atitinka kokybės reikalavimus ar konceptualiąją formaliojo švietimo kokybės sampratą, ir surinkti informaciją, reikalingą kitoms vertinimo funkcijoms atlikti: 1) formaliojo švietimo procesams pažinti, suprasti, paaiškinti; 2) skatinti ir mokyti formaliojo švietimo teikėjus dirbti geriau; 3) pagrįsti naujus formaliojo švietimo siekius ir jo kokybės gerinimą; 4) kurti informaciją apie formaliojo švietimo teikėjų veiklą, sudaryti sąlygas šios veiklos skaidrumui ir dėl to atsiskaityti.

Galimi formaliojo švietimo kokybės vertinimo būdai, pasirenkami atsižvelgiant į vertinimo tikslą ir numatomą vertinimo informacijos naudojimo būdą: pagal vertintojų santykį su vertinamu objektu – išorinis ir vidinis vertinimas; pagal vertinimo paskirtį – apibendrinamasis ir formuojamasis vertinimas; pagal reglamentavimo laipsnį – formalus (atliekamas ir įforminamas laikantis reikalavimų) arba neformalus; pagal įrodymų pobūdį – kokybinis (aprašomasis) arba kiekybinis (pagrįstas statistiniais duomenimis).

Formaliojo švietimo kokybė koncepcijoje nustatoma, kad:

- išorinis apibendrinamasis vertinimas yra baigtinė veikla, kurios tikslas – konstatuoti esamą būklę ir pateikti įvertinimą; šis vertinimas skirtas kokybės lygiui stebėti, vertinamų objektų kokybei palyginti, patvirtinti ir informuoti apie ją;
- vidinis apibendrinamasis vertinimas yra baigtinė veikla, kurios tikslas – įsivertinimas; jis skirtas atsiskaityti, informuoti ir veiklai planuoti;
- išorinis formuojamasis vertinimas yra konsultavimo procesas, padedantis vertinamiesiems koreguoti veiklą; jis pagrįstas vertintojų ir vertinamųjų dialogu ir yra skirtas veiklai tobulinti keičiant jos dalyvių supratimą ir požiūrį;
- vidinis formuojamasis vertinimas yra integrali veiklos dalis, nuolatinė veiklos dalyvių savistaba ir refleksija, padedanti jiems išsiaiškinti problemas, trūkumus ir koreguoti veiklą.

Formaliojo švietimo kokybės vertinimui būtini šie principai: skaidrumas – išorinio vertinimo tikslų, kriterijų ir procedūrų apibrėžtumas ir viešumas, išvadų prieinamumas; įvairiapusiškumas – skirtingų informacijos šaltinių, vertinimo būdų ir perspektyvų, pavyzdžiui, išorinio ir vidinio, kokybinio ir kiekybinio vertinimo derinimas siekiant išvadų tikslumo; naudingumas – vertinimo išvadų tinkamumas ir naudojimas veiklai reflektuoti, procesams valdyti ir kaitos strategijoms kurti;

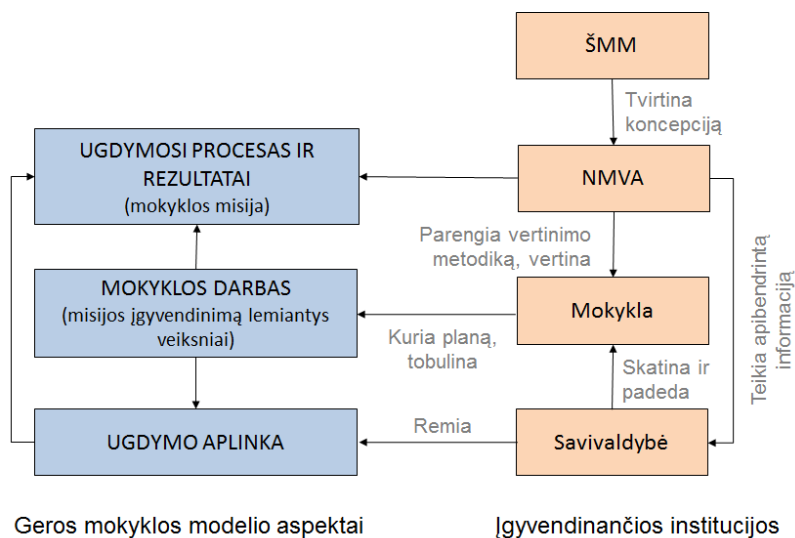
saikingumas – būtinų ir pakankamų kokybės vertinimo priemonių pasirinkimas atsižvelgiant į jų išlaidas.

Formaliojo švietimo kokybės vertinimas yra neatsiejama kokybės gerinimo dalis. Formaliojo švietimo kokybės gerinimas koncepcijoje apibrėžiamas kaip vadybinės ir kitos praktikos keitimo priemonės, padedančios siekti sutartos formaliojo švietimo kokybės bei skirtos formaliajam švietimui tobulinti. Sistemingai gerinama formaliojo švietimo kokybė vyksta ciklais. Kiekvieno tikslingos kaitos ciklo pradžia yra refleksija, susiejanti subjektyvią patirtį ir vertinimų išvadas. Remiantis refleksija kuriamos ir pasirenkamos formaliojo švietimo kaitos strategijos. Formaliojo švietimo kokybės gerinimo pagrindas yra kokybės kultūros kūrimas, tai yra vidinis švietimo sistemoje dirbančių asmenų įsipareigojimas dirbti gerai, priimtinesnių ir veiksmingesnių darbo būdų ieškojimas, dalijimasis gerąja patirtimi ir nuolatinis mokymasis.

Formaliojo švietimo kokybės gerinimo principai: 1) patrauklumas – kaitos tikslų ir vizijos įtaigumas ir priimtumas; 2) pagrįstumas – procesų valdymas ir sprendimų grindimas stebėsenos teikiamais įrodymais, vertinimų išvadomis; 3) tęstinumas – inovacijų ryšio su įprasta sėkminga praktika ir sukaupta patirtimi išsaugojimas; 4) gebėjimų kūrimas – mokymai ir kitokia pagalba darbuotojams ir organizacijoms siekiant tenkinti aukštesnius reikalavimus bei vykdyti naujus uždavinius; 5) pasitikėjimas – įvairių lygmenų švietimo sistemoje dirbančių asmenų įtraukimas į kaitos procesus, lyderystės ir atsakomybės pasidalijimas.

Geros mokyklos koncepcija (2015) yra atraminis (konceptualus) dokumentas, kuris iš esmės yra gairės (ar *žemėlapis*) konkrečios mokyklos veiklos modeliavimui. Koncepcijoje mokykla apibūdinama kaip atradimų ir mokymosi sėkmės siekianti, bendruomenės sutarimais ir mokymusi savo veiklą grindžianti organizacija, kurioje vidaus vertinimas yra mokykloje vykstančių mokymosi procesų dalis, o išdėstyti geros mokyklos požymiai mokykloms rodo tobulėjimo kryptis. Būtent šios koncepcijos pagrindu atnaujintos mokyklos veiklos kokybės (įsi)vertinimo metodikos, kuriose numatytos keturios mokyklos veiklos vertinimo sritys: rezultatai, ugdymas(is) ir mokinių patirtys, ugdymo(si) aplinkos, lyderystė ir vadyba, tiesiogiai susijusios su koncepcijoje apibrėžtu geros mokyklos modeliu. *Geros mokyklos studijoje* (2013), kurios pagrindu buvo rengiama koncepcija, yra akcentuojamas vietos bendruomenės ir savininko vaidmuo, nes jie sukuria sąlygas mokyklos veiklai skatindami, padėdami ar trukdydami, ir yra tas veiksnys, į kurį atsižvelgiama vertinant mokyklos aplinkos palankumą. Vertinant mokyklos veiklą siūloma laikytis pateiktos hierarchijos, t. y., iš viršaus, o ne nuo apačios (žr. 1 pav.), nes būtent savivaldybės administracijų švietimo padaliniai turėtų rūpintis pavaldžių mokyklų veiklos kokybe bei pagalba ją tobulinant.

1 pav. Bendradarbiavimas tobulinant mokyklas

Bendrojo ugdymo mokyklų išorinio vertinimo tobulintinos sritys. Analitinis požiūris į Bendrojo ugdymo mokyklos išorinį vertinimą yra pateiktas rengiant *Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės Išorinio vertinimo metodiką* (2020) ir *Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo metodiką, konsultacinių medžiagų ir kitų priemonių analizę* (2019). Toliau trumpai pateikiamos šių dokumentų rengėjų išvalgos vertinant Bendrojo ugdymo mokyklos išorinio vertinimo modelį, vertinimo organizavimą ir procedūras:

- *Išorinio vertinimo aprėptis:* neužtikrinamas periodiškumo principas, kai kurių bendrojo ugdymo programų įgyvendinančių mokyklų veiklos kokybę vis dar neįvertinta.
- *Kvalifikaciniai reikalavimai vertintojams:* atkreipiamas dėmesys, kad pretendentams į vertintojus turėtų būti keliami aukštesni reikalavimai dėl pedagoginio darbo stažo, nes reikalavimas turėti ne mažesnę kaip 3 metų – nėra pakankamas ir kelia abejonių, ar tikrai pradedantysis mokytojas (nes tokiu galime laikyti tą mokytoją, kuris turi 3 m. darbo stažą) gebės kokybiškai atlikti išorės vertinimą (net ir įgijęs tam būtinų kompetencijų 80 val. išorės vertintojų rengimo mokymuose), praktikuojantiems vertintojams reikalinga stiprinti tiriamosios veiklos kompetenciją ir reikalavimus jos tobulinimui.
- *Vertintojų kompetencijų užtikrinimas:* manoma, kad būtina aiškiau apibrėžti išorės vertintojams keliamą reikalavimą dalyvauti ne mažiau kaip 60 val. tobulinimo mokymuose, aiškiai įvardinant kokios kompetencijos turėtų būti tobulinamos. Taip pat manoma, kad reikalavimas – suvokti šiuolaikinės pamokos sampratą – turinine prasme taip pat reikalauja tikslinimo, nes šiuolaikinė pamoka nėra tapatu gerai pamokai. akcentuojant tiriamosios veiklos kompetenciją, ir reikalavimus jų tobulinimui.
- *Formalus bendrojo ugdymo mokyklų steigėjo požiūris į išorinį vertinimą:* nors pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu patvirtintus atrankos kriterijus išoriniam vertinimui BU

mokyklos atrenkamos iš mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos sudaryto sąrašo, tačiau pastebėta, kad ne visada atrankos kriterijai skelbiami iš anksto, pasitaiko, kai tą pačią dieną įsakymais tvirtinami ir atrankos kriterijai, ir atrinktos vertinimui mokyklos, kas nėra vadybiniu požiūriu teisinga procedūra.

- *Pagalbos mokyklai po išorinio vertinimo nepakankamumas:* Remiantis NMVA duomenimis, 2007–2019 m. laikotarpiu išorinis visuminis vertinimas buvo atliktas 818 bendrojo ugdymo mokyklų (74,77 proc. visų mokyklų). Daugumoje BU mokyklų veiklos kokybė įvertinama 2 (veiklos kokybė patenkinama: vidutiniška, nesisteminga, neišskirtinė, yra ką tobulinti) ar 3 (veiklos kokybė gera: viršija vidurkį, tinkama) lygiu. 2009–2010 m. – 10 BU mokyklų, 2011 m. – 18 BU mokyklų, 2012 m. – 5 BU mokyklose, 2017–2019 m. – 1 BU mokykloje bent viena vertinamoji sritis buvo įvertinta 1 lygiu, t. y. prastai: veikla nepatenkinama, neveiksminga, ją būtina tobulinti, norint pasiekti pokyčių veikloje – BU mokyklos bendruomenei reikalinga išorinė pagalba. Teigiama, kad jei išorinis vertinimas yra formuojamasis bendrojo ugdymo mokykloje vykstančių procesų vertinimas, tai ne visada mokyklos bendruomenė sulaukia profesionalios pagalbos veiklai koreguoti ir jos rezultatams gerinti.

- *Steigėjo įsipareigojimas mokyklos veiklos tobulinimui:* po išorinio vertinimo BU mokyklos veiklos tobulinimu turėtų rūpintis ir jos steigėjas, tačiau BU mokyklų bendruomenės nesulaukia tinkamos pagalbos (Valstybės kontrolė, 2017), nes, kaip pažymi savivaldybių darbuotojai, „jiems trūksta žinių, kaip mokykloms padėti parengti tinkamus planus, ir pripažįsta, kad nusimatyti mokyklos pažangos rodiklius yra iššūkis“ (p. 27). Nustatyta, kad tik 3 iš 15 savivaldybių audituojamu laikotarpiu (2014–2016 m.) po vertinimo kompleksiskai padėjo mokykloms, 7 iš 15 – teikė rekomendacijas dėl konkrečių ugdymo proceso tobulinimo priemonių, o dažniausiai mokykloms buvo patariama techniniais strateginio planavimo klausimais. Nepakankamas mokyklos steigėjo dėmesys ir pagalba BU mokykloms buvo akcentuoti ir kai kuriose 2019 m. atlikto išorinio rizikos vertinimo ataskaitose.

- *Išorinio vertinimo nepakankamas poveikumas mokyklos veiklos kokybės gerinimui:* Palyginus tos pačios mokyklos išorinio visuminio vertinimo ir rizikos vertinimo ataskaitas, pastebima, kad daugumoje BU mokyklų nustatyti tokie patys tobulintini veiklos aspektai, t. y. jie kartojasi. Tai rodo, kad pokyčiai po visuminio išorinio vertinimo BU mokyklose neįvyko.

- *Pamokos stebėjimo ir vertinimo instrumento (pamokos stebėjimo protokolo) tinkamumas:* siekiant kuo objektyviau įvertinti pamokos kokybę, vertintini aspektai turi būti aiškiai ir tiksliai aprašyti stebėjimo protokole, kad apsaugotų išorės vertintoją nuo „priimtinių šališkų „geros pamokos“ teorijų įtakos“.

Išorinio vertinimo trikdžiai bendroje švietimo kokybės užtikrinimo sistemoje: kaip minėta, Mokyklų išorinis vertinimas yra kokybės užtikrinimo sistemos dalis, todėl jo poveikumas priklauso ir nuo sėkmingų kitų sistemos sandų funkcionavimo.

Kiekybinių duomenų stoka ir prieinamumas. Valstybinio audito ataskaita „Švietimo stebėseną“ (2016 m. lapkričio 30 d. Nr. VA-P-50-4-26) nustatyta, kad švietimo stebėseną neapima visos švietimo sistemos, todėl trūksta duomenų pagrįsti sprendimus dėl švietimo tobulinimo: yra nekaupiami ir nestebimi visi numatyti kiekybiniai (statistiniai) ir kokybiniai (atlikti kokybiniai tyrimai ir susijusios projektinės veiklos) duomenys, reikalingi švietimo politikai formuoti ir ugdymo kokybei bei mokinių pažangai užtikrinti. Dabar funkcionuojantis mokyklų išorinio vertinimo modelis iš esmės yra orientuotas į ugdymo procesų stebėjimą ir vertinimą, taikant į kokybinę prieigą orientuotos rodiklius, tačiau jei jis atlieka ir apibendrinamojo vertinimo funkciją – kiekybinių duomenų stoka ir prieinamumas yra rimtas trikdys objektyviai vertinti mokyklos situaciją ir daromą pažangą, ypač rizikos vertinimo atvejais.

Nepakankama išorinio vertinimo apimtis. Nors viena efektyviausių mokymo kokybės užtikrinimo formų yra mokyklų veiklos kokybės išorinis vertinimas, kurio kurios tikslas – skatinti mokyklas tobulėti siekiant geresnės ugdymo (-si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų, tačiau mokyklų išorinis vertinimas atliekamas nerezultatyviai, nes iki šiol (iki 2016 m.) neįvertinta 55 proc. mokyklų (visos turėjo būti įvertintos iki 2014 metų), todėl ne visos mokyklos skatinamos tobulėti siekiant geresnės ugdymo (-si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų.

Mokyklų steigėjų funkcijų ribotumas (pagal Švietimo problemos analizę. Švietimo decentralizacija ir savivaldybių funkcijos. 2011 ir 2004 m. vasario 5 d. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Nr. 128 „Dėl savivaldybių administracijų švietimo padalinių bendrųjų nuostatų patvirtinimo“. Savivaldybių administracijų švietimo padalinių uždaviniai ir funkcijos geriausiai atsispindi 2011 m. birželio 29 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 767 patvirtintuose „Savivaldybių administracijų švietimo padalinių bendruosiuose nuostatuose“. Šiame dokumente apibrėžiama visų šalies savivaldybių administracijų švietimo padalinių paskirtis: dalyvauti formuojant savivaldybės švietimo politiką, vykdyti švietimo viešąjį administravimą, prižiūrėti kitų savivaldybės įstaigų, kuriose organizuojamas vaikų ir suaugusiųjų neformalusis švietimas, vaikų užimtumas, šios srities veiklą. Bendruosiuose nuostatuose numatoma, kad savivaldybių švietimo padaliniai turėtų atlikti du pagrindinius uždavinius:

1) užtikrinti valstybės ir savivaldybės švietimo politikos įgyvendinimą, Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, švietimo ir mokslo ministro įsakymų, savivaldybės institucijų sprendimų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių švietimą, vykdymą;

2) organizuoti, stebėti ir tobulinti vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą, mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą, ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, kitą neformalųjį vaikų švietimą ir neformalųjį suaugusiųjų švietimą, švietimo pagalbos teikimą, vaikų ir jaunimo užimtumą, vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymą.

Peržvelgus Lietuvos Respublikos teisės aktuose savivaldybėms deleguotas funkcijas, susijusias su švietimu, matyti, kad tik labai nedidelė šių funkcijų dalis yra susijusi su ugdymo turiniu, jo kokybės užtikrinimu. Pavyzdžiui, tokie klausimai, kaip bendrosios ugdymo programos, vidurinio ugdymo programų akreditavimas, vadovėlių vertinimas, ir toliau yra valstybės prerogatyva. Suprantama, ugdymo plano įgyvendinimas yra vienas svarbiausių kiekvienos ugdymo įstaigos veiklos uždavinių, o mokykla ugdymo planą privalo suderinti su savininku, taigi dažnu atveju – su savivaldybe. Daugumą sprendimų, susijusių su ugdymo paslaugų struktūra, dalinasi valstybė (leistinas maksimalus ir minimalus pamokų skaičius ir kt.) ir ugdymo įstaiga (konkretaus dalyko savaitinių pamokų skaičius). Tik nedaugelį sprendimų, susijusių su mokinių pasiekimų vertinimu, priima savivaldybės.

Išanalizavus Vietos savivaldos įstatyme ir Švietimo įstatyme savivaldybėms numatytas funkcijas, išryškėja, kad savivaldybėms pavestos funkcijos daugiausia susijusios su tinkamu švietimo organizavimu, administravimu ir proceso aprūpinimu (mokinių vežiojimu, vaikų apskaitos tvarkymu, švietimo pagalbos teikimu, maitinimo paslaugų teikimu ir pan.), o ugdymo procesų tobulinimas nėra tiesiogiai deleguojamas. Tikėtina, kad dėl šios priežasties mokyklų steigėjai (savininkai) skirtingai suvokia mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo naudą: kai kurie mokyklų steigėjai (savininkai) pageidautų vertinti mokyklas jau antrą kartą, kiti – nėra siūlę vertinti nė vienos mokyklos. Dėl to daroma prielaida, kad kai kurie mokyklų steigėjai (savininkai) išorinio vertinimo nelaiko svarbiu mokyklų veiklos tobulinimo veiksmu.

Išorinio vertinimo netolygumus lemia ir šalies politikų veiklos nuoseklumo stoka. Kitaip tariant, mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo vykdymo klausimus (leidimą arba neleidimą vykdyti išorinį vertinimą) sprendžia politikai. Daugiau mokyklų vertinta tuo laikotarpiu, kai išorinis vertinimas buvo fiksuotas naujojoje Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo redakcijoje (2011), įrašytas į tuo metu veikusios Lietuvos Respublikos Vyriausybės prioritetus.

Mokyklų požiūris į veiklos kokybės vertinimą. Pasak Survutaitės (2016), Dalis mokyklų vadovų ir mokytojų neįžvelgia išorinio vertinimo postūmio mokyklai ir mokytojams keistis. Mokytojai ir mokyklų vadovai dažniausiai neįžiūri išorinio vertinimo naudos mokiniui (išorinio vertinimo sėkmė retai matuojama pagal tai, kiek jis padeda (padėjo) pagerinti mokiniams teikiamas paslaugas).

Dalis mokytojų nėra stiprūs vadybininkai: dauguma mokytojų nepakankamai suvokia kokybės valdymo mokytojo veiklos lygmeniu būtinybę, nežada keistis, kitaip organizuoti ugdymo ir mokymosi procesą. Taip pat dėl dalies mokytojų besąlygiško savo profesionalumo aukštinimo, išorinio vertinimo sistema gali neturėti greito ir ryškaus poveikio ugdymo kokybei klasės lygmeniu.

Mokytojai neadekvačiai suvokia savo vaidmenį išorinio vertinimo, kaip formuojamojo vertinimo, procesuose: jie save dažniausiai laiko tik pasyviais vertinimo proceso dalyviais (stebimaisiais): per retai mokytojai su išorės vertintojais diskutuoja, bendrai tariasi, kaip vertėtų tobulinti mokyklos veiklos kokybę, ne visada mokytojams aišku, kodėl išorės vertintojai iškelia daugiau klausimų, nei pateikia atsakymų.

Išorinio vertinimo veiksmingumui įtakos turi asmeninis pedagogų požiūris, gebėjimas pasinaudoti pateiktais vertinimais. Tyrimo metu pastebėta, kad pozityviai nusiteikusios mokyklų bendruomenės turi daugiau idėjų veiklai tobulinti.

Išorės vertinimas, kaip mokyklos veiklos tobulinimas, negali būti laikomas epizodine veikla: iki vertinimo, vertinimo metu ir po jo vertėtų konstruktyviau bendradarbiauti visų lygmenų (Agentūros, mokyklos steigėjo, mokyklos) atstovams, gerinti bendravimą, bendradarbiavimą, skleisti informaciją ir patirtį.

BNEDROJO UGDYMO MOKYKLŲ IŠORINIO VERTINIMO (VISUMINIO IR RIZIKOS) SSGG ANALIZĖ

1 lentelė

Bendrojo ugdymo mokyklų išorinio vertinimo (visuminio ir rizikos) SSGG

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> • Mokyklų išorinis vertinimas yra teisiškai įtvirtinta kokybės užtikrinimo sistemos dalis. • Išorinio vertinimo metu duomenys renkami mokyklos veiklos visumai, veiklų sąsajoms, ryšiams, o ne atskiriems veiklos elementams vertinti. • Mokyklų išorinis vertinimas švietimo kokybės sistemoje vienintelis orientuotas į ugdymo proceso vertinimą ir mokyklos profesionalų konsultavimą ugdymo proceso tobulinimo klausimais. • Mokyklos išorinio vertinimo rodikliai dera su Geros mokyklos koncepcija, kuri yra vienintelis sutartas dokumentas mokyklos veiklos kokybės siekiam nacionaliniu lygmeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yra abejojama išorinio vertinimo atskaitų validumu ir išorės vertintojų kompetencija. • Kritiškai vertinama dominuojanti orientacija į kokybinę vertinimo prieigą ir pagrindinis išorinio vertinimo duomenų surinkimo būdą – pamokos stebėjimą ir jo instrumentą – pamokos stebėjimo protokolą. • Dalis mokyklų vadovų ir mokytojų neįžvelgia išorinio vertinimo postūmio mokyklai ir mokytojams keistis.

<ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiaujant su mokyklos bendruomenės nariais akcentuojami sėkmingi, pavykę mokyklos veiklos aspektai, kuriuos galima panaudoti veiklai tobulinti. • Mokyklos išoriniam vertinimas turi skirtingas formas (visuminis, teminis, rizikos vertinimas). • Rizikos vertinimas Kokybės krepšelio metodikoje tiesiogiai susiejamas su mokinių pasiekimų gerinimu rengiant mokyklos veiklos kokybės tobulinimo planus, turinčius pamatuojamus rodiklius. • Rizikos vertinime už mokyklos veiklos tobulinimą atsakomybę įpareigojamas prisiimti ir steigėjas. 	
Galimybės	Grėsmės
<ul style="list-style-type: none"> • Stiprinti išorinio vertinimo procesą aktyviau naudojant švietimo stebėsenos duomenis. • Išorės vertinimo rodiklių sąrangą papildyti mokyklos pažangą matuojančiais kiekybiniais švietimo stebėsenos rodikliais, sutartais nacionaliniu lygiu. • Sustiprinti mokyklų steigėjo dalyvavimą išorės vertinimo procesuose, jam deleguojant pagalbos mokyklai po išorinio vertinimo funkciją. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepakankamas išorinio vertinimo finansavimas ir vykdymo aprėptis. • Nepakankama išorės vertintojų kvalifikacija ir kompetencija. • Politinis abejingumas savivaldos lygmeniu užtikrinti išorės vertinimo nuoseklumą ir pagalbą mokyklai tobulinant veiklą. • Nepakankama mokyklos vadovų kompetencija tinkamai naudoti mokyklos veiklos kokybės vertinimo (tiek vidinio, tiek išorinio) duomenis mokyklos veiklos planavimui, formuojant tinkamus procesų tobulinimo stebėsenos rodiklius. • Dalies mokytojų nepakankamas ugdymo proceso kokybės valdymo būtinybės suvokimas, neigiamos nuostatos vertinimo procesų atžvilgiu. • Dėl dalies mokytojų besąlygiško savo profesionalumo aukštinimas ir vertinimo procesų, įžvalgų nepripažinimas.

MOKYKLOS VEIKLOS PAŽANGOS STEBĖSENOS BŪDŲ / METODŲ PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

Mokyklos veiklos pažangos stebėsenos privalomas vykdymas atliepia Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos iškeltą antrąjį tikslą *Įdiegti duomenų analizę ir analizę grįstą švietimo*

kokybės kultūrą bei vieną iš jo rodiklių dėl mokyklų pažangos ataskaitų skelbimo (iki 2022 m. 100 proc. mokyklų turi skelbti apie savo pažangą). Atsakinga ir atskaitinga mokykla turi matuoti savo pažangą. „Mokyklai, kaip moderniai organizacijai, tiek visuomenė, tiek ir pati bendruomenė suteikia nuolatinės kaitos orientaciją. Mokykla įtraukta į kaitos lauką, kuriame susipina sąmoningos ir kryptingos pastangos keisti ir tobulinti ugdymo procesą, o, susidūrusi su nuolat kintančia dabartimi, ji išgyvena itin prieštarinę situaciją. Norėdama ir toliau atlikti socializacijos funkciją, mokykla turi keistis taip, kaip keičiasi ją supanti aplinka. Vidinės ir išorinės jėgos palaiko mokyklos būsenos aktyvumą, siekiant ugdymo proceso kokybės. Viena vertus, ugdymo institucijos bendruomenė plačiąja prasme suponuoja esamą socialinį-kultūrinį kontekstą, kuriame ir kyla poreikis gauti kokybiškas ugdymo paslaugas bei pragmatiškai veikti siekiant tobulinti ugdymo procesą. Kita vertus, švietimo stebėsenos sistemos kūrimas sudaro sąlygas kalbėti apie valstybės pastangas apibrėžti ugdymo (bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ar aukštojo mokslo sektoriuose) ne tik paskirtį, bet ir teikimo sąlygas, organizavimo ir rezultatų apskaitos bei į(si)vertinimo galimybes“ (Survutaitė, 2016, p. 77).

Mokyklos pažanga koreliuoja su Geros mokyklos samprata (2015): Gera mokykla – „pamatinėmis humanistinėmis vertybėmis ugdymą grindžianti, prasmės, atradimų ir asmens ugdymo(si) sėkmės siekianti mokykla, kuri savo veikloje vadovaujasi mokyklos bendruomenės susitarimais ir mokymusi. Ši geros mokyklos sąvoka apibrėžia pagrindines Konceptijos vertybes ir nusako mokyklos veiklos tobulinimo kryptį“ (Geros mokyklos koncepcija, 2015, p. 2).

Mokyklai veiklos tobulinimo kryptį(is), kartu ir daromą pažangą išgryninti padeda Geros mokyklos koncepcijos pagrindu atnaujinta Mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika bei veiklos kokybės įsivertinimo rodikliai (Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. V-267). Mokyklai veiklos įsivertinimo įžvalgos ir siūlomos panaudoti mokyklos pažangos pateikimui / įsivertinimu nacionaliniu lygmeniu.

Mokslininkų požiūris. Pasak Targamadzės ir kt. (2018), Mokyklos pažangos samprata ir jos konstruktas (matuoklis) turėtų būti susitarimo reikalas, ir ne bet kokio, o profesionalų (pedagogų, mokyklų vadovų etc.), švietimo politikų ir ugdytinių (juos atstovaujančių tėvų ar teisėtų globėjų).

Mokyklos pažangos vertinimas galėtų turėti nustatytus nacionaliniu lygmeniu kelis rodiklius ir pačios mokyklos nusistatytus rodiklius, atliepiančius jos savitumą bei realią situaciją. Tada mokykla iš tiesų turėtų pergalvoti savo veiklą, ją išanalizuoti ir ieškoti galimybių mokyklos veiklos tobulinimui. Tai būtų siejama su pačios mokyklos veiklos pažangos tobulinimo siekiu, o tai tikėtina motyvuotų jos veikėjų veiklos iššūkių identifikavimui ir jų įveikai. Reikalui esant, mokykla galėtų kreiptis į konsultantus. Tikėtina, kad tai skatintų kolegishką bendravimą ir bendradarbiavimą ne tik

mokyklos bendruomenėje, bet ir su švietimo priežiūros funkciją atliekančiomis institucijomis, vietos bendruomene etc.

Bendrojo ugdymo mokyklų administracijų ir mokytojų nuomonė atskleidžia, jog jie neturi vieningos nuomonės dėl pažangos ataskaitos pateikimo periodiškumo (kas metai ar kas dveji) ir ataskaitai skelbti skirtų spaudos ženklų pakankamumo. Informantų nuomone, mokyklos pažangos ataskaitos yra susijusios su mokyklos įsivertinimo rodikliais, tačiau tiek mokytojai, tiek mokyklų administracijos atstovai įvardija poreikį tobulinti įsivertinimo rodiklius, nes jie kartojasi, neaiškiai suformuluoti, kelia abejonių turinys, ypač klausimų turinio pritaikomumas tėvams.

Mokyklų administracija ir mokytojai, kaip problemą įvardija ir tai, jog nežino, kam naudojami mokyklos pažangos ataskaitos duomenys.

Gairių rengėjams priimtinas mokslininkų grupės (Targamadžė ir kt., 2018) požiūris, kad išskaidymas pagal atskirus rodiklius ne visada atskleidžia mokyklos veiklos ir jos pažangos visuminį vaizdą. Be to, nepakankamai darni įvairių mokyklos veiklos sričių sąveika gali turėti menką įtaką minėtų sričių sinergijai arba iš viso turėti nepakankamą pozityvų poveikį. Todėl dera gilintis į rodiklių sistemą ir kiekvieno rodiklio bei jų visumos reikšmę mokyklos veiklos pažangai. Tačiau tai yra keblu, jei nebus vieningos mokyklos veiklos pažangos sampratos ir orientyrų jų siekiui. Kiekviena mokykla yra savita, o Geros mokyklos koncepcija (2015) daugiau yra atraminis (konceptualus) dokumentas, kuris iš esmės yra gairės ar žemėlapis konkrečios mokyklos veiklos modeliavimui.

Mokslininkų grupės nuomone (Targamadžė ir kt., 2018), mokyklos pažangos vertinimas galėtų turėti nustatytus nacionaliniu lygmeniu kelis rodiklius ir pačios mokyklos nusistatytus rodiklius, atliepiančius jos savitumą bei realią situaciją. Tada mokykla iš tiesų turėtų pergalvoti savo veiklą, ją išanalizuoti ir ieškoti galimybių mokyklos veiklos tobulinimui. Tai būtų siejama su pačios mokyklos veiklos pažangos tobulinimo siekiu, o tai tikėtina motyvuotų jos veikėjų veiklos iššūkių identifikavimui ir jų įveikai. Reikalui esant, mokykla galėtų kreiptis į konsultantus. Tikėtina, kad tai skatintų kolegishką bendravimą ir bendradarbiavimą ne tik mokyklos bendruomenėje, bet ir su švietimo priežiūros funkciją atliekančiomis institucijomis, vietos bendruomene etc.

Mokyklos veiklos pažanga yra sietina su jos rezultatais. Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikoje (2016) yra dvi temos, atliepiančios Geros mokyklos koncepcijoje (2015) nurodytus ugdymo rezultatus: 1.1. Asmenybės branda ir 1.2. Pasiekimai ir pažanga. Rodikliai ir jų detalus aprašymas ganėtinai suprantami, tačiau, pasak mokslininkų grupės (Targamadžė ir kt., 2018), mokykloms turėtų būti sudėtinga įsivertinti kai kuriuos rodiklius, pavyzdžiui, raktinio žodžio *optimalumas* paaiškinimas pateikiamas toks: „Kiekvieno mokinio įgytų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visumos lygis optimalus, t. y. atitinkantis jo amžiaus grupei keliamus tikslus ir individualias galias, siekius bei ugdymosi patirtį.

Tolesnio ugdymosi uždaviniai, pasiekimų ir pažangos planavimas grindžiami informacija apie mokinio kompetencijų lygį, jo pasiekimų įrodymais ir dialogu su mokiniu. Mokiniui keliami tikslai kuria jam nuolatinius iššūkius, reikalauja pastangų ir atkaklumo, tačiau negąsdina ir negniuždo“. Atlikto tyrimo ataskaitoje mokslininkai (Targamadžė ir kt., 2018) kelia klausimą, kaip pamatuoti taip aprašyto raktinio žodžio raišką, kai instrumentai iš esmės nėra pateikiami, kaip tada įvertinti rodiklį „1.2.1. Mokinio pasiekimai ir pažanga“? Tačiau mokslininkai pripažįsta (Targamadžė ir kt., 2018), kad Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika (2016) yra orientuota į Geros mokyklos koncepcijos (2015) turinę erdvę, o tai sudaro erdvę įvairioms jos interpretacijoms. Siūlo mi mokyklos pažangą atskleidžiantys **vidiniai** požymiai:

- Norinčių mokytis ir išeiti mokinių skaičius (siūlo administracija),
- Mokinio asmenybės branda (siūlo administracija, mokytojai, tėvai),
- Mokinio pažanga (visi),
- Mokinio pasiekimai (visi),
- Įvairios ugdomosios veiklos mokykloje nukreiptos į vaiką/personalizuotas ugdymas (visi),
- Mokyklos bendruomenės savijauta/mokinio savijauta (visi),
- Mokyklos bendruomenės bendra veikla (mokytojai),
- Svarstomos ir įgyvendinamos iniciatyvos kartu kuriant gerą mokyklą (tėvai),
- Sėkminga vadyba (tėvai),
- Fizinė aplinka (tėvai, mokiniai),
- Ugdymui svarbios modernios mokymo(si) priemonės (mokiniai),
- Ugdymo kokybė/Ugdymo(si) kokybė (mokytojai, tėvai, mokiniai).

Išoriniai požymiai

- Tėvų, mokinių ir kitų susijusių asmenų nuomonė/tėvų ir mokinių nuomonė/ mokyklos bendruomenės nuomonė (administracija, mokytojai, mokiniai),
- Mokyklos reitingai (administracija, mokiniai).

Pažangos stebėsenos būdų / metodų vertinimas. Pagrindiniai šiuo metu naudojami mokyklų veiklos įsivertinimo instrumentai yra Metodikos pagrindu parengta ir Nacionalinei švietimo agentūrai teikiama *Mokyklų įsivertinimo ir pažangos ataskaita* bei pačių mokyklų vykdomas veiklos įsivertinimas. Kiti veiklos stebėsenos ir pažangos vertinimo instrumentai, kurių duomenys analizuojami vertinant pažangą, yra Švietimo informacinėje sistemoje (ŠVIS) mokyklų teikiami statistiniai duomenys, mokinių pasiekimų rezultatų analizė (NMPP, PUPP, VBE)

2 lentelė

Mokyklos pažangos stebėsenos būdų ir metodų privalumai ir trūkumai

Pažangos stebėsenos būdai/metodai	Privalumai	Trūkumai
NMPP testų (e-NMPP testai) rezultatų analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Analizuojant NMPP duomenis, mokinių pasiekimai vertinami atsižvelgiant ne tik į programinius ugdymo tikslus, bet ir į individualias kiekvieno mokinio ypatybes bei išgales. • Asmeninis mokinio pasiekimų profilis • Testai vykdomi kas dvejus metus, dėl to atsiranda galimybė vertinti mokinio asmeninę pažangą, mokyklos veiklos kokybinius pokyčius. • Pažangos procesams stebėti ir vertinti, mokyklai gali būti teikiama išplėstinė ataskaita. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalies NMPP testų rezultatų atitikties lyginimas su apibendrintais mokinių pasiekimų rezultatais turi reikšmingai didelę paklaidą, nes vykdoma skirtinga NMPP testų atlikimo priežiūra. • Ne visos šalies mokyklos įsitraukia į NMPP vykdymą. • Nėra nacionaliniu lygmeniu sutarta, kurie NMPP testų rezultatų duomenys galėtų/turėtų būti analizuojami norint konstatuoti mokyklos daromą/nedaromą pažangą.
PUPP rezultatų analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Gaunami duomenys Rezultatų srities įsivertinimui. • PUPP rezultatų analizė gali prisidėti prie mokyklos pažangos nusistatymo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nėra nacionaliniu lygmeniu sutarta, kuriais aspektais turėtume analizuoti PUPP rezultatus norėdami konstatuoti mokyklos daromą/nedaromą pažangą.
VBE rezultatų analizė	<ul style="list-style-type: none"> • Gaunami duomenys Rezultatų srities įsivertinimui. • VBE rezultatų analizė gali prisidėti prie mokyklos pažangos nusistatymo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nėra nacionaliniu lygmeniu sutarta, kuriais aspektais turėtume analizuoti VBE rezultatus norėdami konstatuoti mokyklos daromą/nedaromą pažangą.
Mokyklų atliekamas platusis įsivertinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Platusis įsivertinimas grindžiamas visuotinės kokybės vadyba ir strateginiu planavimu, orientuotu į veiklos kokybės gerinimą. • Įsivertinimas tuo pačiu metu yra ir procesas, ir rezultatas; įtraukiami visi bendruomenės nariai 	<ul style="list-style-type: none"> • Platusis įsivertinimas tik bendrąja prasme gali padėti mokyklai nusistatyti daromą pažangą
Mokyklų atliekamas teminis, probleminis įsivertinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Įsivertinimas tuo pačiu metu yra ir procesas, ir rezultatas; įtraukiami visi bendruomenės nariai. • Teminis, probleminis įsivertinimas grindžiamas mokyklai aktualios, reikšmingos situacijos vertinimu, pokyčio stebėjimu. 	<p>Teminis, probleminis įsivertinimas tik iš dalies gali prisidėti prie mokyklos pažangos nusistatymo</p>
Mokyklų įsivertinimo ir pažangos ataskaita (toliau – Ataskaita)	<ul style="list-style-type: none"> • Ataskaitos rengimas ir skelbimas – galimybė pačiai mokyklai apmąstyti savo pažangą bei prisiimti atsakomybę už įsivardintos pažangos viešinimą, t.y. prisiimti atsakomybę už atsiskaitymą visuomenei apie daromą pažangą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ataskaita atskleidžia tik dalį mokyklos veiklos įsivertinimo bei pažangos nusistatymo duomenų bei išvadų. • Į Ataskaitą kiekviena mokykla turi galimybę pateikti duomenis apie skirtingų rodiklių, apsprendžiančių

	<ul style="list-style-type: none"> • Įsivertinimas bei mokyklos pažangos nusistatymas tuo pačiu metu yra ir procesas, ir rezultatas. Įtraukiant visus bendruomenės narius į šį procesą sudaroma galimybė visiems tapti pasiekto rezultato dalimi bei perspektyvaus mokyklos veiklų tobulinimo dėl pažangos dalimi. • Ataskaita sukonstruota taip, kad mokyklos bendruomenė išskirdama bei apmąstydamą („kas konkrečiai pagerėjo, kokį poveikį mokinio brandai, pažangai ir pasiekimams turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas“) vieną iš stipriųjų ar vieną iš tobulintinų veiklos rodiklių turėtų mąstymo eigos apie pažangą pavyzdį. • Ataskaita – įrankis, leidžiantis analizuoti ir vertinti mokyklų daromą pažangą nacionaliniu lygmeniu. • Ataskaita – įrankis, leidžiantis nacionaliniu lygmeniu analizuoti, kokią naudą, remiantis mokyklų įsivertinimų duomenimis, turi mokyklų atlikti veiklų tobulinimai, kokios yra tobulinamų veiklos rodiklių sąsajos su pasiekta pažanga. • Į Ataskaitą įdedant duomenų surinkimą vienu ar kitu visai švietimo bendruomenei aktualiu klausimu (pvz. vaiko individualios pažangos stebėjimo ir vertinimo) bei atlikus tų duomenų analizę nacionaliniu lygiu, galima pateikti neperspektyvios praktikos kaitos kryptis. 	<p>mokyklos pažangą, raišką. Mokykla nusistatydama daro/nedaro pažangą yra keblioje situacijoje, nes nacionaliniu lygmeniu neapibrėžti mokyklų pažangos stebėsenos rodikliai bei jų raiškos lygmenys.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sudėtingas Ataskaitoje pateikiamų rodiklių atitikties pritaikymas strateginei ir realiai veiklai mokykloje. • <i>IQES online Lietuva</i> apklausos duomenų pateikimo Ataskaitoje tikslingumas. • Keičiant ataskaitos turinį, dalį duomenų reikia surinkti ir pateikti neturint išankstinės vertinamos veiklos krypties. • Nacionalinio lygmens mokyklų daromos pažangos tyrimų duomenų bei išvadų patikimumas kelia abejonių, nes Ataskaitos pateikimas bei viešinimas mokykloms yra rekomendacinio pobūdžio. • Nacionalinio lygmens mokyklų Ataskaitų analizės ir išvados apie mokyklų atliktą veiklų tobulinimą, padariusi įtaką pasiektai pažangai kelia abejonių, nes nacionaliniu lygmeniu neapibrėžti mokyklų pažangos stebėsenos rodikliai bei jų raiškos lygmenys.
--	---	--

Situacija ir ateities projekcija. Mokyklų patirtys, susijusios su pažangos įvardinimu, yra labai skirtingos. Remiantis viešai paskelbtais Švietimo informacinėje sistemoje http://svis.emokykla.lt/lt/index/a_view/42 duomenimis mokyklos skelbia ypač skirtingus pažangos pavyzdžius. Mokyklos pažangos ataskaitoje mokyklos renkasi rodyti dažniau statistinius duomenis, testų, egzaminų rezultatų vidurkius, nes lengviausia remtis statistiniais duomenimis, procentais, siejamais su akademiniais pasiekimais, o kita yra svarbu, bet mokykloms nepakankamai aišku, kaip pateikti įrodymus ar kaip pamatuoti (Targamadžė ir kt., 2018). Mokykla iš esmės negauna grįžtamojo ryšio apie pateiktą pažangos ataskaitą, todėl, kiek adekvatūs mokyklos kontekstui jos pateikti

pažangos akcentai, mokyklai nėra žinoma. Mokyklos pažangos ataskaitos pildymą priima kaip reikiamybę, o ne kaip instrumentą, prisidedantį tiksliau numatyti mokyklos veiklos tobulinimo kryptis.

Pažangos programos „Tūkstantmečio mokyklos“ koncepcijoje (2021) siūlomi Pažangos vertinimo rodikliai: • Išaugusi pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo metu bent pagrindinių mokymosi pasiekimų lygį pasiekusių mokinių dalis. • Padidėjusi mokinių, pasirinkusių laikyti STEAM srities dalykų brandos egzaminus, dalis. • Padidėjęs vienai sąlyginei mokytojo pareigybei tenkančių mokinių skaičius. • Išaugęs ir normatyvus atitinkantis švietimo pagalbos specialistų skaičius. • Kiekvienam didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui skirtas mokytojo (mokinio) padėjėjas. • Ne mažiau kaip 70 proc. mokytojų turi pilną etatą vidutiniškai visoje savivaldybėje. • Nėra jungtinių 5-8 klasių, pradiniam ugdyme jungiama po du klasių kompleksus.

DVIEJŲ UŽSIENIO ŠALIŲ (ESTIJOS IR NYDERLANDŲ) MOKYKLŲ VEIKLOS KOKYBĖS IŠORINIO VERTINIMO ORGANIZAVIMO IR VYKDYMO SISTEMOS ANALIZĖ

Mokyklų veiklos išorinio vertinimo organizavimas ir vykdymas Estijoje

DALYVIAI IR JŲ FUNKCIJOS.

Estijos Respublikos Konstitucija nustato, kad švietimo teikėjų – privačių, savivaldybių ir valstybinių mokyklų – veiklos priežiūrą atlieka šalies vyriausybė.

Švietimo priežiūrą vykdo Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos Išorinio vertinimo departamentas. Estijoje nėra atskiros inspektavimo / švietimo priežiūros institucijos. Švietimo priežiūros ir institucijos vertinimo tikslas yra užtikrinti lygias švietimo prieinamumo, ugdymo veiklos kokybės ir efektyvaus organizavimo sąlygas visiems dalyviams.

Pagrindinės Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos Išorinio vertinimo departamento (angl. *external evaluation department*) funkcijos yra:

- vadovauti švietimo įstaigų kokybės sistemų plėtrai;
- organizuoti veiklos licencijų išdavimą švietimo įstaigoms ir jaunimo stovykloms;
- koordinuoti išorinį bendrojo ugdymo švietimo įstaigų veiklos vertinimą, rezultatų apibendrinimą ir skelbimą;

- koordinuoti tarptautines apklausas švietimo kokybės srityje;
- planuoti ir koordinuoti veiklą, padedančią užtikrinti kokybę;
- organizuoti išorinio vertinimo teisės aktų rengimą;
- konsultuoti švietimo ir darbo su jaunimu srities specialistus;
- patarti švietimo įstaigų vertinimą atliekantiems pareigūnams ir koordinuoti jų bendradarbiavimą;
- koordinuoti bendradarbiavimą su išorinio vertinimo tarptautinėmis organizacijomis;
- teikti patariamuosius siūlymus ministrui, generaliniam sekretoriui, generalinio sekretoriaus pavaduotojams, patarėjams ir atitinkamų sričių departamentams.

Estijos švietimo informacinė sistema. 2004 m. buvo įkurtas registras „Estijos švietimo informacinė sistema“ sudaryta iš penkių subregistrų:

- 1) išsilavinimą patvirtinančių dokumentų subregistras;
- 2) mokytojų subregistras;
- 3) mokinių, universiteto studentų ir gydytojų rezidentų subregistras;
- 4) švietimo įstaigų subregistras;
- 5) mokymo programų ir švietimo licencijų subregistras.

Estijos švietimo informacinė sistema (www.ehis.ee) suteikia galimybę visiems peržiūrėti švietimo įstaigų veiklos rodiklius. Duomenys yra prieinami kiekvienai švietimo įstaigai. Apie bendrojo ugdymo įstaigas pateikiama ši informacija:

- *parama ypatingų (specialiųjų) ugdymosi poreikių mokiniams;*
- *mokinių, kartojančių klasės kursą, dalis;*
- *baigiamųjų egzaminų pagrindinėse mokyklose ir valstybinių egzaminų vidurinėse mokyklose rezultatai pagal dalykus;*
- *reikiamą kvalifikaciją turinčių mokytojų skaičius;*
- *vidutinis mokytojų kvalifikacijos tobulinimo valandų skaičius;*
- *mokytojų amžiaus modelis;*
- *mokslo metais mokyklą palikusių mokytojų dalis;*
- *moterų mokytojų dalis;*
- *mokinių, tenkančių vienam mokytojui, skaičius;*
- *vidutinis klasių dydis;*
- *kompiuterių skaičius ir santykis su mokytojų ir mokinių skaičiumi.*

Vienas iš veiklos rodiklių – *mokyklos pridėtinė vertė* – matuojamas matematikos, gimtosios kalbos atskirai. Atliekant šio rodiklio analizę, atsižvelgiama į baigiamųjų egzaminų pagrindinėse mokyklose ir valstybinių egzaminų vidurinėse mokyklose rezultatus.

Veiklos rodiklių tikslas yra suteikti švietimo įstaigoms galimybę stebėti jų rodiklius kaip raidos tendenciją, *pvz., palyginti pastarųjų trejų metų rodiklius, taip pat palyginti su to paties tipo švietimo įstaigų vidutiniais rodikliais*. Kadangi švietimo įstaigų veiklos rodikliai yra viešai prieinami, jie taip pat teikia informaciją apie švietimo įstaigas mokiniams, tėvams, švietimo įstaigų savininkams ir kitoms interesų grupėms. Estijos švietimo informacinėje sistemoje paskelbti veiklos rodikliai taip pat naudojami rengiant ir atliekant išorinius vertinimus.

Veiklos rodikliai suteikia vertinimą atliekantiems inspektoriams informacijos, kuria remiantis galima įvertinti švietimo įstaigos veiklą.

Švietimo priežiūros pareigūnai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų, bendrojo ugdymo įstaigų ir profesinių mokyklų veiklos vertinimą vykdo Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerijos Išorinio vertinimo departamento pareigūnai.

Išorinio vertinimo skyriuje yra 16 pareigūnų: vedėjas, jo pavaduotojas, patarėjas ir ekspertai. Pagrindinė aštuonių pareigūnų užduotis yra organizuoti švietimo priežiūros vykdymą ikimokyklinėse ir bendrojo ugdymo mokyklose, o prireikus dalyvauti atliekant vertinimą.

Švietimo priežiūros pareigūnai, atliekantys priežiūrą ir vertinimą, yra valstybės tarnautojai, o jų pareigybės užimamos viešo konkurso būdu. Švietimo priežiūros pareigūnai veikia keturiuose regionuose. Jų pagrindinės užduotys yra:

- konsultuoti švietimo įstaigas, savininkus, tėvus ir vietos bendruomenę;
- atsakyti į užklausas;
- kurti bendradarbiavimo tinklą;
- organizuoti ministerijos, švietimo įstaigos ir jos savininko keitimąsi informacija.

Švietimo ir mokslo ministerijos Išorinio vertinimo departamento (vyriausiojo) eksperto (inspektoriaus) išsilavinimui, patirčiai, žinioms, įgūdžiams ir asmeninėms savybėms keliami šie reikalavimai:

- magistro laipsnis arba atitinkama kvalifikacija;
- per pastaruosius metus mokytasi ir/ar kelta kvalifikacija svarbi veiklai atlikti;
- ministro nustatytų kvalifikacijos reikalavimų atitiktis švietimo įstaigų vertinimą atliekantiems darbuotojams;
- 6 mėnesių patirtis valstybės institucijos vyresniojo pareigūno pareigose ar vietos valdžioje arba mažiausiai 2 metų patirtis jų veiklos srityje;
- geri komandinio darbo ir bendravimo įgūdžiai;
- geros švietimo sistemos žinios, įgūdžiai, susiję su profesinės informacijos paieška ir naudojimu;

- nuodugnus švietimo priežiūros principų ir organizavimo išmanymas, išsamus darbo srities išmanymas (teisės aktai, jų įgyvendinimas);
- geras estų kalbos mokėjimas, vidutinis vienos užsienio kalbos mokėjimas, turint profesinės terminologijos žinių;
- darbo vietoje naudojamų kompiuterinių programų darbo kompiuteriu įgūdžiai;
- rekomenduojamos valstybės konstitucinės tvarkos, pilietinių teisių ir laisvių, valdžios struktūros ir valstybės tarnybą reglamentuojančių teisės aktų žinios;
- sąžiningumas, gebėjimas prisiimti atsakomybę ir priimti sprendimus, gebėjimas numatyti pasekmes, patikimumas, mandagumas, tikslumas;
- iniciatyvumas ir kūrybiškumas kuriant ir įgyvendinant naujus sprendimus;
- gebėjimas analizuoti ir sintezuoti;
- streso tolerancija;
- lojalumas ir orientacija į valstybės interesus;
- reprezentatyvumas, gerai suvokiant stilių ir situaciją, empatija.

Reikalavimai pareigybei yra detalizuojami atsižvelgiant į būsimas darbuotojo darbo užduotis.

Darbuotojai turi galimybę dalyvauti kvalifikacijos kėlimo mokymuose, kuriuos finansuoja ministerija.

- *Pareigūnų vidinis įvertinimas.* Kiekvieno pareigūno darbo rezultatus vertina vadovas arba jo pavaduotojas.
- *Pareigūnų išorinis įvertinimas.* Švietimo ir mokslo ministerija atlieka apklausas vertintose mokyklose, kad gautų grįžtamąjį ryšį apie vertinimo ir rekomendacijų efektyvumą. Monitoringo planą taip pat gali įvertinti Valstybės kontrolė, teisingumo kancleris arba auditorius. Atsiliepimai yra būtini sistemos pertvarkai ir kiekvieno pareigūno saviugdai. Remiantis rezultatais, procedūros tikrinamos, jei reikia, atliekami darbo tvarkos pakeitimai.

VERTINIMO FORMOS (RŪŠYS). Estijos mokyklose vykdomas išorinis veiklos vertinimas ir vidinis įsivertinimas.

Išorinis veiklos vertinimas. Estijoje nėra atskiros švietimo priežiūrą atliekančios institucijos (inspectorate), todėl nėra atliekamas išorinis kompleksinis, visapusiškas švietimo institucijų vertinimas (complex, full-scale inspection). Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija atlieka vertinimus:

- **Vertinimas siekiant įgyti veiklos licenciją** atliekamas visose naujai steigiamose švietimo įstaigose ir pradedančiose naują veiklą. Vertinimo tikslas – užtikrinti, kad faktinė švietimo įstaigos veikla atitiktų dokumentus, pateiktus kartu su prašymu išduoti licenciją. Jei reikia, galima vertinti švietimo įstaigų veiklą tam tikroje srityje (teminis patikrinimas).

- **Vertinimas iškilus problemoms ar gavus skundų.** Pagrindiniai vertinami kokybės aspektai: teisės aktų vykdymas ir įgyvendinimas, mokyklinis ugdymas ir švietimo / ugdymo veiklos (*schooling and education activities*).
- **Konkrečių kokybės temų vertinimas.** Galima išorinio **teminio** vertinimo tema *Bendrasis ugdymas: vaiko vystymosi rėmimas (mokyklų ir specialiųjų poreikių turinčių vaikų švietimo organizavimas; saugumo užtikrinimas) ir Estijos švietimo informacinės sistemos duomenų tikslumo užtikrinimas (General education: supporting child development (organising schooling and education for children with special needs; security assurance) and assuring the accuracy of data in the Estonian Education Information System)*.

Prieš atliekant visų rūšių vertinimą planavimo etape nustatomas patikrinimo tikslas ir apimtis, sudaroma komanda, surenkami ir išanalizuojami turimi duomenys, sudaromas tvarkaraštis, parengiama švietimo įstaigų dokumentacija.

Vertinimą atliekančią komandą paprastai sudaro 1-2 pareigūnai, esant poreikiui gali būti **kviečiami ekspertai**. Institucijos vertinimas trunka nuo 2 iki 4 darbo dienų.

Atliekant vertinimą naudojami šie metodai:

- 1) statistinių ir finansinių ataskaitų, mokymosi rezultatų ir kitos surinktos informacijos analizė, įskaitant duomenų analizę ir patikrinimą Estijos švietimo informacinėje sistemoje;
- 2) švietimo įstaigos dokumentacijos peržiūra ir jos turinio analizė;
- 3) pokalbiai su darbuotojais, rūpybos tarybos nariais, tėvais, mokiniais (vaikais) ir ugdymo įstaigos steigėju / savininku;
- 4) švietimo įstaigos mokymosi aplinkos apžvalga ir jos analizė.
- 5) **Estijoje atskirų mokytojų pamokos ir veikla nėra vertinama.** Pamokos stebimos tik tada, kai yra skundų dėl mokytojo ar mokymo proceso.

Vertinimas **siekiant įgyti veiklos licenciją ir kilus problemoms** atliekamas iliustracijų / įrodymų / dokumentų, reikalingų vertinimui atlikti, pagrindu. Inspektorius/vertinančio pareigūno tikslas yra surinkti tinkamus ir pakankamus įrodymus, kurie taptų pagrįstų išvadų pagrindu, nes nuomonė, rekomendacijos ir vertinimas turi būti pagrįsti dokumentais. Surinktų dokumentų kopijos daromos vietoje, jas pasirašo švietimo įstaigos vadovas.

Rezultatų pateikimas. Šių rūšių rezultatai yra dokumentuojami ataskaitoje. Švietimo įstaigai siunčiamas ataskaitos projektas, taip informuojama apie vertinimo rezultatus. Švietimo įstaigos vadovui suteikiama ne mažiau kaip trys darbo dienos, kad jie galėtų peržiūrėti ataskaitos projektą ir pateikti savo paaiškinimus. Švietimo įstaigos prašoma raštu iki nurodyto termino pateikti grįžtamąją informaciją / atsakymą į ataskaitos projektą. Galutinė ataskaita rengiama atsižvelgiant į švietimo

institucijos išsakytas pastabas ar pataisas. Esant pastaboms ir tobulinimo rekomendacijoms, ugdymo įstaigai nustatomas terminas trūkumams pašalinti. Ataskaitą pasirašo visi patikrinimo procese dalyvavę pareigūnai. Parašas patvirtina tikrinimą atliekančių inspektorių atsakomybę už ataskaitoje pateiktų medžiagų tikslumą ir objektyvumą.

Ataskaita teikiama švietimo įstaigai, kurios veikla buvo vertinta, švietimo įstaigos steigėjui arba savininkui ir, jei reikia, kitoms įstaigoms. Vertinimo ataskaita yra viešas dokumentas, visas ataskaitas galima rasti ministerijos interneto svetainėje (www.hm.ee/en).

Patikrinimo ataskaitoje gali būti pateikiami patariamieji pasiūlymai arba privalomi nurodymai švietimo įstaigos vadovui ar savininkui.

Vertinimo procesų efektyvumo matavimas. Nesilaikant nurodymų, gali būti reikalaujama sumokėti netesybas iki 640 € arba atšaukti švietimo įstaigos švietimo ar veiklos licenciją.

Atliekant **konkrečių kokybės temų vertinimą**, apklausiama švietimo įstaigos administracija ir, jei reikia, mokytojai, patikėtinių taryba ir savininkas.

Rezultatų pateikimas. Valstybinio lygmens teminio vertinimo (švietimo priežiūros) rezultatų suvestinės sudaromos kiekvienais mokslo metais. Gauta teminė švietimo įstaigų efektyvumo apžvalgos informacija naudojama geriausios praktikos sklaidai švietimo įstaigose, švietimo įstaigų vadovų ir mokytojų mokymui, būtiniems teisės aktų pakeitimams inicijuoti ir priimti sprendimus dėl švietimo politikos.

Vidinis veiklos įsivertinimas. Vidinis įsivertinimas nuo 2006 m. atliekamas **kartą per trejus metus**. Vidinio įsivertinimo tikslas – užtikrinti tinkamas sąlygas vaiko raidai ir nuosekliai ugdymo įstaigos plėtrai. Tai daroma nustatant stipriąsias ir tobulintinas įstaigos sritis, kurios tampa plėtros plano pagrindu.

Vertinamos sritys. Vidinis įsivertinimas atliekamas orientuojantis į tokius rekomenduojamus kriterijus:

- *lyderystė ir administravimas,*
- *personalo valdymas,*
- *bendradarbiavimas su socialiniais partneriais ir kitomis interesų grupėmis,*
- *išteklių valdymas,*
- *ugdymo procesas,*
- *rezultatai, susiję su mokiniu, personalu, interesų grupėmis (interest groups) ir švietimo įstaigos statistika.*

Vertinimo instrumentai. Vidinio įsivertinimo atlikimo būdus pasirenka pati švietimo įstaiga.

Švietimo įstaigos administracija yra atsakinga už vidinių įsivertinimų atlikimą. Vidinio įsivertinimo tvarką nustato direktorius. Vidiniame įsivertinime dalyvauja visas mokyklos personalas.

Rezultatų pateikimas. Vidinio įsivertinimo ataskaitą aptaria mokyklos darbuotojų taryba, ją patvirtina patikėtinių taryba (*the board of trustees*) ir savininkas. Visos švietimo įstaigos pateikia Estijos švietimo informacinei sistemai duomenis apie vidaus įsivertinimą ir patarėjo atsiliepimus į pateiktas ataskaitas. Ministerija gali patikrinti, ar švietimo įstaigoje buvo atlikti vidiniai vertinimai ir ar jai buvo teikiamos konsultavimo paslaugos. Vidinių įsivertinimų rezultatai yra vieši, tačiau jų paskelbimas švietimo įstaigos svetainėje nėra privalomas.

Atliekant mokyklos institucinį vertinimą galima *vertinti vidinio įsivertinimo procesą* ir naudoti jo rezultatus, jei jie yra susiję su tikrinimo tikslu.

Rizikos vertinimas. 2020 m. inicijuoti pokyčiai švietimo priežiūros srityje. Naujoji koncepcija apima išorinį švietimo įstaigų vertinimą, konsultavimą ir švietimo priežiūros valdymą, labiau sutelkiant dėmesį į švietimo įstaigas, kurios susiduria su problemomis ir blogais rezultatais, o tai reiškia perėjimą prie **rizika pagrįsto vertinimo**.

Švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija stebi švietimo įstaigos veiklos duomenis Estijos švietimo informacinėje sistemoje ir prireikus inicijuoja/planuoja švietimo įstaigos veiklos vertinimą. Tai reiškia, kad švietimo įstaiga bus vertinama tik tuo atveju, jei rezultatai bus žemesni už nustatytą švietimo standartą, *pavyzdžiui, kai mokinių rezultatai yra žemi, mokinių, nelankančių mokyklos arba kartojančių kursą (klasę), skaičius yra didelis arba kai sulaukiama skundų dėl švietimo įstaigos veiklos.*

Perkeltinos praktikos / rekomendacijos kuriamam išorinio vertinimo modeliui

- Pasitikėjimas – svarbi vertybinė nuostata. Pasitikėjimas mokytoju ir mokyklos administracija.
- Švietimo informacinė sistema yra svarbus mokyklų išorinio vertinimo sistemos elementas: dėmesys duomenų kaupimui ir analizei, siekiant nustatyti švietimo įstaigas, kurios susiduria su problemomis ir blogais rezultatais.
- Vidinis mokyklos įsivertinimas, atliekamas kas trejus metus, yra kokybės palaikymo prielaida. Jei mokyklos rezultatai yra nepakankami, mokyklos įsivertinimo procesas / procedūra tampa išorinio vertinimo objektu.
- Laikomasi požiūrio, kad mokyklos vadyba lemia ugdymo procesą ir standartą atitinkantį rezultatą.
- Už išorinio vertinimo tobulinimo sprendimų nevykdymą skiriamos finansinės nuobaudos.
- Aukšti atrankos ir kvalifikaciniai reikalavimai švietimo priežiūros pareigūnams. Jų santykinai nėra daug, tačiau kvalifikaciniai reikalavimai itin aukšti.

Mokyklų veiklos išorinio vertinimo organizavimas ir vykdymas Nyderlanduose

DALYVIAI IR JŲ FUNKCIJOS

Nyderlandų švietimo priežiūros institucija (angl. *inspectorate*) yra viena iš seniausių valstybinių švietimo priežiūros institucijų, veikianti nuo 1801 m. Švietimo priežiūra (teisine prasme) priskiriama inspekcijai. Nyderlandų švietimo inspekcija yra Švietimo ministerijos dalis (tai vadinamoji *išorinė tarnyba*). Inspekcija švietimo priežiūrą vykdo savo vardu. Nepriklausomas inspekcijos sprendimas, neatsižvelgiant į politinę įtaką, yra ginamas Švietimo priežiūros įstatymo. Švietimo priežiūrą vykdanči institucija įvardija atliekanti **ir kokybės skatintojo** vaidmenį.

Dydis: 500 etatų.

Valdymas: apie 10 vadovų.

Strateginiai inspektoriai / vyresnieji patarėjai / ryšių su visuomene patarėjai: apie 20 etatų.

Inspektoriai: apie 230 etatų.

Pagalbinis personalas: apie 120 etatų

Švietimo priežiūros įstatyme nustatyta, kad inspekcija kasmet teikia ataskaitas apie švietimo būklę, kaip nurodyta Konstitucijoje. Ministras vyriausybės vardu siunčia ataskaitą parlamentui. Nyderlandų švietimo inspekcija skelbia įvairių rūšių ataskaitas:

- Ataskaitos apie atskiras mokyklas ir jų valdymo tarybų (*governing bodies*) veiklą;
- Ataskaitos po teminių patikrinimų;
- Atsitiktinių patikrinimų ataskaitos;
- Inspekcijos metinė ataskaita apie švietimą: „Švietimo būklė Nyderlanduose“ (Metinės inspekcijos ataskaitos skelbiamos nuo 1801 m.);

Kartais inspekcijos darbuotojai rašo straipsnius ar skaito pranešimus konferencijose, skelbia kelių rūšių duomenis apie švietimo kokybę Nyderlanduose.

Metinės ataskaitas paprastai sudaro trys pagrindinės dalys: bendras įvadinis skyrius apie švietimo būklę ir inspekcijos vykdytą priežiūrą, antroji dalis, kurioje atskirai aprašomi įvairūs švietimo sektoriai, ir trečioji dalis, skirta daugeliui konkrečių temų. Metinei ataskaitai naudojama daugybė duomenų iš įvairių šaltinių, tokių kaip egzaminų rezultatai, mokyklos kohortos tyrimų rezultatai, informacija apie kohortos tyrimų testų rezultatus, tarptautinių vertinimo tyrimų ir nacionalinių švietimo tyrimų duomenys, kitos studijos.

„**Windows for Accountability**“ yra nacionalinė programa, kurios tikslas visą kiekybinę informaciją ir papildomą kokybinę informaciją apie mokyklas kaupti ir pateikti vienoje internetinėje sistemoje. Sistema kaupia informaciją iš Švietimo ministerijos centrinio administracinio padalinio, švietimo priežiūros inspekcijos ir pačių mokyklų. Informacija apibendrinama ir vizualizuojama.

Dalis duomenų apie mokinių rezultatus taip pat yra sukaupta „Windows for Accountability“ sistemoje, visi mokiniai turi savo *identifikacijos numerį*. Administraciniai mokyklų duomenys gali būti naudojami vertinant mokinių judėjimą/augimą visoje mokyklų sistemoje. „Windows for Accountability“ kaupiama ir kita informacija (pvz., mokinių pasitenkinimo tyrimų duomenys). Dalis šios lyginamosios informacijos yra prieinama suinteresuotoms šalims ir plačiajai visuomenei. „Windows for Accountability“ turi susitarimą su Švietimo priežiūros institucija (inspekcija) dėl šios informacijos naudojimo mokyklų vertinimams. „Windows for Accountability“ veikia nuo 2010 m. ir apima informaciją apie šiuos rodiklius:

1) Mokinių skaičius	1) Number of students
2) Egzaminų sėkmės rodikliai	2) Success rates on examinations
3) Egzamino pažymiai	3) Examination marks
4) Perkėlimas į aukštesnę klasę ir mokyklos baigimas	4) Transfer and school leavers
5) Priešlaikis iškritimas iš mokyklos	5) Premature school leaving (drop out)
6) Mokyklos planas	6) The school plan
7) Bendradarbiavimas	7) Cooperation
8) Mokinių pagrindinės charakteristikos, tiksliau, mokinių, kuriems reikalinga papildoma priežiūra, procentinė dalis	8) Student background characteristics, more precisely, the percentage of students needing extra care
9) Mokyklos sektorių ir dalyko profilių pasirinkimas	9) Choice of school sectors and subject matter profiles
10) Vadinamasis „priežiūros planas“ (mokiniam, kuriems reikalinga papildoma parama ir priežiūra)	10) The so called “care plan” (for students in need of extra support and care)
11) Mokinių pasitenkinimas	11) The satisfaction of students
12) Tėvų pasitenkinimas	12) The satisfaction of parents
13) Mokyklų, iš kurių mokiniai stoja, ir mokyklų, į kurias išvyksta, charakteristikos	13) Characteristics of schools from which students enter and schools to which students leave
14) Išoriniai vertinimai	14) External evaluations
15) Mokyklos klimato ir saugos nuostatos	15) School climate and safety provisions
16) Rinkos dalis	16) Market share in the catchment area
17) Mokymo laikas	17) Teaching time

18) Personalas (amžiaus sudėtis, mokytojų pravaikštos, profesinio augimo biudžetai)	18) Personnel (age composition, teacher absenteeism, professionalization budgets)
19) Finansiniai rodikliai (mokumas, finansiniai rezervai, mokinio išlaidos, mokyklos išlaidos)	19) Financial indicators (solvability, financial buffers, per student expenditure, school costs)

Mokyklų valdymo tarybos (*competent authority, governing bodies arba school boards*)¹.

Išskirtinis Nyderlandų švietimo sistemos bruožas yra tas, kad ji sujungia centralizuotą švietimo politiką su decentralizuotu mokyklų administravimu ir valdymu. Visoms mokykloms, tiek valstybinėms, tiek privačioms, vadovauja teisiškai pripažinta kompetentinga valdymo struktūra, atsakinga už įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimą mokyklose. Kompetentinga valdžios struktūra arba mokyklos taryba yra savivaldybės institucija. Švietimo priežiūra vykdoma pagal skirtingus reikalavimus *pradinio, vidurinio ugdymo ir specialiojo* ugdymo įstaigose. Atsakomybė už švietimo paslaugų ir ugdymo kokybę tenka mokykloms ir jų valdymo taryboms. Mokyklų tarybos turi teisinę galią vienoje ar keliuose mokyklų, jos yra atsakingos už ugdymo veiklų organizavimą, personalo ir išteklių valdymą, mokyklos įsivertinimą ir kokybės kontrolę. Mokyklos tarybas gali sudaryti savanoriai (pvz., tėvai) ir (arba) profesionalūs vadovai. Tarybų sudėtis Nyderlanduose labai skirtinga.

Trys dokumentai: mokyklos planas, mokyklos prospektas ir skundų tvarka - yra teisinis pagrindas mokyklų vidaus priežiūrai ir įsivertinimui vykdyti.

VERTINIMO FORMOS (RŪŠYS). Nyderlanduose mokyklų vertinimo / švietimo priežiūros procedūros apima **mokyklos vidinį įsivertinimą, horizontalią priežiūrą ir mokyklos išorinį vertinimą.**

Mokyklų vidinis įsivertinimas. Mokyklų įsivertinimą reglamentuoja įstatymas, nurodantis, kad pradinės ir vidurinės mokyklos privalo kas ketverius metus parengti mokyklos planą, kuriame aprašytų savo švietimo kokybės ir personalo politiką. Be to, mokyklos privalo turėti mokyklos prospektą, kuriame kasmet teikia informaciją tėvams ir mokiniams apie savo tikslus, mokinių pasiekimus mokykloje, mokymo laiko pasirinkimą ir kitus dalykus.

Metinėse mokyklų ataskaitose pateikiamos tik finansiniai rodikliai.

Mokyklos įsivertinimui nėra numatyta jokia standartizuota forma, t.y., mokyklos gali laisvai pasirinkti savo vertinimo akcentus/sritis ir formą. Tai gali būti „visiškai vidinis“ įsivertinimas, bet gali apimti išorinius išteklius. Esminė nuostata yra ta, kad mokykla yra įsivertinimo iniciatorė ir pagrindinė vykdytoja. Mokyklos įsivertinimas yra apibrėžiamas kaip procedūra informacijai apie

¹ Išskirtinis Nyderlandų švietimo sistemos bruožas yra tas, kad ji sujungia centralizuotą švietimo politiką su decentralizuotu mokyklų administravimu ir valdymu. Visoms mokykloms, tiek valstybinėms, tiek privačioms, vadovauja teisiškai pripažinta kompetentinga valdymo struktūra (*legally recognised competent authority*), atsakinga už įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimą mokyklose. Kompetentinga valdžios struktūra arba mokyklos taryba (*school board*) yra savivaldybės institucija (*municipal authority*).

vidinius procesus surinkti, siekiant priimti politinius sprendimus dėl mokyklos kokybės palaikymo ir veiklos gerinimo.

Įsivertinimas gali būti atliktas kokybės priežiūros ciklo pradžioje, siekiant nustatyti stipriąsias ir silpnąsias mokyklos puses, diagnozuoti poreikius ir nustatyti tobulinimo tikslus, arba siekiant nustatyti, ar numatyti kokybės gerinimo tikslai buvo pasiekti.

Mokyklos valdymo taryba yra atsakinga už teikiamą ugdymo kokybę ir ugdymo tobulinimo procesą ir turi pateikti Nyderlandų švietimo inspekcijai vidinio įsivertinimo savos formos ataskaitą, kuri atskleidžia mokyklos veiklos (kokybės) būklę.

Mokyklos tarybos veiklos išorinis vertinimas. Savivaldybės valdžios institucijos (*municipal authorities*) yra visų viešųjų ar privačių mokyklų vietos valdžia, turinti šias galias ir pareigas:

- parengti metinius planus ir finansuoti būtinus pradinių ir vidurinių mokyklų pokyčius;
- priimti metinius naujų valstybinių ir privačių mokyklų pradinio ir vidurinio lygio mokyklų aprūpinimo planus;
- paskirstyti biudžeto lėšas švietimo trūkumams pašalinti ir kompensaciniam planui parengti;
- įgyvendinti įstatymus dėl mokinių pavėžėjimo, nustatant savo kriterijus ir sąlygas;
- įgyvendinti Privalomojo švietimo įstatymą, stebint, kaip laikomasi šio įstatymo, ir tvarkant anksti mokyklą paliekančių asmenų apskaitą.

Mokyklų administravimas ir valdymas. Visos mokyklos turi teisiškai pripažintą kompetentingą mokyklos tarybą, kuri administruoja ir valdo mokyklą ar mokyklas, už kurias yra atsakinga. Administravimas apima mokyklos organizavimo finansinius aspektus; valdymas apima mokymo programą, personalą, mokinių priėmimo politiką. Mokyklos taryba yra atsakinga už įstatymais reglamentuojamus procesus mokykloje. Kai kurie jos įgaliojimai gali būti perduoti mokyklos vadovui, tačiau atsakomybė ir toliau tenka mokyklos tarybai.

Valstybinių pradinių ir vidurinių mokyklų atveju savivaldybės administracija gali veikti kaip mokyklos taryba arba gali deleguoti valdymo funkciją kitam viešosios teisės reglamentuojamam organui: *valdymo komitetui, šiam tikslui sukurtai valdymo struktūrai (pvz., bendradarbiavimo sutartimi tarp dviejų ar daugiau kaimyninių savivaldybių apibrėžtai ir sudarytai valdymo struktūrai), viešosios teisės reglamentuojamam juridiniam asmeniui, fondui.*

Mokyklos tarybos įgaliojimai ir atsakomybė: *mokyklos įsteigimas, mokymo medžiagos parinkimas, pasirenkamųjų dalykų įtraukimas į tvarkaraštį, tvarkaraščio nustatymas (mokymo laikotarpių priskyrimas skirtingiems dalykams ar mokymo programos sritims), paskirti ir atleisti vadovus, mokytojus ir pagalbinius darbuotojus, nustatyti personalo politiką ir prie mokyklos*

dirbančių darbuotojų aptarnavimo sąlygų aspektus, sprendimas dėl mokinių priėmimo ir pašalinimo, formuoti mokinių elgesio taisykles, nustatyti vidinę mokyklos organizacinę struktūrą, įskaitant tvarką mokinių, tėvų ir darbuotojų dalyvavimas, nuspręsti, ar mokykla dalyvaus švietimo inovacijų projektuose, nuspręsti, kaip mokykla naudosis švietimo pagalbos organizacijų paslaugomis, nustatyti santykių tarp mokyklos ir išorinių organizacijų formą ir pobūdį, nuspręsti, ar trečiosios šalys gali naudotis mokyklos pastatu ir kaip, tvarkyti mokyklos finansinius išteklius ir rūpintis administracija, sprendimas uždaryti mokyklą ar joje esantį skyrių.

Kartą per ketverius metus atliekamas kiekvienos mokyklos valdymo tarybos veiklos, konkrečiau kokybės užtikrinimo ir finansų valdymo, vertinimas, keliant klausimus:

1. Ar valdymo taryba su savo mokyklomis yra susitarusi dėl tikslų, ar ji turi pakankamai žinių apie mokyklų teikiamo ugdymo kokybę ir ar ji stengiasi šią kokybę gerinti?

2. Ar valdymo taryba turi profesionalios kokybės kultūrą, ar veikia skaidriai ir sąžiningai?

3. Ar valdymo taryba aktyviai komunikuoja apie savo mokyklų pažangą ir pasiekimus?

4. Ar finansų valdymas yra patikimas?

Vertinimo sritys. Nuo 2017 m. Nyderlandų švietimo priežiūra turi dvi dimensijas:

- valstybės nustatytus švietimo paslaugų kokybės ir finansų valdymo reikalavimus,
- pačių mokyklų nusimatytus kokybės veiksnius/kriterijus.

Valstybės nustatyti reikalavimai yra bendri visiems, aiškūs ir apibrėžti kokybės standartai, apimantys **penkis vertinamas kokybės sritis**:

- 1) ugdymo procesą (ar mokiniai mokosi pakankamai?);
- 2) mokyklos klimata (ar mokiniai mokomi gerai?);
- 3) mokymosi rezultatus (ar mokiniai yra/ jaučiasi saugūs?);
- 4) kokybės užtikrinimą ir ambicijas;
- 5) finansų valdymą.

Valstybės nustato bazinio / pagrindinio kokybės lygmens standartą.

Mokyklų pasirinkti kokybės veiksniai (Self-defined quality factors) yra susiję su tikslais, viršijančiais pagrindinį kokybės lygmenį. Vykdydama kokybės skatinimo funkciją, *inspekcija* gilinasi, kaip šie papildomi kokybės siekiai/veiksniai tvariai prisideda prie geresnės švietimo kokybės, ir aptaria jų poveikį su mokyklomis ir jų valdymo tarybomis (*governing bodies*). Inspekcija savo ataskaitose atskiria vertinimo sprendimus, susijusius su valstybės nustatytais reikalavimais ir pačių nusimatytais kokybės siekiais.

Atliekant išorinį vertinimą ne visada vertinama pagal visus valstybės numatytus bendrus reikalavimus/ standartus. Kartais pasirenkamas standartų rinkinys atsižvelgus į situaciją (riziką, potencialiai gerus elementus ir kt.). Tai vadinama proporcinga priežiūra.

Patikrinimo laikas ir išteklių kiekvieno patikrinimo metu tai gali skirtis, atsižvelgiant į mokyklų, priklausančių konkrečiai valdymo tarybai, skaičių.

Kas ketverius metus atliekamo išorinio vertinimo organizavimas. Šie patikrinimai trunka nuo dviejų iki aštuonių savaičių: vyksta susitikimai su valdymo taryba ir paprastai apima nuo vienos iki penkių mokyklų. Lankomasi šiose mokyklose siekiant patikrinti valdymo tarybos kokybės užtikrinimą. Pagal situaciją gali būti surengti susitikimai su kitomis šalimis. Jei yra rizikos mokyklų, atliekamas išsamus patikrinimas toje mokykloje. Jei valdymo taryba siūlo įvertinti potencialiai „gerą“ mokyklą, ši mokykla įtraukiama į vertinimo planą.

Vertinimas atliekamas vadovaujantis priimtais principais ir naudojantis vertinimo sistema ir gairėmis. Visas procesas susideda iš trijų etapų: *paruošimo, paties vertinimo ir užbaigimo.*

Kiekvienas patikrinimas pradedamas turimos informacijos ekspertine analize. Analizuojamas kiekvienos vertinamos mokyklos planas (school plan) (ar jis atitinka įstatymų nustatytus kriterijus ir kokias ambicijas jis nustato?), metinės ataskaitos ir kiti susiję dokumentai, pvz., politikos planai, taip pat kita medžiaga, susijusi su kokybės vertinimu. Be šių punktų, taip pat atsižvelgiama į išorinius ir vidinius signalus, ankstesnių vertinimų istoriją, tyrimo rezultatus ir kitus pagrindinius skaičius.

- Mokyklos vertinimas / *School inspection*. Tikslas: įvertinti, kaip valdymo taryba užtikrina mokyklos ugdymo kokybę ir ar mokyklos lygiu laikomasi tikrinamų standartų.
- Valdančiosios tarybos vertinimas / *Governing body inspection*. Tikslas: pasidalinti vertinimo išvadomis mokyklos lygmeniu ir gauti papildomos informacijos apie kokybės užtikrinimą ir finansavimą, kad būtų galima priimti preliminarius sprendimus apie kokybės užtikrinimą ir finansų valdymo būklę.

Rezultatų pateikimas ir vertinimo sprendimai. Galutinės išvados apie pirmas tris sritis atskleidžia atitiktį bendram standartui arba valstybės nustatytiems reikalavimams. Likusios dvi sritys, *kokybės užtikrinimas (kartu su ambicijomis) ir finansų valdymas*, atskleidžia ugdymo paslaugų kokybę.

Atitiktis valstybės nustatytiems reikalavimams po vertinimo žymima terminais: *atitinka* (adequate (basic quality)) ir *neatitinka* (inadequate). Įvertinimas *gerai* (good), suteikiamas tada, kai mokykla konkrečioje srityje turi nusimačiusi papildomus kokybės tikslus. Kai nusimatyti papildomi kokybės tikslai, vertintojų manymu, negali būti įvertinti *gerai*, dažniau vertinama *galėtų daryti geriau* (could do better) nei *neatitinka* (inadequate).

Ataskaita. Tikslas: užfiksuoti ir pagrįsti išvadas ir sprendimus taip, kad tiek valdymo taryba, tiek mokykla(-os) pripažintų rezultatus ir būtų motyvuotos atlikti būtinus ar rekomenduojamus patobulinimus.

Grįžtamojo ryšio susitikimas. Tikslas: užtikrinti, kad sprendimai ir vertinimai būtų priimti ir pripažinti, aptarti siūlomą paramą, tobulinimų atspirties taškus ir veiksmų planą.

Galutinis valdytojų susirinkimas. Tikslas: informuoti valdymo tarybą apie vertinimo sprendimus ir sudaryti būtinus susitarimus dėl tobulinimo veiksmų.

Tolesni patikrinimai. Galutinėje vertinimo ataskaitoje nurodomi tobulinimo veiksmai, būtini norint pašalinti valstybės nustatytų reikalavimų neatitikimą ir terminai, iki kurių jie turi būti įvykdyti. Nurodoma, kada prireikus bus atliktas tolesnis vertinimas, ir paaiškinama, ką tuo tarpu valdymo taryba gali padaryti, kad atitiktų reikalavimus ar kitaip pagerintų veiklos kokybę.

Švietimo priežiūros pareigūnų kompetencija. Vertinimo sistema, jungianti valstybės nustatytus visoms mokykloms bendrus kokybės standartus ir mokyklos pasirinktus kokybės siekius, kelia didelių reikalavimų vertintojų/ekspertų kompetencijai. Ekspertų turima patirtis, pasirengimas ir kvalifikacija įgalina juos priimti ir standartinius, t.y. panašius sprendimus panašiose situacijose, ir skirtingus sprendimus vertinat skirtingas, unikalias situacijas.

Sprendimai, susiję su įstatymų reikalavimais, yra priimami įvertinus įvairius šaltinius (pvz., institucijos vidaus dokumentus ir pokalbius su mokytojais, mokiniais, tėvais ir atstovaujančiomis institucijomis). Kiekvienas vertinamasis sprendimas teikiamas vertinamai tarybai ir mokyklai sureaguoti. Ekspertai dirba komandomis, o galutinė nuomonė sutariama bendroje diskusijoje tarp kelių inspektorių. Ataskaitų rengimo reglamentas reikalauja itin pagrįstų išvadų, todėl išvados yra atidžiai peržiūrimos, vertinamas jų pagrįstumas.

Vertinant pačių mokyklų pasirinktus kokybės veiksnius, ekspertai labiau atlieka „kritinio draugo“ vaidmenį.

Horizontali priežiūra arba rizikos vertinimas. Nuo 2007 m. Nyderlandų švietimo inspekcija atlieka rizikos vertinimą, susitelkdama į problemas, galinčias turėti įtakos švietimo kokybei: mokinių standartizuotų testų rezultatai / pasiekimai, finansinės mokyklų ataskaitos, tėvų skundai ir naujienos žiniasklaidoje. Tokia prieiga sumažina mokyklų administracinę (vertinimo/įsivertinimo) našta ir daro švietimo priežiūros ir stebėsenos procesus efektyvesnius. Mokyklos, teikiančios gerą ugdymą (nenustatyta jokios rizikos) ir pasiekiančios gerų rezultatų, nėra įtraukiamos į planuojamus vertinimo vizitus, todėl inspekcija gali sutelkti dėmesį į silpnesnių/žlungančių mokyklų stebėjimą ir tobulinimą.

Pradinio ugdymo paskutinės 8 klasės mokinių nacionalinio standartizuoto „Cito-test“ rezultatai (pakoreguoti pagal mokinių socialinę ir ekonominę padėtį) ir mokinių nacionalinio vidurinio ugdymo egzaminų rezultatai yra pagrindiniai ankstyvojo perspėjimo analizės rodikliai. Inspekcija mano, kad mokinių rezultatai yra geras mokyklų kokybės rodiklis, naudojamas kaip

pirmasis žemos ugdymo kokybės rizikos rodiklis mokyklose. Reikėtų pažymėti, kad rizikos analizė (naudojant testų balus) nenaudojama mokyklos rezultatams įvertinti.

Rizikos mokyklų vertinimas trunka vieną ar dvi dienas dalyvaujant 1-3 inspektoriams. Stengiamasi suderinti apsilankymą rizikos mokyklose kaip kas ketverius metus vykdomo valdymo tarybos vertinimo dalį. Tačiau jei mokyklai gresia pavojus ir nėra numatytas išorinis vertinimas, tokia mokykla yra vertinama anksčiau nei numatytas terminas. Jei valdymo taryba turi tinkamą kokybės užtikrinimo sistemą ir kokybės kultūrą, gali būti paprašyta valdymo tarybos patiems įvertinti mokyklą.

Vertinimo instrumentai. Nyderlandų mokyklų veiklų veiklos vertinimo sistema apima penkias kokybės sritis: 1) švietimo procesą; 2) mokyklos klimatą; 3) mokymosi rezultatus; 4) kokybės užtikrinimą ir ambicijas; 5) finansų valdymą. Kiekvieną ugdymo vertinimo sistemos kokybės sritį sudaro keli standartai, iš viso devyniolika. Mokyklos ir mokyklų tarybos naudoja parengtus detalius standarto aprašymus, kuriuose yra paaiškinama, ką reiškia ir apima pagrindinis kokybės lygmuo, t.y., ko turi pasiekti mokykla ir jos valdymo taryba. Aprašymuose pateikiamos ir galimų mokyklos ambicijų ir tikslų temos – ko mokykla ir jos valdymo taryba gali norėti pasiekti.

OP3. Didactics

The teachers' didactic activities enable pupils to learn and develop.

Basic quality

The teachers plan and structure their activities using the information available to them about their pupils. They ensure that the didactic level of their lessons is suited to pupils' intended learning outcomes. The syllabus is structured logically, both within individual lessons and over series of lessons.

The teachers create a learning climate in which pupils are active and engaged. With the help of appropriate assignments and clear explanations, they are able to transfer knowledge effectively to each pupil. They tailor instructions, assignments, classroom time and supervision to the needs of groups and individual pupils alike, in such a way that – depending on those needs – these activities are both supportive and challenging.

Self-defined quality factors

What task has the school set itself in its school plan, how is it going about achieving this and is it succeeding?

Possible factors:

- high pupil expectations;
- feedback to pupils;
- evidence-based working by teachers;
- pupils reflect on their own learning;
- evaluation of set goals with pupils;
- modern learning methods.

4 pav. Vertinimo instrumentų pavyzdys.

Aprašyme kokybės kriterijus aiškinamas pateikiant įstatyminius reikalavimus, taikomus nagrinėjamam standartui.

Summary of statutory requirements

The school has set out its teaching and didactic policy in the school plan (Sections 24-2 and 24-3, WVO) and implementation of that policy is evident in teachers' day-to-day work.

The law requires that pupils receive an education tailored to their personal development process (Section 2-2, WVO). To achieve this so-called "unimpeded development", it is essential that the school's didactic approach correspond with the pupil's current developmental level. From this requirement, it follows that a number of conditions must be met:

- the learning climate enables the acquisition of knowledge;
- explanations are clear;
- lessons are properly structured; and,
- teaching is adapted to the pupil's level and tailored to their target learning outcome.

The school's didactic quality is determined by factors including its ability to tailor its teaching to its pupils: teachers must be able to bring about an effective learning process in all pupils, from those with educational deficiencies to those in need of additional challenges.

3 pav. Vertinimo instrumentų pavyzdys.

Perkeltinos praktikos / rekomendacijos kuriamam išorinio vertinimo modeliui

- Atskaitomybė – svarbi vertybinė nuostata ir įtvirtinta procedūra. Mokyklos „quality cards“, dabar “supervision cards” – yra vienas iš atskaitomybės instrumentų.
- Švietimo priežiūrą vykdo institucija su preciziškai sutvarkytu veiklos reglamentu. Nors institucija veikia nuo 1801 m., jos veikimo reglamentas yra nuolat atnaujinamas ir pritaikomas prie kintančių realiųjų (pvz., „Windows for Accountability“ veikla nuo 2010 m., kuri įgalino kasmetinę švietimo duomenų analizę ir problemų turinčių mokyklų nustatymą).
- Švietimo informacinė sistema yra svarbus mokyklų išorinio vertinimo sistemos elementas: dėmesys duomenų kaupimui ir analizei, siekiant nustatyti švietimo įstaigas, kurios susiduria su problemomis ir blogais rezultatais.
- Vidinis mokyklos įsivertinimas, atliekamas kas ketverius metus, yra kokybės palaikymo prielaida ir tobulėjimo paskata. Mokyklos planas – vienas iš kokybės užtikrinimo instrumentų.
- Išorinis vertinimas siejamas su mokyklos valdymo struktūros – mokyklos tarybos – veiklos vertinimu. Mokyklos taryba valdo daugiau nei vieną mokyklą. Atliekant išorinį vertinimą vertinamos nebūtinai visos mokyklos.
- Jei mokykla susiduria su problemomis ir pasiekia žemesnius nei reikalaujama rezultatus, kartais sprendimas dėl procesų tobulinimo deleguojamas mokyklos tarybai, t.y., mokyklos išorinis vertinimas ir intervencija atidedama.

- Blogi ir negerėjantys mokyklos/ų rezultatai po išorinio vertinimo tampa prielaida nutraukti mokyklos finansavimą, uždaryti mokyklą arba likviduoti mokyklos tarybą.

LIETUVOS BENDROJO UGDYMO MOKYKLOMS LABIAUSIAI TINKAMO – PALANKIAUSIO IŠORINIO VERTINIMO MODELIO VIZIJA IR ORGANIZAVIMO BEI VYKDYMO ALTERNATYVOS

Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio kūrimo metodologinės prielaidos

Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio paskirtis ir pridėtinė vertė proceso dalyviams

Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelis (toliau tekste – *BUM vertinimo modelis*) yra skirtas bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybės sistemos tvariam funkcionavimui ir objektyvių duomenų savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai bei nacionalinio lygmens kompetentingai institucijai suteikimas. Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos stebėsenos išorinis vertinimas skatina mokyklos veiklos kokybės ir daromos pažangos įsivertinimą, mokyklos bendruomenės susitarimus dėl veiklos kokybės sampratos ir kokybės gerinimo; skatina mokyklas sudaryti geresnes sąlygas mokiniui ugdytis, tobulėti, siekti pažangos ir aukštesnių rezultatų; padeda priimti patikimais duomenimis grįstus sprendimus dėl pagalbos mokykloms; skatina tobulinti esamas ir kurti naujas pagalbos teikimo ir konsultavimo formas mokyklai, mokytojams, mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams); įvertina mokyklos ir jos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (valstybinės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos arba savivaldybių vykdomosios institucijos (savivaldybės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (dalyvių susirinkimo) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos – viešosios įstaigos), savininko (dalyvių susirinkimo) (kitų mokyklų) bendradarbiavimo veiksmingumą siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir rezultatų; nustato mokyklos veiklos rizikos veiksnius, jų reikšmingumą, teikia rekomendacijas mokyklos veiklai tobulinti; teikia informaciją apie mokyklų veiklos kokybę ir skleidžia mokytojų, mokyklų, mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų, dalyvių susirinkimų (savininkų), savivaldybių administracijų veiklos gerąją patirtį.

BUM vertinimo modelio kūrimo principinė nuostata yra ta, kad bendrieji išorinio vertinimo tikslai privalo derėti su Geros mokyklos koncepcijoje (2015) suformuluotaisiais. Kuriant *BUM vertinimo modelį* buvo įvertintos analogiškos švietimo modeliavimo metodologijos (Dačiulytė ir kt., 2013; Dudaitė ir kt., 2019): remiamasi struktūriniais kontekstualumo, sisteminio tvarumo ir dinamikos elementais; kūrimo proceso metu buvo atlikta mokslinės, metodinės literatūros bei dokumentų sisteminė ir lyginamoji analizės. Įvertinant esamą teisinę aplinką pasirinktas modeliavimo tipas yra funkcinis (Tidikis, 2003), kur svarbu yra numatyti aiškius struktūrinius ir vadybinius žingsnius bei procesus. Kitas svarbus metodologų išskiriamas modeliavimo taikymo ypatumas – sisteminis tvarumas. Kaip pažymi Dačiulytė ir kt. (2013, p. 142-143), sisteminis požiūris priešpastatomas daliniam, arba „taškiniam“ požiūriui į nagrinėjamus reiškinius; sisteminis požiūris į reiškinius tiek kasdieniniame gyvenime, tiek, vadyboje, švietime, tiek ir moksliniuose tyrimuose pabrėžia sąveiką tarp sistemos elementų, sudarančių bendrą visumą - vientisą sistemą.

Geras modelis turi tenkinti eilę sąlygų (Schmid ir Hollensen, 2006):

- išsamumas: turi būti įtraukti visi svarbūs ryšiai;
- paprastumas: visi ryšiai, kurie reikšmingai nepalengvina reiškinių supratimo, turi būti pašalinti;
- aiškumas: išorinės struktūros ar kintamieji neturi trukdyti suprasti vidinių priežastinių ryšių;
- išmatuojamumas: modelio kintamieji turi būti išmatuojami;
- suprantamumas: rezultatus ir išvadas turi lengvai suprasti vadybininkai ir sprendimų priėmėjai.

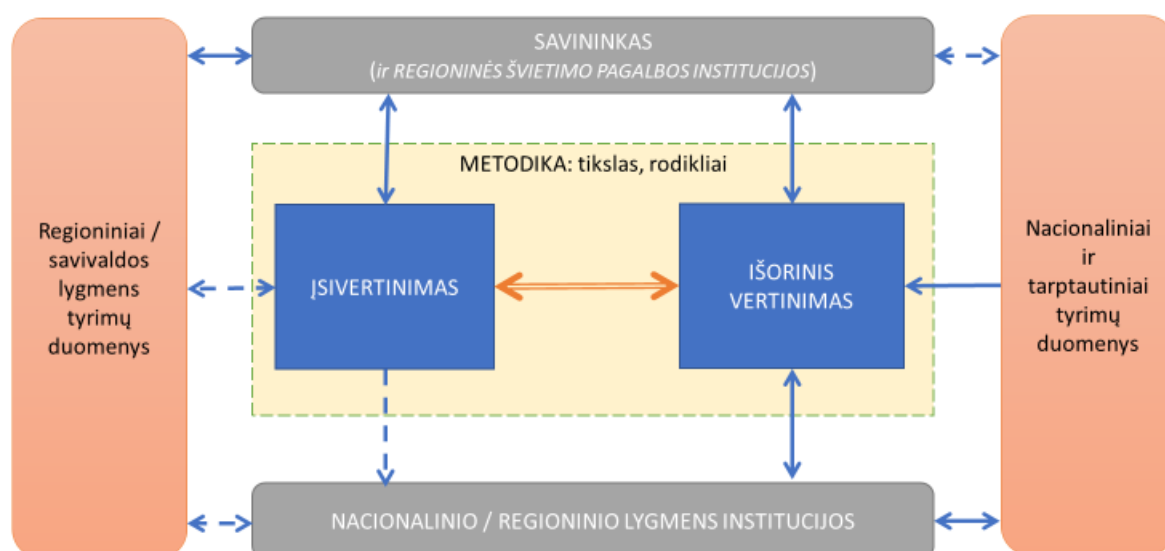
Kuriant *BUM vertinimo modelį* ir jį realizuojant rekomenduotina vadovautis šiais bendrojo ugdymo mokyklų veiklos vertinimo principais:

- kontekstualumo – vertinant bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybę pripažįstamas kiekvienos bendrojo ugdymo mokyklos realus socialinis, ekonominis, kultūrinis, technologinis ir pedagoginis kontekstas;
- holistiškumo – atsižvelgiama į vertinamų sričių tarpusavio sąveiką ir dermę;
- tvarumo – veiklos kokybės išorinis vertinimas konceptualiai dera su veiklos kokybės įsivertinimu (principai, kriterijai, rodikliai), vertinant atsižvelgiama į įsivertinimo ir ankstesnių išorinių vertinimų rezultatus;
- profesionalumo – išorinis vertinimas atliekamas skaidriai ir nepriklausomai, neatstovaujant vertinamos bendrojo ugdymo institucijos interesų, vadovaujantis profesinės etikos principais;

- duomenimis grįstos vadybos – vertinant atsižvelgiama į objektyvius ir įvairiapusius duomenis, naujausius mokslinius tyrimų įrodymus, vertinant bendrojo ugdymo mokyklos veiklą sprendimai grindžiami patikimais duomenimis, informacija ir bendru vertintojų komandos susitarimu;
- suinteresuotųjų dalyvavimo – į vertinimą įtraukiami bendrojo ugdymo mokyklos suinteresuotų šalių atstovai (mokiniai, mokytojai ir kiti darbuotojai, socialiniai partneriai, savininkai).

Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio kūrimo pagrindas

Šuo metu galiojančių teisės aktų (TAR, 2016 (6439) ir TAR, 2016 (30191)) analizė rodo, kad šiuo metu Lietuvoje veikia dualistinis *BUM vertinimo modelis*. Kokybės vadybos mokslo kontekste toks modelis yra prasmingas ir turi tradicijas (žr. 5 pav.). Atkreiptinas dėmesys į vieną šio modelio dedamąją (savininką), kuri iki šiol šiame procese dalyvavo fragmentiškai ir netiesiogiai.

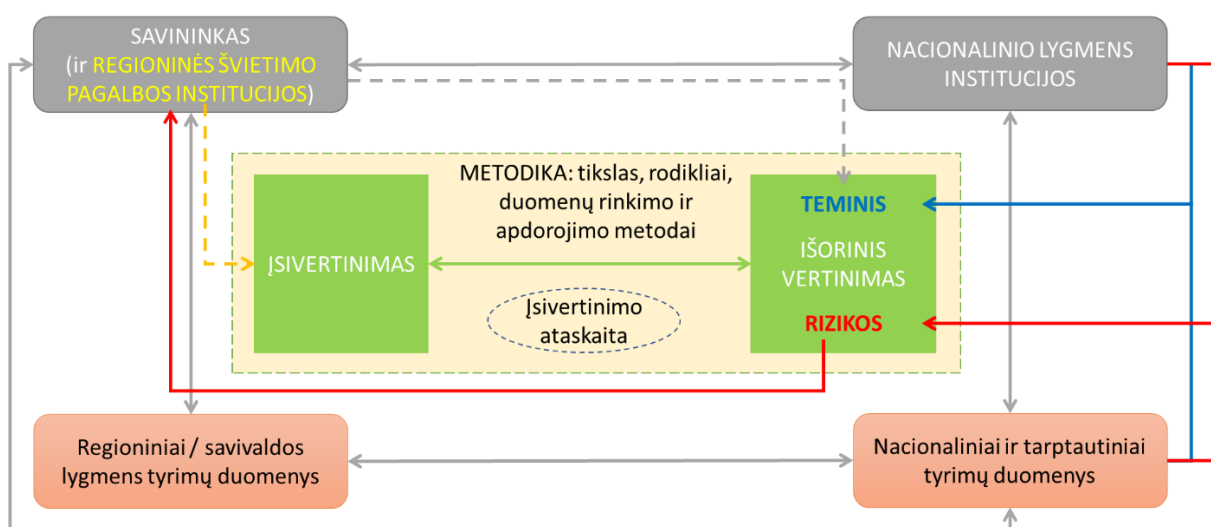
5 pav. *Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo egzistuojančios praktikos minimalios transformacijos modelis*

Įvertinant Lietuvos patirtį ir atliktus empirinius tyrimus, susijusius su mokyklų veiklos kokybės vertinimu, egzistuojantis modelis gali sėkmingai būti toliau plėtojamas, tik derėtų į šį procesą įtraukti savininką, kaip vieną iš svarbiausių suinteresuotųjų. Savininkas kartu su regioniniais švietimo pagalbos centrais gali būti svarbiu pagalbos teikimo bendrojo ugdymo mokyklai teikėju. Tai itin aktualu tais atvejais, kai išorinis vertinimas susijęs su rizikų vertinimais. Tokio modelio didžiausias privalumas yra tai, kad sistema (organizavimas, konkrečios veiklos ir t.t.) visiems gerai žinoma ir suprantama.

Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklai rekomenduotino išorinio vertinimo modelio organizavimo bei vykdymo alternatyvos

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo sąveikos modelis

Įvertinant esamos teisinės aplinkos, užsienio šalių praktikos analizės rezultatus, Lietuvai rekomenduotina išsaugoti dualistinių bendrojo ugdymo mokyklų veiklos vertinimo modelį išryškinant sąveikos komponentus (žr. 6 pav.). Sėkminga užsienio šalių (pvz., Estijos) patirtis rodo, kad mokyklų veiklos vertinimas yra grindžiamas pasitikėjimo kultūros puoselėjimu, todėl dualistinio modelio realizavimas praktikoje sudarytų prielaidas vesti pedagogines bendruomenes į pasitikėjimu grindžiamos kultūros kūrimą Lietuvoje.

6 pav. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo sąveikos modelis

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo sąveikos modelyje (toliau tekste – *Sąveikos modelis*) centrinis dėmuo – dualistinis įsivertinimo ir išorinio vertinimo procesas, grindžiamas viena metodika su aiškiai apibrėžtais rodikliais, duomenų rinkimo ir apdorojimo metodais ir pan. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors šis *Sąveikos modelis* išsivertinimo ir išorinio vertinimo procesuose vadovaujasi viena metodika, tačiau metodologiniu aspektu prieiga prie tyrimo yra skirtinga.

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo sąveikos modelio metodologinės prielaidos

Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo procesai yra labiau sietini su formuojamojo vertinimo tikslu, o išorinis vertinimas sietinas labiau su diagnostiniu vertinimo tikslu. Įsivertinimo

procesas organizuojamas vadovaujantis pedagoginės ir vadybinės veiklos tyrimo, o išorinio vertinimo – atvejo tyrimo metodologinėmis priemonėmis.

Veiklos tyrimas yra toks tyrimas, kuriame tiesiogiai dalyvauja ir situaciją lemia pats tiriantysis (t.y., mokytojas ar kitas bendruomenės narys), o tyrimui naudojami kokybiniai metodai (interviu, stebėjimas, dokumentų analizė ir pan.). Fernie ir Smith (2015) teigimu, šio tyrimo ypatybė yra ta, kad jis yra orientuotas į profesinės veiklos ištyrimą ir tobulinimą. Šiame tyrime svarbiausia ištirti įvairius veiklos aspektus ir pasiūlyti sprendimus veiklos patobulinimui. Charles (1999) išskiria klasikinius pedagoginio proceso veiklos tyrimus: klasės veiklos tyrimas, mokymasis veikiant, sisteminis veiklos tyrimas, kritiškasis veiklos tyrimas. Metodologinėje literatūroje (Brydon-Miller, 2003; Kemmis, McTaggart ir Nixon, 2013) akcentuojama, kad šis tyrimas pedagoginiame kontekste yra vertingas todėl, kad jis yra socialinis procesas, kuriame tyrimas atliekamas pačiam tyrėjui dalyvaujant tiriamoje veikloje. Šio tyrimo metu yra bendradarbiaujama ir siekiama skleisti gerąją praktiką. Pats tyrimas iš savęs yra emancipuojantis / išlaisvinantis, kritiškas, refleksiškas.

Atvejo tyrimas suteikia galimybę nuodugniai išanalizuoti ir aprašyti vieną įvykį ar faktą realiame kontekste ir aprašyti (paaiškinti) tiriamą reiškinį (Yin, 2014; Creswell ir Creswell, 2018). Atvejo tyrimai suteikia galimybę atidžiai įsigilinti į vieną konkretų atvejį ir jį išanalizuoti vieno konkretaus atvejo kontekste. Atliekant šio tipo tyrimus yra derinami tiek kiekybiniai, tiek ir kokybiniai duomenų rinkimo bei apdorojimo metodai. Metodologinėje literatūroje (Yin, 2014; Hamilton ir Corbett-Whittier, 2014) nurodoma, kad atvejo tyrimai yra gana plačiai naudojami organizacijų veiklos tyrimuose. Šiuose tyrimuose pagrindinis dėmesys skiriamas konkrečiam atvejui, kurį bandoma kuo išsamiau aprašyti ir paaiškinti.

Tiek įsivertinimui, tiek ir išoriniam vertinimui yra svarbūs objektyvūs duomenys – instituciniai, savivaldos, nacionaliniai, tarptautiniai. Objektyviam įsivertinimui ir išoriniam vertinimui jie privalo būti prieinami. Atsižvelgiant į realiai egzistuojančių duomenų įvairovę, privalu įvertinti tinkamus, moksliskai pagrįstus, duomenų rinkimo ir apdorojimo metodus. Vertinant veiklą, šalia dokumentuose akcentuojamo pamokos stebėjimo, kaip dominuojančio duomenų rinkimo metodo, derėtų skatinti bendruomenės atsižvelgiant į turimų duomenų specifiką, šaltinius ir kt., rinktis ir kitus duomenų rinkimo ir apdorojimo (anketavimo, testavimo, diskusinių grupių, dokumentų analizės, sisteminimo, metaanalizės, turinio analizės, teminės analizės ir pan.) metodus.

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo sąveikos modelio suinteresuotų šalių poreikiai ir lūkesčiai

Skirtingai nuo esamos praktikos Lietuvoje, rekomenduotina atkreipti dėmesį į suinteresuotųjų dalyvavimo vertinimo procesuose galimybes. Remiantis užsienio šalių praktika,

savininkas ar jo įgaliotos institucijos (pvz., regioniniai švietimo centrai) turėtų aktyviai dalyvauti bendrojo ugdymo mokyklų kokybės užtikrinimo procesuose.

Atliekant bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybės vertinimą svarbu suvokti, kad šis procesas nėra savitikslis. Jeigu įsivertinimo metu gauti rezultatai yra svarbūs pirmiausia instituciniu ir iš dalies savivaldos (regioniniu) lygmenimis, tai išorinio vertinimo metu gauti rezultatai tampa svarbūs ir nacionaliniu lygmeniu. Įsivertinimo metu gauti duomenys yra svarbūs savininkui ir regioniniams švietimo pagalbos centrams, o išorinio vertinimo – savininkams ir kompetentingoms nacionalinėms institucijoms kaip objektyvių kokybinių ir kiekybinių duomenų šaltiniai, papildantys nacionalinius ir regioninius tyrimų duomenis. Pastarieji svarbūs nacionaliniams stebėsenos rodikliams.

Sąveikos modelyje svarbus savininko ir kompetingos nacionalinio lygmens institucijos tarpusavio bendradarbiavimas dalinantis turimais duomenimis ir užtikrinant kokybę instituciniu lygmeniu. Tai tampa kokybės užtikrinimui svarbia prielaida regioniniu ar societariniu lygmeniu. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo metu gauti duomenys svarbūs tikslinės pagalbos teikimui esant objektyviais duomenimis indikuotoms rizikoms. Pirminė pagalba galima naudojantis vidiniais institucijos resursais, stokojant pastarųjų – pagalbos teikėju tampa savininko švietimo pagalbos ar kita regioninio arba nacionalinio lygmens švietimo pagalbos institucija.

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinio vertinimo sąveikos modelio vertinimo proceso eiga

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinis vertinimas (toliau tekste – *išorinis vertinimas*) atliekamas remiantis bendrojo ugdymo mokyklos atliktu įsivertinimu (toliau tekste – *įsivertinimas*). Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas naudojami savo procesuose vieningais rodikliais, duomenų rinkimo ir apdorojimo metodais ir pan.

Įsivertinimo metu ypatingas dėmesys skiriamas kasdienei pedagoginei veiklai, dominuojantis duomenų rinkimo metodas įsivertinimui yra pamokų ir kitų pedagoginių veiklų stebėjimas ir jų analizė, mokyklos turimų duomenų (pvz., NMPP, IQESonline apklausų ir pan.) metaanalizė. Atliekant *įsivertinimą privaloma* stebėti pažangą, ją analizuoti. Taip pat *įsivertinimo* metu gali būti remiamasi kitais vietinių ar regioninių tyrimų duomenimis ir išvadomis (pvz., savininko ar jo įgaliotų institucijų atliktais tyrimais, pedagogų individualiais tyrimais ir pan.).

Išorinio vertinimo metu remiamasi atliktais pamokų ir kitų pedagoginių veiklų stebėjimais, *Įsivertinimo* ataskaita. *Išorinio vertinimo* metu pamokų ir kitų pedagoginių veiklų stebėjimai sudaro tik dalį (ne daugiau kaip 50 proc.) vertinimui skirtą laiką; vertinimo metu yra derinami skirtingi

duomenų rinkimo metodai (individualūs pokalbiai, diskusinės grupės, duomenų analizės ir pan.). Pasirinkti duomenų rinkimo ir analizės metodai iš dalies yra sąlygojami *išorinio vertinimo* tikslo.

Išorinis vertinimas gali būti dvejopas – teminis ir rizikos. Teminį *išorinį vertinimą* įprastai inicijuoja nacionalinė institucija. *Išorinio vertinimo* metu vertintojams reikalinga informacija yra renkama institucijoje, prieš tai atidžiai įvertinus švietimo institucijos parengtą *Isivertinimo* ataskaitą; objektyviam *išoriniam vertinimui* reikalinga objektyvi informacija gali būti teikiama išorinių institucijų. Rizikos *išorinio vertinimo* metu duomenų rinkimo ir apdorojimo metodai, šaltiniai ir t.t. yra analogiški teminiam *išoriniam vertinimo* procesui, tačiau rizikos *išorinio vertinimo* metu nacionalinių ir regioninių institucijų duomenų naudojimas yra privalomas, ypatingas dėmesys skiriamas objektyviems nacionalinio lygmens kiekybiniam duomenims. Po *išorinio vertinimo* proceso ataskaita teikiama švietimo institucijai ir savininkui. Po rizikos *išorinio vertinimo* savininkas privalo inicijuoti pagalbos teikimo švietimo institucijai procesą. Nesant vidinių pagalbos teikimo resursų, šį procesą koordinuoja savininko švietimo pagalbos institucija ar kita savininko ir/ar kompetentingos nacionalinės institucijos parinkta pedagoginės pagalbos institucija.

BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS VYK DANČIŲ MOKYKLŲ PAŽANGOS IŠORINIO VERTINIMO MODELIO DETALIZAVIMAS

1. Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo modelis

1.1. Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo modelio samprata

Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio gairėse“ (2021 m. gegužės mėn.) atsižvelgiant į technines sąlygas pristatyti du galimi Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modeliai.

Atsižvelgiant į Užsakovo ir viešosios konsultacijos metu gautas pastabas ir pasiūlymus, detalizavimui pasirinktas vienas modelis, kuris sąlygiškai pavadintas „**Bendrojo ugdymo mokyklos pažangos išorinio vertinimo modeliu**“.

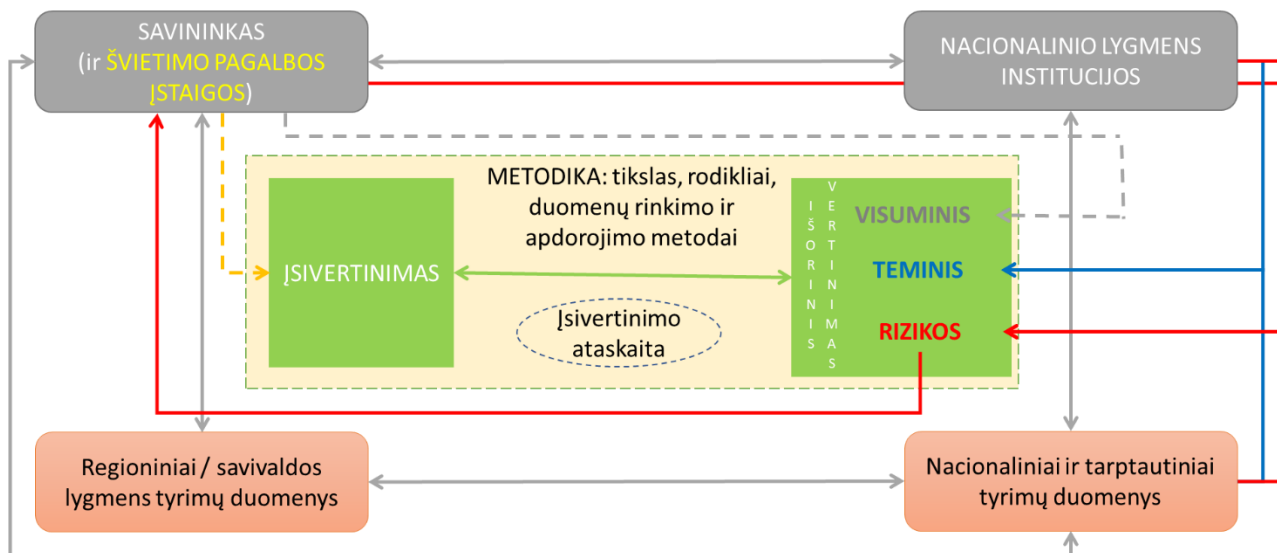
Lietuvoje institucionalizuotas mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinis vertinimas vykdomas nuo 2007 m. Naujausias mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas patvirtintas Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. V-1150 (TAR, 2021, Nr.

13998). Įtvirtina dualistinį mokyklos veiklos kokybės vertinimo modelį, kuriame įsivertinimas yra „svarbiausias mokyklos veiklos kokybę užtikrinantis veiksnys“ ir šalia jo galimas trejopas išorinis vertinimas: 1) visuminis, kai vertinama visa mokyklos veikla (toliau tekste – *Visuminis vertinimas*); 2) teminis, kai vertinama mokyklos veikla gilinantis į švietimo ir mokslo ministro nustatytą aktualią temą (problema, klausimą) (toliau tekste – *Teminis vertinimas*); 3) rizikos, kai vykdomas mokyklos veiklos rizikos veiksmų identifikavimas, analizė ir veiklos tobulinimo galimybių numatymas (toliau tekste – *Rizikos vertinimas*).

Įvertinant esamos teisinės aplinkos, užsienio šalių praktikos analizės rezultatus, modelyje išsaugomas dualistinis bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimas, mokyklos veiklos kokybės išorinį vertinimą papildant mokyklos pažangos, kaip pasiektų rezultatų pagal valstybės ir savininko nustatytus stebėsenos rodiklius, vertinimu ir sustiprinant mokyklos savininko vaidmenį išorinio vertinimo procesuose.

Pagrindiniai Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo modelio komponentai:

- *Dualistinis mokyklos veiklos kokybės vertinimo procesas*, grindžiamas bendra mokyklos veiklos kokybės samprata / mokyklos veiklos kokybės standartu, kuriame išskirtos mokyklos veiklos sritys, apibrėžti rodikliai, nurodyti duomenų rinkimo ir apdorojimo metodai.
- *Trejopa mokyklos išorinio vertinimo paskirtis*: visuminis, teminis, rizikos vertinimas, inicijuojamas skirtingų modelio dalyvių ir skirtingais tikslais.
- *Atvejo analizės metodologinė prieiga*, kuriai privalomi mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo rezultatai, ugdymo organizavimo išorinis stebėjimas ir vertinimas, mokyklos pažangos rezultatų vertinimas pagal nacionalinius ir savivaldos lygmens stebėsenos rodiklius.
- *Nacionalinio lygmens ir savininko institucinis bendradarbiavimas* užtikrinant nacionalinio ir savivaldos lygmens mokyklos veiklos rezultatų stebėsenos duomenimis išorinio vertinimo poreikiams.
- Savininko pagalba mokyklai panaudojant išorinio vertinimo rezultatus mokyklos veiklos kokybės ir rezultatų gerinimui.

1 pav. Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo modelis

1.2. Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo tikslas

Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo tikslas – sukurti prielaidas tvariam bendrojo ugdymo mokyklų veiklos funkcionavimui, mokyklos veiklos kokybės ir pažangos vertinimą grindžiant validžiais duomenimis.

1.3. Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo uždaviniai

- skatinti *Mokyklų* veiklos kokybės ir daromos pažangos įsivertinimą, mokyklos bendruomenės susitarimus dėl veiklos kokybės sampratos ir kokybės gerinimo;
- skatinti *Mokyklas* sudaryti geresnes sąlygas mokiniui ugdytis, tobulėti, siekti pažangos ir aukštesnių rezultatų;
- padėti priimti patikimais duomenimis grįstus sprendimus dėl pagalbos *Mokykloms*;
- skatinti tobulinti esamas ir kurti naujas pagalbos teikimo ir konsultavimo formas *Mokyklai*, mokytojams, mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams);
- išanalizuoti ir pateikti išvadą apie *Mokyklos* ir jos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (valstybinės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos arba savivaldybių vykdomosios institucijos (savivaldybės mokyklos – biudžetinės įstaigos; toliau tekste – *Savininkas*), savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (dalyvių susirinkimo) (valstybinės ir savivaldybės mokyklos – viešosios įstaigos), savininko (dalyvių susirinkimo) (kitų mokyklų) bendradarbiavimo veiksmingumą siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir rezultatų;
- nustatyti *Mokyklos* veiklos rizikos veiksnius, jų reikšmingumą, teikti rekomendacijas *Mokyklos* veiklai tobulinti;

- teikti informaciją apie *Mokyklų* veiklos kokybę ir skleisti mokytojų, *Mokyklų*, *Savininko* teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų, dalyvių susirinkimų (savininkų), savivaldybių administracijų veiklos gerąją patirtį.

1.4. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos vertinimo modelio principai

Kuriant *BUM vertinimo sąveikos modelį* ir jį realizuojant rekomenduotina vadovautis šiais modelio įgyvendinimo principais:

- **kontekstualumo** – vertinant bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybę pripažįstamas kiekvienos bendrojo ugdymo mokyklos realus socialinis, ekonominis, kultūrinis, technologinis ir pedagoginis kontekstas;
- **holistiškumo** – atsižvelgiama į vertinamų sričių tarpusavio sąveiką ir dermę;
- **tvarumo** – veiklos kokybės išorinis vertinimas konceptualiai dera su veiklos kokybės įsivertinimu (principai, kriterijai, rodikliai), vertinant atsižvelgiama į įsivertinimo ir ankstesnių išorinių vertinimų rezultatus;
- **profesionalumo** – išorinis vertinimas atliekamas skaidriai ir nepriklausomai, neatstovaujant vertinamos bendrojo ugdymo institucijos interesų, vadovaujantis profesinės etikos principais;
- **duomenimis grįstos vadybos** – vertinant atsižvelgiama į objektyvius ir įvairiapusių duomenis, bendrojo ugdymo mokyklos veiklos įvertinimo sprendimai grindžiami patikimais duomenimis, informacija ir bendru vertintojų komandos susitarimu;
- **suinteresuotųjų dalyvavimo** – į išorinio vertinimo procedūras įtraukiami bendrojo ugdymo mokyklos suinteresuotų šalių atstovai (mokiniai, mokytojai ir kiti darbuotojai, socialiniai partneriai, savininkai).

1.5. Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas

Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas grindžiamas *mokslinė vertinimo samprata* (Guba, Lincoln (1989, 2004), Guskey (2004), Rossi (2004), Scriven (2004), Stake (2004), Stufflebeam, Shinkfied (2007), Weiss (2004), Žydžiūnaitė ir kt. (2009), atskleista Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio gairių dalyje, ir vadovaujasi šiais Lietuvos Respublikos švietimo sistemos ir kokybę, stebėseną, užtikrinimą, vertinimą ir tobulinimą reglamentuojančiais *teisės aktais*: Lietuvos švietimo įstatymu (2011, 37 straipsniu), Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija (2008), Geros mokyklos koncepcija (2015), Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo

ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika (2016), Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu (2021), Savivaldybių administracijų švietimo padalinių bendraisiais nuostatais (2011), Valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų veiklos vertinimo nuostatais (2021).

BUM vertinimo sąveikos modelyje **mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažanga** apibrėžiama, kaip **pagerėjusi mokyklos veiklos kokybė, patvirtinta su Savininku suderintais ir per mokyklos strateginio plano įgyvendinimo laikotarpį (ne trumpesnę kaip 3 m.) pasiektais kiekybiniais ir kokybiniais veiklos tobulinimo rodikliais ir ne žemesniais nei nacionaliniu lygiu nustatytais ugdymo kokybę patvirtinančiais mokyklos veiklos stebėsenos rodikliais.**

Bendrojo ugdymo mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas yra:

- *apibendrinamasis vertinimas* arba **baigtinė veikla**, kurios paskirtis – konstatuoti mokyklos ugdymo organizavimo procesų kokybės lygį ir rezultatų pažangą, pateikiant mokyklos veiklos kokybės įvertinimą mokyklos bendruomenei, Savininkui, vertinimą inicijavusiai nacionalinei institucijai. Apibendrinamasis vertinimas skirtas kokybės lygiui nustatyti, patvirtinti ir informuoti (žr. 8 priedą);

- *formuojamasis vertinimas* arba **konsultavimo procesas**, kurio paskirtis – padėti mokytojams ir mokyklos vadovams suprasti vykdomų ugdymo organizavimo procesų stipriąsias ir tobulintinas sritis ir įgalinti mokyklą pasirinkti tinkamas ugdymo organizavimo procesų tobulinimo kryptis, būdus ir metodus, užtikrinančius rezultatų pažangą.

- *Švietimo kokybės kultūros kūrimo praktika kaip sąveikos procesas*: dalyviai, nepaisant jų statuso ir funkcijų išorinio vertinimo procese yra įsipareigoję lygiavertei, atvirai ir konstruktyviai diskusijai ugdymo procesų organizavimo tobulinimo klausimais. Vertinimo pabaigoje, pristatant mokyklos veiklos stipriąsias ir tobulintinas sritis, inicijuojama Savininko parama ugdymo organizavimo procesų tobulinimui ir pažangos rezultatų gerinimui, koreguojant mokyklos strateginį planą pagal išorinio vertinimo rezultatus, ir pagalba pedagogų kvalifikacijos, reikalingos ugdymo procesų pokyčiams įgyvendinti, tobulinimui.

Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimo paskirtis – renkant patikimus duomenis ir informaciją nustatyti mokyklos ugdymo organizavimo procesų silpnąsias ir tobulintinas sritis, pateikiant mokyklos bendruomenei, Savininkui, vertinimą inicijavusiai nacionalinei institucijai ataskaitą, patvirtinančią, mokinių ir

mokyklos rezultatų pažangą, mokyklos ugdymo organizavimo procesų atitiktį planams, Savininko indėlį užtikrinant mokyklos veiklos kokybę.

Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas yra proaktyvus ir perspektyvinis, nes išorinio vertinimo generuojama informacija iš karto grįžta į vertinamą objektą (mokyklos ugdymo proceso organizavimą): tiesioginis vertintojų kontaktas su ugdymo proceso organizatoriais ir jų teikiamas grįžtamasis ryšys ugdymo veiklų stebėsenos metu turi potencialą ne tik įvardinti, kokios vidinės ir išorinės sąlygos veikia, bet ir kryptingai svarstyti, kokie galimi gerinimo veiksmai, mažinant rizikos veiksnius.

Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas yra lokalus procesas, nustatantis tik vertinamos mokyklos ugdymo organizavimo procesų stipriąsias ir tobulintinas sritis, pripažįstant Savininko indėlį ir mokyklos socialinės ekonominės kultūrinės aplinkos kontekstą.

Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas nėra pozityvistinis mokyklos atvejo tyrimas tiesiogine prasme. Mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimas taip pat ne tik objektyvi išorinio vertinimo ataskaita, pateikiama mokyklai, Savininkui ir vertinimą inicijavusiai nacionalinio lygmens institucijai.

Mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimo rezultatas – Savininko kartu su mokykla, pirmiausiai jos vadovu, priimta atsakomybė už mokyklos ugdymo organizavimo gerinimą ir rezultatų pažangą, koreguojant mokyklos strateginį planą, ir Savininko parama mokyklai jį įgyvendinant.

Bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimą sudaro:

- *mokyklos rezultatų analizė*, objektyviai nustatant, kokie yra mokyklos mokinių pasiekimai nacionaliniame ir Savininkui pavaldžių mokyklų kontekste, koks jų pokytis per vertinamą strateginio plano įgyvendinimo laikotarpį, kiek pasiekti mokyklos strateginiame plane užsibrėžti tikslai. Analizė atliekama naudojant patikimus mokyklos duomenis: mokyklos VBE, PUPP, nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimo (standartizuotų testų) rezultatus, parodančius, kiek mokykloje yra pasiekiami valstybės užbrėžti mokymo(si) tikslai, mokyklos strateginio plano įgyvendinimo / stebėsenos duomenis, Savininko pateiktus duomenis ir informaciją apie jo stebimą mokyklos veiklos rezultatų pažangą.

- *ugdymo organizavimo sąlygų* (mokyklos socialinės, ekonominės, kultūrinės aplinkos) *analizė*, nustatant, jų rizikos veiksnius mokyklai siekiant su Savininku suderintų ugdymo organizavimo tikslų ir rezultatų pažangos.

- *ugdymo organizavimo konteksto, indėlio, proceso ir vertinimas*, priimant sprendimus, kaip panaudojama mokyklos socialinė, ekonominė, kultūrinė aplinka / mažinamos rizikos ugdymo organizavimui ir rezultatų pažangai, koks Savininko indėlis užtikrinant mokyklos rezultatų pažangą, kiek efektyvi Savininko pagalba mokyklai organizuojant ugdymą, paveikūs mokyklos valdymo, administravimo ir ugdymo organizavimo sprendimai, kaip vyksta ugdymas ir užtikrinama jo kokybė.
- *ugdymo organizavimą tobulinanti visų dalyvių sąveika* kaip organizacinio mokymosi ir lokalaus konsultavimo procesas, siekiant rasti mokyklos veiklą rekonstruosiančius / tobulinančius sprendimus.

Mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimui taikoma mokinių ir mokyklos rezultatų pažangą patvirtinančių patikimų kiekybinių ir kokybinių *duomenų analizė*; pripažįstant mokyklos ugdymo organizavimo kontekstą ir Savininko indėlį mokykloje vykdoma *stebėseną*; vadovaujantis patvirtinta ir mokyklai žinoma kriterijų ir rodiklių sistema priimami *vertinimo sprendimai*, kurių pagrindu rekomenduojamos *kryptys mokyklos veiklos tobulinimui* siekiant tikslingo Savininko indėlio ir paramos mokyklos ugdymo organizavimo procesų kokybės gerinimui.

Įgyvendinant bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimą:

- *Švietimo mokslo ir sporto ministerija* kasmet tvirtina mokyklų išorinio vertinimo metodiką ir vertinamų mokyklų sąrašus, pagal poreikį inicijuoja mokyklų išorinį teminį vertinimą ir ekspertų konsultacijas jo rodiklių sudarymui, ekspertų dalyvavimą mokyklų teminiame išoriniame vertinime;
- *Nacionalinė švietimo agentūra* organizuoja ir administruoja mokyklų išorinio vertinimo procedūras, užtikrina išorinio vertinimo kokybę, analizuoja mokyklų išorinio vertinimo duomenis ir rezultatus, skelbia vertinimo ataskaitas;
- *Savininkas* inicijuoja savo mokyklų išorinį visuminį ar rizikos vertinimą, *Nacionalinei švietimo agentūrai* teikia duomenis ir informaciją, būtiną mokyklos išoriniam vertinimui atlikti, padeda mokyklai pasirengti išoriniam vertinimui, teikia pagalbą ir paramą įgyvendinant išorinio vertinimo rekomendacijas mokyklos ugdymo organizavimo procesų tobulinimui ir rezultatų pažangos gerinimui, stebi ir analizuoja mokyklos veiklos rezultatus įgyvendinant koreguotą mokyklos strateginį planą, savo atsakomybės ribose priima sprendimus mokyklos valdymo koregavimui;
- *Mokykla* pasirengia ir sudaro sąlygas ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos išoriniam vertimui atlikti, kartu su savininku koreguoja ir įgyvendina strateginį planą pagal išorinio vertinimo rekomendacijas mokyklos ugdymo organizavimo procesų tobulinimui ir rezultatų

pažangos gerinimui, teikia duomenis apie veiklos tobulinimą ir rezultatų pažangą suinteresuotiems sąveikos modelio dalyviams.

Mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos vertinimui naudojami nacionaliniai mokyklos veiklos rezultatų stebėsenos duomenys ir taikoma patvirtinta Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimo rodiklių ir lygių sistema kaip mokyklos veiklos kokybės standartas.

Mokyklos ugdymo organizavimo procesų ir rezultatų pažangos išorinio vertinimo metu įvertinama: 1) kaip keičiasi mokyklos veiklos rezultatai per strateginio plano įgyvendinimo laikotarpį, 2) koks Savininko indėlis ir parama mokyklos nusistatytiems rezultatams pasiekti; 3) kiek mokyklos ugdymo rezultatai ir pažanga yra priimtina visiems švietimo sistemos dalyviams – mokiniams, mokytojams, tėvams, Savininkui; 4) kaip valdoma mokyklos pažanga, Savininkui vertinant ir koreguojant vadovavimą mokyklai, nustatant metines vadovų užduotis, 5) kokia Savininko parama ir pagalba teikiama mokyklai švietimo pagalbos ir mokytojų kvalifikacijos tobulinimo srityje, kaip ir kiek ja pasinaudojama ugdymo procesų tobulinimui ir mokyklos rezultatų pažangos užtikrinimui.

Mokyklos ugdymo organizavimo procesų kokybę ir rezultatų pažangą išorinis vertinimas nustato vertintojams stebint ir įvertinant pagrindinį mokyklos veiklos procesą – ugdymą(si) ir atliekant mokyklos valdymo procesų analizę.

Visų tipų išorinio vertinimo ataskaitose pateikiami pagrįsti atsakymai į šiuos klausimus:

- **kaip organizuojant ugdymą(si) vyksta mokinio individualių augimo poreikių tenkinimas ir galių plėtotė?**
- **kaip užtikrinama kiekvieno mokinio pažanga ugdymo procese?**
- **kokie pagrindiniai veiksniai lemia mokinių ir mokyklos rezultatų pažangą?**
- **kaip valdomas ugdymo organizavimas ir išipareigojama jo kokybei vadybiniame lygmenyje?**

2. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio struktūra (duomenys, šaltiniai, procesai, tobulinimas)

2.1. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos vertinimo modelio veikimo metodologinės prielaidos

Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos vertinimo modelyje veiklos įsivertinimo procesai yra siejami su **formuojamojo vertinimo tikslu**, o išorinis vertinimas pirmiau su **diagnostiniu vertinimo tikslu**. Įsivertinimo procesas organizuojamas vadovaujantis pedagoginės ir vadybinės **veiklos tyrimo**, o išorinio vertinimo – **atvejo tyrimo** metodologinėmis prielaidomis.

Atvejo tyrimas suteikia galimybę išsamiai išanalizuoti vieną įvykį ar faktą realiaame kontekste ir aprašyti (paašškinti) tiriamą reiškinį. Atliekant atvejo tyrimą derinami kiekybiniai ir kokybiniai duomenų rinkimo bei apdorojimo metodai. Dėmesys skiriamas konkrečiam atvejui / vertinamai organizacijos būklei, kurį bandoma kuo išsamiau aprašyti ir paašškinti.

Išoriniam vertinimui, kaip atvejo tyrimui, yra svarbūs objektyvūs išoriniai duomenys – instituciniai, savivaldos, nacionaliniai, tarptautiniai, todėl jie privalo būti pateikiami tiems, kurie atlieka vertinimą. Atsižvelgiant į realiai egzistuojančių duomenų įvairovę, privalu įvertinti tinkamus, moksliskai pagrįstus, duomenų rinkimo ir apdorojimo metodus. Vertinant veiklą, šalia dokumentuose akcentuojamo pamokos stebėjimo, kaip dominuojančio duomenų rinkimo metodo, derėtų atsižvelgti į turimų duomenų specifiką, šaltinius ir t.t. bei rinktis kitus duomenų rinkimo ir apdorojimo (pvz., anketavimo, testavimo, diskusinių grupių, dokumentų analizės, sisteminimo, metaanalizės, turinio analizės, teminės analizės ir pan.) metodus.

2.2. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos išorinio vertinimo tipai

Išorinio vertinimo metu vertintojams reikalinga informacija yra renkama institucijoje, prieš tai atidžiai įvertinus švietimo institucijos parengtą bendrojo ugdymo mokyklos veiklos įsivertinimo (toliau tekste – *Įsivertinimas*) ataskaitą. *Išorinio vertinimo* metu analizuojama *Mokyklos* veikla, *Mokyklos* bendruomenės susitarimai, priimti ir įgyvendinami sprendimai konkrečių analizuojamų rodiklių aspektu. Objektyviam *Išoriniam vertinimui* reikalinga objektyvi informacija gali būti teikiama išorinių institucijų. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinis vertinimas gali būti trejopas: visuminis, teminis arba rizikos (žr. 1 lentelę).

Visuminis vertinimas vykdomas stebint ir analizuojant visą *Mokyklos* veiklą. Visuminį vertinimą inicijuoja tik mokyklos Savininkas, remdamasis nacionaliniais ir savo stebėsenos rodiklių duomenimis, spręsdamas mokyklos veiklos kokybės užtikrinimo klausimus. Visuminiam vertinimui naudojama visa Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sričių ir rodiklių sistema. Išorės vertintojai pateikia visų mokyklos veiklos sričių įvertinimą, nustatydami Mokyklos ugdymo organizavimo procesų kokybę ir rezultatų pažangą bei mokyklos valdymo procesų paveikumą, ataskaitoje nurodydami mokyklos veiklos stipriąsias ir tobulintinas sritis. Visuminio išorinio vertinimo rezultatai nėra apibendrinami nacionaliniu lygiu ir naudojami tik Savininko sprendimams dėl paramos ir pagalbos mokyklai suteikimo.

Teminį vertinimą inicijuoja nacionalinė institucija, jo temas, klausimus ir rodiklius nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras, remdamasis ekspertų rekomendacijomis. Teminiam vertinimui naudojamas tik konkrečiai temai atskleisti ekspertų sudarytas temų / rodiklių rinkinys pagal Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sričių ir rodiklių sistemą. Ekspertų siūlymu giluminei

temos stebėsenai, analizei ir įvertinimui gali būti įtraukiami ir papildomi rodikliai. Atlikus teminių vertinimą pateikiama ataskaitą apie Mokyklos ugdymo organizavimo procesų kokybę ir rezultatų pažangą bei mokyklos valdymo procesų poveikumą temos kontekste, ataskaitoje nurodant mokyklos veiklos stipriąsias ir tobulintinas sritis. Teminio išorinio mokyklų vertinimo rezultatai analizuojami ir apibendrinami nacionaliniu lygmeniu. Šios analizės pagrindu priimami sisteminiai sprendimai, keičiantys visų šalies bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo proceso organizavimą ir veiklos kokybės užtikrinimą.

Rizikos vertinimą inicijuoja suinteresuotieji juridiniai asmenys – nacionalinė institucija arba mokyklos Savininkas, remdamasis nacionaliniais ir savo stebėsenos rodiklių duomenimis. Rizikos vertinimui temų / rodiklių rinkinys naudojant Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sričių ir rodiklių sistemą Nacionalinės švietimo agentūros sudaromas kartu su Savininku, atsižvelgiant į mokyklos veiklos specifiką ir kontekstą.

Išorinis mokyklos ugdymo organizavimo procesų kokybės ir rezultatų pažangos vertinimas vykdomas mokyklos rizikos veiksnių identifikavimui, analizei ir veiklos tobulinimo galimybių numatymui. *Rizikos vertinimo* metu nacionalinių ir regioninių institucijų duomenų naudojimas yra privalomas, prioritetas dėmesys yra skiriamas objektyviems nacionalinio lygmens kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis. Rizikos vertinimo rezultatai neanalizuojami ir neapibendrinami nacionaliniu lygmeniu. Po *Rizikos vertinimo* Savininkas privalo inicijuoti pagalbos teikimo švietimo institucijai procesą. Nesant vidinių pagalbos teikimo resursų, šį procesą koordinuoja Savininko pavaldumo švietimo pagalbos institucija ar kita teisės aktų nustatyta tvarka pasitelkta švietimo pagalbos institucija.

1 lentelė. Mokyklos išorinio vertinimo tipai

Išorinis vertinimas	Inicijavimas	Vertinamas laikotarpis	Išoriniam vertinimui pateikiama įsivertinimo ataskaita	Pažangos matavimas
Visuminis	Savininkas	Strateginio plano įgyvendinimo	Visų sričių ir visų rodiklių	Matuojamas pokytis / pažanga
Teminis	ŠMSM	Reglamentuotas užsakovo	Su vertinimo tema susijusių rodiklių	Konstatuojama situacija
Rizikos	ŠMSM Savininkas	Strateginio plano įgyvendinimo / koreguoto strateginio plano įgyvendinimo	Sričių pagal nustatytus rizikos vertinimui rodiklius	Suvaldyta/ sumažinta rizika

2.1. Bendrojo ugdymo programos vykdančių mokyklų pažangos vertinimo sritys ir kriterijai

Žvelgiant į Mokyklų veiklos vertinimo sričių, temų ir rodiklių išskyrimą iš *BUM vertinimo sąveikos modelio kūrimo principų* (tvarumo ir holistiškumo) perspektyvos bei siekiant padaryti visus vertinimo (įsivertinimo ir išorinio vertinimo) procesus paprastus ir aiškius, rekomenduotina naudoti vieningą sričių ir rodiklių sistemą (pvz., pateiktą 2 lentelėje) atsisakant perteklinių komponentų, kurių vartojimas gali sukelti painiavą taikymo metu.

Visuminį vertinimą siūloma atlikti analizuojant 4 sritis, 11 temų ir 25 rodiklius (žr. 2 lentelę), vadovaujantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programos, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu, patvirtintu Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. V-1150 (TAR, 2021, Nr. 13998).

2 lentelė. *Visuminio vertinimo sritys, temos ir rodikliai*

Sritis	Tema	Rodiklis
1. Rezultatai	1.1. Asmenybės branda	1.1.1. Asmenybės tapsmas
	1.2. Pasiekimai ir pažanga	1.2.1. Mokinio pasiekimai ir pažanga
		1.2.2. Mokyklos pasiekimai ir pažanga
2. Ugdymas(is) ir mokinių patirtys	2.1. Ugdymo(si) planavimas	2.1.1. Ugdymo(si) tikslai
		2.1.2. Ugdymo planai ir tvarkaraščiai
		2.1.3. Orientavimasis į mokinių poreikius
	2.2. Vadovavimas mokymuisi	2.2.1. Mokymosi lūkesčiai ir mokinių skatinimas
		2.2.2. Ugdymo(si) organizavimas
	2.3. Mokymosi patirtys	2.3.1. Mokymasis
		2.3.2. Ugdymas mokyklos gyvenimu
	2.4. Vertinimas ugdant	2.4.1. Vertinimas ugdymui
		2.4.2. Mokinių įsivertinimas
	3. Ugdymo(si) aplinkos	3.1. Įgalinanti mokytis fizinė aplinka
3.1.2. Pastatas ir jo aplinka		
3.1.3. Aplinkų bendrakūra		
3.2. Mokymasis be sienų		3.2.1. Mokymasis ne mokykloje
		3.2.2. Mokymasis virtualioje aplinkoje
4. Lyderystė ir vadyba	4.1. Veiklos planavimas ir organizavimas	4.1.1. Perspektyva ir bendruomenės susitarimai
		4.1.2. Lyderystė
		4.1.3. Mokyklos savivalda
	4.2. Mokymasis ir veikimas komandomis	4.2.1. Veikimas kartu
		4.2.2. Bendradarbiavimas su tėvais
		4.2.3. Mokyklos tinklaveika
	4.3. Asmeninis meistriškumas	4.3.1. Kompetencija
		4.3.2. Nuolatinis profesinis tobulėjimas

Rekomenduotina naudoti *Visuminio vertinimo* sričių ir rodiklių sistemą kaip pamatinę ir bendrą visiems vertinimams, o vykdant *Rizikos vertinimą* ar *Teminį vertinimą* naudoti atrinktas sritis ir rodiklius kaip nurodoma minėtame dokumente (*TAR*, 2021, Nr. 13998) ar konkrečiuose jo veikimą nusakančiuose dokumentuose (pvz., *TAR*, 2021, Nr. 15654).

Teminį vertinimą siūloma atlikti naudojantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše, patvirtintame Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. V-1150 (*TAR*, 2021, Nr. 13998) pateiktu *Visuminio vertinimo* sritimis, temomis ir rodikliais (žr. 2 lentelę) pagal vertinamuoju laikotarpiu aktualų švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymą, kuriame apibrėžtos konkrečios vertinamojo laikotarpio vertinimo temos (pvz., *TAR*, 2021, Nr. 15654).

Rizikos vertinimą siūloma atlikti naudojantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše, patvirtintame Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2021 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. V-1150 (*TAR*, 2021, Nr. 13998) pateiktu *Visuminio vertinimo* sritimis, temomis ir rodikliais (žr. 2 lentelę) pagal objektyvius nacionalinės stebėsenos ar Savininko išskirtus rodiklius. Vadovaujantis kontekstualumo principu, kiekvieno *Rizikos vertinimo* metu privaloma identifikuoti rizikos rodiklius ir vertinimo metu pagrindinį dėmesį skirti išskirtiems rodikliams analizuoti.

Išorinio vertinimo metu nepriklausomai nuo vertinimo tipo remiamasi tais pačiais šaltiniais ir duomenų rinkimo metodais (žr. 3 lentelę).

. Duomenų rinkimo metodai ir Mokyklos veiklą šaltiniai

3 lentelė

Metodai	Šaltiniai
Apklausa (interview, sutelktųjų grupių diskusijos, anketavimas)	Mokyklos taryba
	Metodinė taryba
	Mokyklos vadovai
	Mokinių savivalda
	Mokytojai
	Švietimo pagalbos specialistai
	Tėvai
	Vaiko gerovės komisija
	Mokyklos veiklos įsivertinimo grupė
Dokumentų turinio analizė	Bendradarbiavimo su tėvais dokumentai
	Dalinimosi mokyklos, mokytojų praktika duomenys
	Direktoriaus įsakymai ugdymo klausimais
	Kvalifikacijos tobulinimo dokumentai
	Mokyklos bendradarbiavimo sutartys
	Mokyklos bibliotekos planas
	Mokyklos darbo tvarkos taisyklės
	Mokyklos dokumentai, susiję su tėvų įsitraukimu į vaikų ugdymą(si)
Mokyklos kiti (ne strateginis, ne veiklos, ne ugdymo) planai	
Mokyklos mokinių savivaldos dokumentai	

	Mokyklos profesijos patarėjo/ ugdymo karjerai specialisto planai
	Mokyklos savivaldos dokumentai
	Mokyklos vykdomų projektų medžiaga
	Mokinių elgesio taisyklės
	Mokytojų tarybos, Mokyklos tarybos, Metodinės tarybos, VGK ir kt. grupių protokolai, dokumentai
	Skatinimo (mokinių, darbuotojų) nuostatai
	Susirinkimų protokolai
Metaanalizė	Bendruomenės tyrimų rezultatai
	Diagnostinio vertinimo rezultatai.
	Diagnostinių testų/PUPP/ VBE rezultatai ir jų analizės duomenys
	Duomenys apie tolimesnį mokinių mokymąsi
	Metinės veiklos ataskaitos
	Mokinių pasiekimų analizės dokumentai.
	Mokyklos atliekamų tyrimų, patikrų duomenys
	Mokyklos įsivertinimo dokumentai
	Mokyklos mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo dokumentai
	Mokyklos savininko informacija
	Mokytojų įsivertinimo dokumentai
	Neformaliojo švietimo pasiekimai ir jų analizės duomenys
	NŠA, mokyklos savininkui, bendruomenei teikiamos ataskaitos
	Trimestrų/pusmečių, metinės mokinių pasiekimų ir pažangos ataskaitos
Sisteminė analizė	El. dienynas
	Individualūs mokinių karjeros planai
	Individualūs mokinių ugdymosi planai
	Mokyklos direktoriaus ataskaitos
	Mokyklos interneto svetainė, socialiniai tinklai
	Mokyklos metų veiklos planas
	Mokyklos strateginis planas
	Mokyklos ugdymo planas
	Mokyklos vadovų bei darbuotojų metinės užduotys ir ataskaitos apie jų įgyvendinimą
	Mokinių pasiekimų ir individualios pažangos fiksavimo ir įsivertinimo dokumentai
	Mokinių sąsiuviniai ir kiti jų darbai
	Mokytojų atestacijos dokumentai
	Mokytojų rengti ilgalaikiai planai
	Švietimo pagalbos specialistų planai
	Ugdymo veiklų tvarkaraščiai
	Vaiko gerovės komisijos dokumentai
Stebėjimas	Gyvenimas mokykloje (ugdymo veiklos ir kiti procesai)

* metodai ir šaltiniai pateikiami abėcėlės, ne prioriteto tvarka

Svarbu pažymėti, kad *Mokyklos veiklos Išorinio vertinimo* metu tikslu neturi būti tyrimas dėl tyrimo siekiant pritaikyti visus žinomus (ar 5 lentelėje paminėtus) metodus. Analogiškai neturi būti tikslas išnagrinėti visus 5 lentelėje nurodytus galimus informacijos šaltinius. Vertinimo proceso metu būtina surinkti objektyvią, kontekstualią ir įvairią informaciją iš skirtingų šaltinių užtikrinant

vykdomo vertinimo tyrimo trianguliaciją (žr. 2.1 skirsnį). **Svarbiausia, kad analizė būtų atliekama mokyklos bendruomenės susitarimų poveikio mokinių pažangai ir pasiekimams aspektu**, o sprendimai būtų priimami remiantis skirtingų šaltinių informacija, surinkta naudojant įvairius metodus.

2.2. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos vertinimo dalyviai, jų funkcijos ir atsakomybės

Mokyklų išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarką nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras.

2.2.1. Vertinimo dalyviai:

- Nacionalinė švietimo agentūra;
- vertintojai (vadovaujantysis vertintojas, kuruojantysis vertintojas, vertintojas);
- ekspertai;
- savininkas (ir švietimo pagalbos institucija);
- mokyklos vadovas;
- mokyklos bendruomenė (pedagogai ir nepedagoginiai darbuotojai, tėvai, mokiniai).

2.2.2. Vertinimo dalyvių funkcijos, atsakomybės už priskirtus procesus

Nacionalinė švietimo agentūra:

- rengia vertintojų atrankos ir atestavimo taisyklių projektą ir teikia tvirtinti švietimo ir mokslo ministrui;
- vykdo vertintojų atranką, mokymus ir atestavimą, rengia dokumentus, būtinus šiai veiklai atlikti;
- pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytus atrankos kriterijus, rengia ir teikia švietimo, mokslo ir sporto ministrui tvirtinti vienerių kalendorinių metų visuminio, teminio ir rizikos vertinimo mokyklų sąrašų projektus;
  - sudaro mokyklų vertinimo tvarkaraščius;
  - formuoja vertintojų komandas;
  - nustato išorinio vertinimo ataskaitų formas ir kitus dokumentus, reikalingus išorinio vertinimo veikloms organizuoti ir vykdyti;
  - skelbia vertinimo ataskaitas;
  - apibendrina duomenis, fiksuoja informaciją apie mokyklų gerą patirtį, inicijuoja gerosios patirties sklaidą.

Vertintojai:

- pasirengia vertinamos mokyklos atvejo analizei;
- renka, fiksuoja ir analizuoja vertinamos mokyklos veiklos kokybės duomenis;
- parengia išorinio vertinimo ataskaitos projektą.

Ekspertai:

- padeda planuoti ir vykdyti mokyklos išorinį teminį vertinimą;
- pasirengia vertinamos mokyklos atvejo analizei;
- renka, fiksuoja ir analizuoja specifinius vertinamos mokyklos veiklos kokybės duomenis.

Savininkas (ir švietimo pagalbos institucija):

- analizuoja mokyklų strateginių planų įgyvendinimo kiekybinių ir kokybinių veiklos tobulinimo rodiklių skaitines vertes ir nacionaliniu lygiu nustatytų mokyklos pažangos ir ugdymo kokybę patvirtinančių rodiklių skaitines vertes ir jų pagrindu priima sprendimą inicijuoti mokyklos išorinį visuminį ar rizikos vertinimą;

- suderinęs su mokyklų vadovais, nustatytu terminu sudaro ir teikia Nacionalinio lygmens kompetentingai institucijai vertinamų mokyklų sąrašus (paraiškas);

- konsultuoja ir teikia reikalingą pagalbą mokyklai jai įsivertinant iki išorinio vertinimo ir įgyvendinant koreguotą strateginį planą;

- stebi ir analizuoja mokyklos daromą pažangą po išorinio vertinimo, kryptingai teikia pagalbą rengiant/koreguojant ir įgyvendinant strateginį planą;

- skelbia apibendrintus Savininko įsteigtų mokyklų išorinio vertinimo rezultatus;

- atsižvelgdamas į mokyklos išorinio vertinimo ataskaitoje pateiktas išvadas ir rekomendacijas formuluoja/ tikslina mokyklos vadovo metinės veiklos užduotis;

- Savininko įsteigtų mokyklų mastu planuoja pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą remdamasi mokyklų veiklos išorinio vertinimo ir kitais rezultatais;

- vertinant mokyklos vadovo veiklą remiasi duomenimis apie mokyklos per strateginio plano įgyvendinimo laikotarpį padaryta/ nepadaryta pažanga;

- esant poreikiui, teikia Nacionalinio lygmens kompetentingai institucijai susistemintą informaciją ir išvadas apie mokyklų padarytą pažangą po išorinio vertinimo.

Mokyklos vadovas:

- informuoja mokyklos bendruomenę apie planuojamą išorinį vertinimą;
- supažindina mokyklos bendruomenę su išorinio vertinimo paskirtimi, principais, organizavimo mokykloje tvarka;

- siūncia vadovaujancijam vertintojui sutartu laiku kontekstinę ir kitą išoriniam vertinimui reikiama informaciją apie mokyklos veiklą ir rezultatus;

- suderinęs su mokytojais, gali siūlyti vadovaujančiajam vertintojui išskirtinių/ geriausių/ paveikiausių/ mokyklos veiklos sėkmę patvirtinančių veiklų stebėjimo atvejus;
- sudaro sąlygas vertintojų komandai dirbti mokykloje;
- sudaro sąlygas mokyklos bendruomenei ir vertintojams bendradarbiauti;
- supažindina vadovaujantį vertintoją su mokyklos socialiniu - ekonominiu, kultūriniu, technologiniu ir pedagoginiu kontekstu, mokykloje vykdomu įsivertinimu;
- gavęs išorinio vertinimo ataskaitos projektą, supažindina su juo mokyklos tarybą, pavaduotojus, padalinių vadovus, mokytojus ir kitus mokyklos darbuotojus, ugdančius mokinius ir teikiančius pagalbą mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams) ir per 5 darbo dienas raštu gali pateikti mokyklos mokinių, savo ir pavaduotojų, mokytojų, kitų mokyklos darbuotojų ir mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) komentarus, argumentus vadovaujančiajam vertintojui. Mokyklos bendruomenės komentaras pridedamas prie išorinio vertinimo ataskaitos;
- inicijuoja išorinio vertinimo išvadų pateikimą tėvams (globėjams, rūpintojams) ir mokiniams;
- atsižvelgdamas į išorinio vertinimo ataskaitoje pateiktas išvadas ir rekomendacijas per 40 darbo dienų nuo išorinio vertinimo ataskaitos gavimo dienos kartu su mokyklos bendruomene koreguoja strateginį planą ir pateikia Savininkui derinti;
- naudoja įsivertinimo ir išorinio vertinimo rezultatus planuodamas ir inicijuodamas savo ir pedagoginių bei nepedagoginių darbuotojų profesinį tobulėjimą siekiant mokyklos pažangos;
- atsižvelgdamas į mokyklos išorinio vertinimo ataskaitoje pateiktas išvadas ir rekomendacijas formuluoja/ tikslina darbuotojų metinės veiklos užduotis ir/ ar siūlo (teisės aktų nustatyta tvarka) Savininkui tikslinti savo metinės veiklos užduotis.

Mokyklos bendruomenė:

- dalyvauja išorinio vertinimo procese;
- susitaria, kokias išskirtines/ geriausias/ paveikiausias/ mokyklos veiklos sėkmę patvirtinančias veiklas mokyklos vadovas siūlys stebėti išorinio vertinimo mokykloje metu;
- sudaro sąlygas vertintojams stebėti gyvenimą mokykloje (pateikia kontekstinę stebimų veiklų informaciją, dokumentus, dalyvauja susitikimuose, diskusijose, teikia ir priima grįžtamąjį ryšį ir pan.);
- per 3 darbo dienas nuo išorinio vertinimo ataskaitos gavimo dienos susipažįsta su ataskaitos projektu ir gali pateikti savo komentarus mokyklos vadovui;
- per 20 darbo dienų nuo išorinio vertinimo ataskaitos gavimo dienos teikia siūlymus dėl mokyklos veiklos tobulinimo;
- įsitraukia į strateginio plano rengimą/ koregavimą ir įgyvendinimą;

- pedagoginiai ir nepedagoginiai darbuotojai atsižvelgdami į išorinio vertinimo ataskaitoje pateiktas išvadas ir rekomendacijas tikslina savo profesinių kompetencijų tobulinimo tikslus ir juos įgyvendina.

Skirtingai nuo esamos praktikos Lietuvoje, rekomenduotina atkreipti dėmesį į suinteresuotųjų dalyvavimo vertinimo procesuose galimybes. Remiantis užsienio šalių praktika, savininkas ar jo įgaliotos institucijos (pvz., švietimo centrai) turėtų aktyviai dalyvauti *Mokyklų* kokybės užtikrinimo procesuose.

Atliekant *Mokyklų* veiklos kokybės vertinimą svarbu suvokti, kad šis procesas nėra savitikslis. *Išorinio vertinimo* metu gauti rezultatai svarbūs ir nacionaliniu lygmeniu. *Įsivertinimo* metu gauti duomenys yra svarbūs savininkui ir regioniniams švietimo pagalbos centrams, o *Išorinio vertinimo* – savininkams ir kompetentingoms nacionalinėms institucijoms kaip objektyvių kokybinių ir kiekybinių duomenų šaltiniai, papildantys nacionalinius ir regioninius tyrimų duomenis. Pastarieji svarbūs nacionaliniams stebėsenos rodikliams.

Atliekant *Mokyklų* veiklos kokybės vertinimą svarbu suvokti, kad šis procesas nėra savitikslis. *Išorinio vertinimo* metu gauti rezultatai svarbūs savininkams ir kompetentingoms nacionalinėms institucijoms kaip objektyvių kokybinių ir kiekybinių duomenų šaltiniai, papildantys nacionalinius ir regioninius tyrimų duomenis. Pastarieji svarbūs nacionaliniams stebėsenos rodikliams.

BUM vertinimo sąveikos modelyje svarbus savininko ir kompetentingos nacionalinio lygmens institucijos tarpusavio bendradarbiavimas dalinantis turimais duomenimis ir užtikrinant kokybę instituciniu lygmeniu. Tai tampa kokybės užtikrinimui svarbia prielaida regioniniu ar societariu lygmeniu. *Mokyklos* veiklos pažangos stebėsenos *Išorinio vertinimo* metu gauti duomenys svarbūs tikslinės pagalbos teikimui esant objektyviais duomenimis indikuotoms rizikoms. Pirminė pagalba galima naudojantis vidiniais institucijos resursais, stokojant pastarųjų – pagalbos teikėju tampa savininko švietimo pagalbos ar kita regioninio arba nacionalinio lygmens švietimo pagalbos institucija.

2.3. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos vertinimo organizavimas ir vykdymas

Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos pažangos stebėsenos išorinis vertinimas atliekamas remiantis bendrojo ugdymo mokyklos atliktu įsivertinimu. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos *Įsivertinimas* ir *Išorinis vertinimas* naudojami savo procesuose vieningais rodikliais, duomenų rinkimo ir apdorojimo metodais.

Išorinis vertinimas yra modeliuojamas pagal atvejo tyrimo metodologinę priėgą. *Išorinio vertinimo* metu atliekamas tyrimas gali būti suprantamas kaip konkretus atvejo tyrimas. Sėkmingam jo realizavime yra keturi žingsniai:

- 1) atvejo išskyrimas ir apibūdinimas,
- 2) nagrinėjamo atvejo sąlyginis suskaidymas į kelis smulkesnius atvejus,
- 3) įvairiapusių duomenų (įrodymų) atvejo atskleidimui surinkimas,
- 4) sukauptų duomenų charakterizuojančių konkretų (kontekstualų) atvejį analizė.

Atvejo išskyrimas ir apibūdinimas itin svarbus, *Išorinio vertinimo* kokybę lemiantis veiksnys. Konkretaus atvejo išskyrimas yra akivaizdus *Teminio vertinimo* ir *Rizikos vertinimo* metu, kai iš anksto yra labai aiškiai identifikuojama nagrinėtina tema ar rizikos veiksniai. *Išorinį vertinimą* atliekantys identifikuoja kontekstualias sąlygas bei įvertina visų suinteresuotųjų dalyvavimo galimybes. Sudėtingesnė situacija identifikuojant konkretų atvejį *Visuminio vertinimo* atlikimo metu. Dažni netikėtumai, pavojai ir metodologinės klaidos yra nulemtos konkretaus atvejo nagrinėjimui reikalingų duomenų (šaltinių) prieinamumo, kokybės ir validumo. Galimų klaidų eliminavimas yra įmanomas atidžiai renkant ir įvertinant skirtingų šaltinių duomenis bei bendradarbiaujant su savininko atstovais, švietimo pagalbos įstaigomis, ekspertais ir kt. suinteresuotaisiais.

Antrasis žingsnis palengvinantis pasirinkto atvejo analizę – sąlyginis jo suskaidymas į smulkesnius atvejus. Nors klasikiniuose atvejų tyrimuose įprasta analizuoti vieną atvejį, pedagoginėje praktikoje rekomenduotina atvejus skaidyti tam, kad vieno atvejo pažinimui būtų duomenys sukaupti indukciniu būdu ir lokalių, pavienių atvejų, sustiprinant daromas išvadas ir apibendrinimus.

Trečiasis žingsnis – įvairiapusių duomenų (įrodymų) atvejo atskleidimui surinkimas. Vienareikšmiška rekomendacija – remtis maksimaliai įvairiais šaltiniais analizuojant nagrinėjamą atvejį. Svarbu, kad tie šaltiniai būtų skirtingi. Siekiant visapusiško ir objektyvaus atvejo nagrinėjimo *Išorinio vertinimo* metu būtina paisyti tyrimų trianguliacijos principo laikymosi. Pavojinga analizuojant atvejį remtis tik vienu ar keliais vieno ir to paties šaltinio vertinimais (vertinant turi būti remiamasis mokyklos, savininko, kitų kompetentingų institucijų, mokslinių tyrimų ir pan. informacija). Pavojinga tyrimo metu duomenis kaupti naudojant tik vieną duomenų rinkimo metodą. Atvejo tyrimo metu būtina derinti kiekybinius ir kokybinius duomenų rinkimo metodus.

Ketvirtasis, ne mažiau svarbus, žingsnis – sukauptų duomenų charakterizuojančių konkretų (kontekstualų) atvejį analizė. Atvejo analizės gali būti įvairių formų. Neretai moksliniuose šaltiniuose galima aptikti įvairių modifikacijų, tačiau svarbu suvokti, kad atvejo tyrimuose, derinant kiekybinius ir kokybinius duomenų rinkimo metodus turi būti derinami atitinkami tokių duomenų apdorojimo metodai. Tai savo ruožtu pačią analizę daro sudėtinga. Būtina prieš planuojamą konkretų *Išorės*

vertinimą įvertinti vertintojų ir būsimų vertinimo procese ekspertų kompetencijas. Šių vertinimų ypatumas yra tas, kad jų metu sukaupiama labai daug ir labai įvairios medžiagos, kurios tinkamam suvaldymui būtinos specialiosios tiriamosios veiklos organizavimo ir tyrimo duomenų analizės kompetencijos. Šalia jų, svarbus yra pačių tyrėjų tarpusavio bendradarbiavimas, diskusijos, refleksijos. Ypatinga svarba analizės etape – kiekvieno *Išorės vertinime* dalyvaujančio kruopščiai užfiksuoti duomenys (užrašai) fiksuoti viso proceso (iki prasidedant vertiniui, vertinimo metu ir pasibaigus vertinimui) metu.

Išorinio vertinimo metu pamokų ir kitų pedagoginių veiklų stebėjimai sudaro tik dalį (**ne daugiau kaip 50 proc.**) vertinimui skirto laiko; vertinimo metu privalo būti derinami skirtingi duomenų rinkimo bei apdorojimo metodai (individualūs pokalbiai, diskusinės grupės, duomenų analizės ir pan.). Pasirinkti duomenų rinkimo ir analizės metodai iš dalies yra sąlygojami *Išorinio vertinimo* tikslo.

Išorinis vertinimas atliekamas vadovaujantis tuo pačiu teisės aktu, kuriame išskirtos *Mokyklos* veiklos pagrindinės sritys ir rodikliai (žr. 2.3 skyrių).

Išorinį vertinimą organizuoja ir vykdo švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija (Nacionalinė švietimo agentūra) ir mokyklos Savininkas.

Išorinis vertinimas organizuojamas etapais:

- pasirengimas;
- vertinimas mokykloje;
- vertinimo apibendrinimas, ataskaitos rengimas ir jos derinimas su mokykla;
- galutinės išorinio vertinimo ataskaitos parengimas, pateikimas ir paskelbimas;
- mokyklos veiklos tobulinimo planavimas ir įgyvendinimas.

Išorinį vertinimą mokykloje vykdo Agentūros sudaryta vertintojų komanda, kuri formuojama vadovaujantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės išorinio vertinimo planais (žr. 5, 6, 7 priedus). Vertintojų komandos darbą koordinuoja vadovaujantysis vertintojas, kuris ne vėliau kaip prieš 20 darbo dienų iki vertinimo pradžios susisiekiama su mokyklos vadovu ir susitaria dėl keitimosi informacija ir apsilankymo mokykloje prieš vertinimą.

Išorinį vertinimą mokykloje vykdo Agentūros sudaryta vertintojų komanda, kuri formuojama vadovaujantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės išorinio vertinimo planais (žr. 5, 6, 7 priedus). Vertintojų komandos darbą koordinuoja vadovaujantysis vertintojas, kuris ne vėliau kaip prieš 20 darbo dienų iki vertinimo pradžios susisiekiama su mokyklos vadovu ir susitaria dėl keitimosi informacija ir apsilankymo mokykloje prieš vertinimą.

Visuminio vertinimo vykdymas

- Visuminio mokyklos vertinimo metu, vadovaujantis Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės visuminio vertinimo rodikliais (žr. 2 lentelę), vertinama visa mokyklos veikla.

- Vertinimo metu vertintojai vykdo mokyklos atvejo tyrimą taikydami tinkamus duomenų rinkimo metodus ir instrumentus (žr. 3 lentelę).

- Po kiekvienos stebėtos veiklos vertintojai teikia grįžtamąjį ryšį nurodydami ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus.

- Paskutinę vertinimo mokykloje dieną mokyklos bendruomenei pristatomos vertintojų komandos pirminės išvados – ne mažiau kaip 10 mokyklos stipriųjų veiklos aspektų ir ne daugiau kaip 5 tobulintini veiklos aspektai.

- Ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo vertintojų komandos išvykimo iš mokyklos dienos mokyklai ir Savininkui pateikiamas išorinio vertinimo ataskaitos projektas, kuris su mokykla turi būti suderintas per 5 darbo dienas.

- Galutinę visuminio išorinio vertinimo ataskaitą mokykla ir Savininkas gauna iš Agentūros ne vėliau kaip per 25 darbo dienas nuo vertintojų komandos išvykimo iš mokyklos dienos. Šis ataskaitos variantas skelbiamas viešai.

Teminio vertinimo vykdymas

- Teminio vertinimo temą numato/ suformuluoja/ patvirtina švietimo, mokslo ir sporto ministras.

- Teminio vertinimo metu mokyklos veikla vertinama, vadovaujantis švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintais veiklos kokybės teminio vertinimo rodikliais.

- Teminį vertinimą mokykloje vykdamas gali būti pasitelkiami (iki 30 procentų visos vertintojų komandos) švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytos temos srities ekspertai (švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytos temos srities specialistai (pedagoginiai darbuotojai ar mokslininkai) specifinėms, su mokyklų išoriniu vertinimu susijusioms užduotims atlikti, padedantys planuoti ir vykdyti mokyklų išorinį vertinimą.

- Teminio vertinimo mokykloje metu vertintojai ir ekspertai vykdo mokyklos atvejo tyrimą taikydami tinkamus duomenų rinkimo metodus ir instrumentus (žr. 3 lentelę).

- Po kiekvienos stebėtos veiklos vertintojai teikia grįžtamąjį ryšį nurodydami ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus.

- Paskutinę vertinimo mokykloje dieną mokyklos bendruomenei pristatomos vertintojų komandos parengtos pirminės vertintos temos įžvalgos.

- Po mokykloje vykusio teminio vertinimo per 10 darbo dienų parengiamas ir mokyklai pateikiamas vertinimo ataskaitos projektas, kuris su mokykla turi būti suderintas per 5 darbo dienas.

- Galutinę teminio išorinio vertinimo ataskaitą mokykla ir jos Savininkas gauna iš Agentūros ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo vertintojų komandos išvykimo iš mokyklos dienos.
- Įvertinus visas švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu numatytas mokyklas, per 20 darbo dienų po galutinio ataskaitų pateikimo, Agentūra apibendrina teminio vertinimo duomenis, parengia ataskaitą ir ją pateikia Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai bei skelbia viešai.

Rizikos vertinimo vykdymas

- Agentūra vertintojų komandai teikia nacionaliniu mastu sutartus duomenis, reikalingus išorės vertinimui ir mokyklos pažangos nustatymui.
- Prieš vertinimą mokykloje gali būti organizuojamos mokytojų, mokinių ir jų tėvų nuomonių apie mokyklos veiklą apklausos. Apklauskos vykdomos Agentūros numatyta tvarka.
- Rizikos vertinimo mokykloje metu vertintojai vykdo mokyklos atvejo tyrimą probleminiu aspektu taikydami tinkamus duomenų rinkimo metodus ir instrumentus (žr. 3 lentelę) ir vadovaudamiesi švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintais veiklos kokybės rizikos vertinimo rodikliais.
- Po kiekvienos stebėtos veiklos vertintojai teikia grįžtamąjį ryšį nurodydami ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus.
- Paskutinę vertinimo mokykloje dieną mokyklos bendruomenei pristatomos vertintojų komandos pirminės išvados – reikšmingiausi rizikos veiksniai.
- Po mokykloje vykusio rizikos vertinimo per 10 darbo dienų parengiamas ir mokyklai pateikiamas vertinimo ataskaitos projektas, kuris su mokykla turi būti suderintas per 5 darbo dienas.
- Galutinę rizikos išorinio vertinimo ataskaitą mokykla ir Savininkas gauna iš Agentūros ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo vertintojų komandos išvykimo iš mokyklos dienos.
- Mokyklos per strateginio plano įgyvendinimo laikotarpį padaryta/ nepadaryta pažanga remiamasi vertinant mokyklos vadovo veiklą.

3. Rekomendacijos bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelio realizavimui

3.1. Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenai skirti instrumentai

Mokyklų veiklos kokybės ar atskirų veiklos epizodų vertinimui skirtų instrumentų nuo 2002 m. yra sukurta ne mažai. Įgyvendinant projektą „Bendrojo lavinimo mokyklų įsivertinimo instrumentų kūrimas ir diegimas“ (Nr. VP1-2.1-ŠMM-01-V-01-001), pagrįsti, sukurti ir publikuoti mokyklos veiklos kokybės vertinimui skirti instrumentai, orientuoti į atskiras mokyklos veiklos sritis. Publikuoti validuoti, aktualūs ir viešai prieinami visoms *Mokykloms* ir vertintojams:

- Katiliūtė, E., Žydžiūnaitė, V., Cibulskas, G., Prakapas, R., Buzaitytė-Kašalynienė, J., Kalvaitis, A., Švedaitė-Sakalauskė, B., Balčiūnas, S., Crisafulli, S., Masaitis, M., Navickaitė, J., ir Valuckienė, J. (2009). *Mokyklos savęs vertinime naudojamų tyrimo instrumentų koncepcija*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.

- Katiliūtė, E., Žydžiūnaitė, V., Cibulskas, G., Kalvaitis, A., Švedaitė-Sakalauskė, B., Balčiūnas, S., ir Valuckienė, J. (2010). *Mokyklos savęs vertinimo instrumentų naudojimo rekomendacijos*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.

Taip pat Lietuva yra įsigijusi Šveicarijos ir Vokietijos mokslininkų ir praktikų sukurtus bei valiutos *IQESonline* instrumentus, skirtus *Mokyklos* veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti.

Šalia paminėtų, tikslingai mokyklos veiklos kokybės vertinimui sukurtų instrumentų yra edukologijos mokslininkų parengti metodiniai leidiniai, kuriuose taip pat pristatomi aktualūs ir mokliškai pagrįsti bei validuoti duomenų rinkimui skirti instrumentai, tinkantys *Mokyklos* veiklos atskirų epizodų analizei arba tokių instrumentų kūrimo metodologinės rekomendacijos:

- Bitinas, B. (2002). *Pedagoginės diagnostikos pagrindai*. Vilnius.
- Easley, S.-D. (2007). *Vertinimo aplankas: kur, kada, kodėl ir kaip jį naudoti*. Vilnius: Tyto alba.
- Helmke, A. (2012). *Pamokos kokybė ir mokytojo profesionalumas: diagnostika, vertinimas, tobulinimas*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Kalvaitis, A. (2007). *Duomenų rinkimas vidaus auditui? Tai visai neskauda!* Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Piliponytė, J. (2005). *Duomenų rinkimas, apdorojimas ir analizė mokykloje*. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.

Kiekvienas instrumentas gali būti vienodai kokybiškas arba menkavertis, tinkamas arba netinkamas konkrečios situacijos analizei. Svarbu į vertinimo procesą žvelgti kontekstualiai ir holistiškai (sistemiškai).

Tam, kad būtų tiksliau identifikuotos nagrinėtinos problemos, galima pamokos tyrimui panaudoti kiekybinį pamokos stebėjimo protokolą, kurio pagalba įvertinus kiekybinius duomenis vėliau galima būtų panirti į aptiktos problemos (iškeltų pedagoginių prielaidų) giluminę kokybinę analizę. Tokioje situacijoje galima panaudoti tarptautinės mokslininkų grupės sukurtu ir validuotu kiekybiniu ICALT pamokos stebėjimo protokolu (žr. 1 priedą).

Išorinio vertinimo metu Lietuvoje yra nusistovėjusi praktika naudoti duomenų rinkimui tą instrumentą, kuris, su nežymiomis modifikacijomis, naudojamas nuo 2007 m. ir yra įtrauktas į visas mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir

vykdymo tvarkos aprašo redakcijas. Naujausioje minėto dokumento versijoje (TAR, 2021, Nr. 13998) pateikiami du stebėjimui skirti instrumentai:

1. „Ugdymo(si) veiklos (pamokos) stebėjimo forma“ (skirta *Visuminiam vertinimui* ir *Teminiam vertinimui*),
2. „Mokyklos rizikos išorinio vertinimo ugdymo(si) veiklos (pamokos) stebėjimo forma“ (skirta *Rizikos vertinimui*).

Pirmajame stebėjimui skirtame instrumente numatyti penki vertinamieji objektai („ugdymo(si) aplinkos, „vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi“, „mokymosi patirtys“, „vertinimas ugdant“, „kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai“), antrajame – keturi vertinimo aspektai („kiekvieno mokinio ugdymosi planavimas ir organizavimas“, „pagalba mokiniui ir motyvavimas“, „mokinių vertinimas ir įsivertinimas“, „orientavimasis į rezultatą“) su dvidešimčia vertinimo požymių. Pirmojo instrumento apimtis – vienas lapas, antrojo – du lapai.

Pirmojo stebėjimo protokolo vertinimo objektai atrinkti ir pagrįsti visa eile analizių (Kokybiškai dirbančių mokyklų vertinimo modelio sukūrimo studija (Geros mokyklos studija), 2012; Geros mokyklos koncepcija, 2013; Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės atnaujinamų įsivertinimo rodiklių vertinimo tyrimo ataskaita, 2014; Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo modelis ir rodikliai, 2015; Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijos, 2015; Vertinimo modelis, skirtas geriausiai dirbančių mokyklų atrankai, 2015 ir kt.) vykdant ES struktūrinių fondų projektą („Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo lavinimo mokyklose (modelių kūrimas)“, Nr. VP1-2.1-ŠMM-01-V-03-001), tuo tarpu antrojo stebėjimo protokole išskirti vertinimo aspektai ir požymiai yra labiau intuityvūs nei moksliskai pagrįsti (*BUM vertinimo sąveikos modelio* rengėjams nepavyko aptikti viešai prieinamos informacijos leidžiančios pagrįsti antrojo stebėjimui skirtą instrumento išskyrimo logiką ir pagrįstumą. Taip pat pastebėtina yra tai, kad abiejuose stebėjimui skirtuose protokoluose yra vartojami skirtingi terminai, sąvokos. Skirtingų terminų ir sąvokų vartojimas sukuria prielaidas galimoms metodologinėms klaidoms tiek renkant duomenis, tiek ir vėliau juos apdorojant bei bandant analizės metu lyginti ir pan.

Kaip jau buvo minėta 2.3 skyriuje, žvelgiant į *Mokyklų* veiklos vertinimo sričių, temų ir rodiklių išskyrimą iš *BUM vertinimo sąveikos modelio* kūrimo principų (tvarumo ir holistiškumo) perspektyvos bei siekiant padaryti visus vertinimo (įsivertinimo ir išorinio vertinimo) procesus paprastus ir aiškius, rekomenduotina naudoti ne tik vieningą sričių ir rodiklių sistemą, bet ir *Išoriniam vertinime* naudoti panašius stebėjimui skirtus protokolus.

Pagrindas *Išorinio vertinimo* stebėjimo protokolui galėtų būti minėta „Ugdymo(si) veiklos (pamokos) stebėjimo forma“, kurios vertinimo objektai dera su *Geros mokyklos koncepcija* (2015), jie yra paprasti ir suprantami (vertinimo objektai apima pirmosios srities 1.2 rodiklį, antrosios srities

– 2.2, 2.3 ir 2.4 rodiklius bei 3 sritį), jie tarpusavyje suderinti, jų skaičius yra optimalus stebėjimui pedagoginio užsiėmimo metu.

Išoriniame vertinime derėtų naudoti instrumentą, kurio pagalba būtų kaupiama tiek kiekybinė, tiek ir kokybinė informacija.

Išoriniam vertinimui baziniu ugdymo(si) veiklos stebėjimo protokolo variantu laikytinas siūlomas *Visuminiam vertinimui* skirtas stebėjimo protokolas (žr. 2 priedą – „*Visuminio vertinimo ugdymo(si) veiklos stebėjimo forma*“).

Atliekant *Teminį vertinimą* naudojama adaptuota forma (žr. 3 priedą – „*Teminio vertinimo ugdymo(si) veiklos stebėjimo forma*“). Šioje formoje paliekama galimybė pakoreguoti vertinimo objektus, juos papildant ir įtraukiant naujus objektus, atsižvelgiant į *Teminio vertinimo* probleminius klausimus bei planuojamo *Teminio vertinimo* ekspertų rekomendacijas.

Atliekant *Rizikos vertinimą* naudojama adaptuota forma (žr. 4 priedą – „*Rizikos vertinimo ugdymo(si) veiklos stebėjimo forma*“). Šioje formoje paliekama galimybė pakoreguoti vertinimo objektus, juos papildant ir įtraukiant su esama (identifikuota) rizika objektus, atsižvelgiant į buvusio vertinimo (ar rizikos požymius identifikavusių ekspertų) išvadas.

Rekomenduotina visus *Išoriniame vertinime* naudojamus ugdymo(si) veiklos stebėjimo protokolus naudoti elektroniniu formatu – taip būtų optimizuojamas būsimas sukauptų duomenų apdorojimas ir analizė.

3.2 Bendojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos vertinimo ataskaitos

3.2.1. Visuminio vertinimo ataskaitą sudaro šios dalys:

Ižanga (ją rengia vadovaujantysis vertintojas). Ižangoje fiksuojama:

- išorinio vertinimo data;
- išorinio vertinimo priežastis ir tikslas;
- vertintojų komanda, komandos narių atsakomybė vertinime (vertinamos sritys);
- informacijos šaltiniai, duomenys, iš kurių buvo darytos išvados ir nustatyti įvertinimai;
- metodika, kuria vadovautasi vertinant;
- mokyklos konteksto duomenys;
- išvada apie įsivertinimo rezultatų ir stebėsenos duomenų panaudojimą mokyklos veiklos tobulinimui (mokinių pasiekimų gerinimui);
- išvada apie Savininko bendradarbiavimą su mokykla užtikrinant mokyklos pažangą;
- išvada apie mokyklos vadovo metinių užduočių vykdymą ir jų indėlį į mokyklos pažangą;

- nurodomos išskirtinės vertinimo metu veikusios aplinkybės (force majeure), jei tokių buvo.

I ataskaitos dalis – Stiprieji ir tobulintini mokyklos veiklos aspektai ir jų įvertinimas.

Formuluotės ir įvertinimai lygiais aptariaami komandoje paskutiniąją vertinimo dieną mokykloje, pateikiami mokyklos bendruomenei prieš vertintojams išvykstant ir rašant ataskaitą **negali būti keičiami**;

II ataskaitos dalis – Vertinamų veiklos sričių aprašymas (lentelėse pateikiami sričių rodiklių įvertinimai, pagrindžiama duomenimis, atrinkus esminius faktus, įrodymus, apibendrintą informaciją):

Sritis: Rezultatai

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>Apibendrinimas</i>

Srities išvados:

Sritis: Ugdytas(is) ir mokinių patirtys

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>apibendrinimas</i>

Srities išvados:

Sritis: Ugdyto(si) aplinkos

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>apibendrinimas</i>

Srities išvados:

Sritis: Lyderystė ir vadyba

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>Apibendrinimas</i>

Srities išvados:

III ataskaitos dalis – Rekomendacijos, kuriose išryškunami šie aspektai:

- *ką* mokykla turi padaryti, kad veikla kistų, **kokios stiprybės gali padėti tobulinti** mokyklos veiklą ir **kaip siūloma veikti**;

- kokia reikalinga / galima mokyklos Savininko (ir švietimo pagalbos institucijos) pagalba.

Suderinęs ataskaitą su mokykla, vadovaujantysis vertintojas rašo trumpąjį jos variantą.

IV ataskaitos dalis – Santrauka, kuri gali būti pateikiama ir kaip trumpasis ataskaitos variantas. Santraukos apimtis – iki 2 lapų.

Suinteresuotosioms pusėms gali būti pateikiama atskira trumpoji ataskaita.

Trumpąjį ataskaitos variantą sudaro šios dalys:

trumpa kontekstinė informacija, turėjusi įtakos mokyklos veiklos įvertinimams ir svarbiausioms išvadoms apie mokyklos veiklos kokybę;

išvada apie įsivertinimo rezultatų ir stebėsenos duomenų panaudojimą mokyklos veiklos tobulinimui (mokinių pasiekimų gerinimui);

išvada apie Savininko bendradarbiavimą su mokykla užtikrinant mokyklos pažangą;

išvada apie mokyklos vadovo metinių užduočių vykdymą ir jų indėlį į mokyklos pažangą;

stiprieji mokyklos veiklos aspektai. Parašomi išvadą ir įvertinimą pagrindžiantys argumentai, rekomendacijos (jei reikia).

tobulintini mokyklos veiklos aspektai. Parašomi išvadą ir įvertinimą pagrindžiantys argumentai, rekomendacijos.

Trumpojo ir ilgojo ataskaitos varianto apimtis nustatoma ir tvirtinam Agentūros direktoriaus įsakymu.

3.2.2. Rizikos vertinimo ataskaitą sudaro šios dalys:

Įvadas (aptariama iš kokių duomenų padarytos išvados, trumpai aptariamas mokyklos kontekstas, svarbiausi duomenys, turėję įtakos mokyklos įvertinimui). *Apimtis iki 1 psl.*

1. Vertinimo santrauka (*apimtis iki 3 psl.*), kurioje fiksuojamos ir glaustai pagrindžiamos svarbiausios išvados. Vertinimo santraukoje aptariama:

1.1. **gerai vykdoma mokyklos veikla** (atitinkanti 3 lygio reikalavimus, veikla labiau gera, nei patenkinama) – *fiksuojama ne mažiau kaip viena tokia veikla;*

1.2. **rizikinga mokyklos veikla, kuriai reikia skirti daugiau dėmesio** (yra ryškus tobulinimo poreikis) – *fiksuojamos ir aptariamoms 2–5 svarbiausios išvados apie mokyklos veiklos rizikos veiksnius;*

1.3. **mokyklos savininko dėmesys įvardintoms rizikingoms veikloms;**

1.4. **mokyklos vadovo metinių užduočių kryptingumas ir konkretumas** (ar yra dermė su išskirtomis rizikingomis veiklomis, ar numatoma, kaip bus vertinamas poveikis siekiant mokyklos pažangos ir geresnių mokinių pasiekimų, ar nusimatyti veiklos rezultatų sėkmės kriterijai).

2. Kaip mokykla stebi ir įsivertina savo pažangą? *Apimtis iki 0,5 psl.* Aptariama:

- kaip mokyklos įsivertinimo duomenys ir mokinių pasiekimų analizės rezultatai panaudojami veiklai tobulinti,

- kokią įtaką mokyklos savęs vertinimas turi ugdymo proceso kokybei ir geresniems mokinių pasiekimams.

3. Vertinamų sričių aprašymas (lentelėse pateikiami sričių rodiklių įvertinimai, pagrindžiama duomenimis, atrinkus esminius faktus, įrodymus, apibendrintą informaciją):

Sritis:

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>Apibendrinimas</i>

Srities išvados:

Sritis:

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>apibendrinimas</i>

Srities išvados:

Sritis:

Rodiklis	Vertinimo lygis	Vertinimo pagrindimas, <i>apibendrinimas</i>

Srities išvados:

4. Rekomendacijos, kuriose išryškunami šie aspektai:

- *ką* mokykla turi padaryti, kad veikla kistų, *kokios stiprybės gali padėti tobulinti* mokyklos veiklą ir *kaip siūloma veikti*;

- kokia reikalinga / galima mokyklos savininko pagalba.

PASTABOS:

- *diagramos, lentelės* pateikiamos kaip ataskaitos priedas (priedai);
- dėl ataskaitos įvado, vertinimo santraukos ir kitų dalių rengimo (pastraipų kūrimo, bendradarbiavimo rengiant ataskaitos dalis) susitariama komandoje.

3.2.3. Teminio vertinimo ataskaitos forma (struktūra) nustatoma Agentūros direktoriaus įsakymu, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministrui patvirtinus vertinamas temas (problemas, klausimus).

IŠ UŽSIENIO KALBŲ VERSTŲ SĄVOKŲ PAAIŠKINIMAI

Terminas anglų kalba	Termino vertimas	Termino paaiškinimas siejant su kontekstu
Complex, full-scale inspection	Kompleksinis, visapusiškas švietimo institucijų vertinimas	Estijoje nėra atskiros švietimo priežiūrą atliekančios institucijos, todėl nėra atliekamas išorinis kompleksinis, visapusiškas švietimo institucijų vertinimas.
Estonian Education Information System / Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS)	Estijos švietimo informacinė sistema	Estijos švietimo informacinė sistema (www.ehis.ee) suteikia galimybę visiems peržiūrėti švietimo įstaigų veiklos rodiklius. Duomenys yra prieinami kiekvienai švietimo įstaigai.
External school evaluation (inspections)	Išorinis mokyklos vertinimas (inspektavimas)	Sisteminga mokyklos priežiūra, naudojant išsamią rodiklių sistemą ir aiškias padarinio vertinimo, sprendimo priėmimo taisykles (NL).
Four-yearly school plan	Mokyklos planas (keturiems metams)	Nyderlanduose mokyklos planas yra vienas iš trijų mokyklos privalomų strateginių dokumentų. Išorinis vertinimas pradamas mokyklos plano analize: ar jis atitinka įstatymų nustatytus kriterijus ir kokias ambicijas jis nustato.
Governing body inspection	Valdančiosios tarybos vertinimas	Procesas, kuriuo siekiama pasidalinti vertinimo išvadamis mokyklos lygmeniu ir gauti papildomos informacijos apie kokybės užtikrinimą ir finansavimą, kad būtų galima priimti preliminarius sprendimus apie tarybos pajėgumą užtikrinti ugdymo kokybę ir finansų valdymą (NL).
Horizontal supervision and risk based inspections	Horizontali priežiūra ir rizikos vertinimas	Rizika pagrįstas vertinimas yra tiesiogiai susijęs su kiekybiniais mokyklos veiklos rodikliais, jų reguliaria ir profesionalia analize (NL).
Indicator: Characteristics of schools from which students enter and schools to which students leave	Mokyklų, iš kurių mokiniai stoja, ir mokyklų, į kurias išvyksta, charakteristikos	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Choice of school sectors and subject matter profiles	Mokyklos sektorių ir dalyko profilių pasirinkimas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis

Indicator: Cooperation	Bendradarbiavimas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Examination marks	Egzamino pažymiai	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: External evaluations	Išoriniai vertinimai	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Financial indicators (solvability, financial buffers, per student expenditure, school costs)	Finansiniai rodikliai (mokumas, finansiniai rezervai, mokinio išlaidos, mokyklos išlaidos)	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Market share in the catchment area	Rinkos dalis	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Number of students	Mokinių skaičius	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Personnel (age composition, teacher absenteeism, professionalization budgets)	Personalas (amžiaus sudėtis, mokytojų pravaikštos, profesinio augimo biudžetai)	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Premature school leaving (drop out)	Mokinių nubyreėjimas (priešlaikis iškritimas iš mokyklos)	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: School climate and safety provisions	Mokyklos klimato ir saugos nuostatos	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Student background characteristics, more precisely, the percentage of students needing extra care	Mokinių pagrindinės charakteristikos, tiksliau, mokinių, kuriems reikalinga papildoma priežiūra, procentinė dalis	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Success rates on examinations	Egzaminų sėkmės rodikliai	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Teaching time	Mokymo laikas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: The satisfaction of parents	Tėvų pasitenkinimas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis

Indicator: The satisfaction of students	Mokinių pasitenkinimas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: The school plan	Mokyklos planas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: The so called “care plan” (for students in need of extra support and care)	Vadinamasis „priežiūros planas“ (mokiniam, kuriems reikalinga papildoma parama ir priežiūra)	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Indicator: Transfer and school leavers	Perkėlimas į aukštesnę klasę ir mokyklos baigimas	Nyderlandų vidurinių mokyklų stebėsenos rodiklis
Inspectorate of Education / Inspectie van het Onderwijs	Nyderlandų švietimo priežiūros institucija / inspekcija	Nyderlandų švietimo inspekcija yra Švietimo ministerijos dalis (tai vadinamoji išorinė tarnyba). Nepriklausomas inspekcijos sprendimas, neatsižvelgiant į politinę įtaką, yra ginamas Švietimo priežiūros įstatyme.
Internal school evaluation (internal quality care / school self-evaluation)	Vidinis mokyklos vertinimas / įsivertinimas	
Monitoring and evaluation	Stebėseną ir galutinį vertinimą	Stebėseną yra nuolatinis procesas, apimantis pokalbius su proceso dalyviais ir suinteresuotais dalininkais, kad remiantis gauta informacija būtų galima tobulinti ugdymo procesą. Vertinimas grindžiamas duomenimis (kiekybiniais ir kokybiniais), siekiant nustatyti, ar vykdant ugdymo veiklą pasisekė įgyvendinti keltus uždavinius ir tikslus.
Municipal authority / authorities	Savivaldybės valdžios institucija / institucijos	Kompetentinga valdžios struktūra arba mokyklos taryba yra savivaldybės institucija (NL).
Recognised competent authority, governing bodies / school boards	Mokyklų valdymo tarybos	Išskirtinis Nyderlandų švietimo sistemos bruožas yra tas, kad visoms mokykloms, tiek valstybinėms, tiek privačioms, vadovauja teisiškai pripažinta kompetentinga valdymo struktūra, atsakinga už įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimą mokyklose.
Responsive constructivist evaluation	Reaguojantis konstruktyvus vertinimas	Lokalus organizacijos veiklos kokybės vertinimo procesas, kuriame vertintojų ir vertinamųjų proaktyvi sąveika kuria vertinamų objektų tobulinimo perspektyvą

School inspection	Mokyklos vertinimas	Procesas, kuriuo siekiama įvertinti, kaip valdymo taryba užtikrina mokyklos ugdymo kokybę ir ar mokyklos lygiu laikomasi tikrinamų standartų (NL).
Schooling	Mokyklinis ugdymas	Žodynai šį terminą aiškina kaip „education at school“, kas tiesiogiai išvertus būtų „išsilavinimas mokykloje“, tačiau šio turimo kontekste versti „mokykliniu ugdymu“ buvo prasmingiau.
The board of trustees	Patikėtinių taryba	Estijoje mokyklos vidinio įsivertinimo ataskaitą aptaria mokyklos darbuotojų taryba, ją patvirtina patikėtinių taryba ir savininkas.
Windows for Accountability / Vensters voor Verantwoording	Nyderlandų švietimo informacinė sistema	Nacionalinės programos rėmuose Nyderlanduose veikianti informacinė sistema, kurios tikslas visą kiekybinę informaciją ir papildomą kokybinę informaciją (ir centralizuotai surinktus kiekybinius ir kokybinius rodiklius) apie mokyklas kaupti ir pateikti vienoje internetinėje sistemoje.

NAUDOTOS LITERATŪROS IR INTERNETINIŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- Alkin, M. C., Christie, C.A. (2004). An Evaluation Theory Tree (p. 12–66). In *Evaluation Roots: Tracing Theorists' Views and Influences*, ed. Alkin, M. C. SAGE Publications,
- Bacys, V., Balčiūnas, S., Špečkauskas, A. (2015). *Vertinimo modelis, skirtas geriausiai dirbančių mokyklų atrankai*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
- Balčiūnas, S., Valuckienė, J. (2014). *Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės atnaujinamų įsivertinimo rodiklių vertinimo tyrimo ataskaita*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
- Bitinas, B. (2002). *Pedagoginės diagnostikos pagrindai*. Vilnius.
- Brydon-Miller, M. (2003). Why action research? *Action Research*, 1(1), 9-28.
- Charles, C. M. (1999). *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius: Alma littera.
- Creswell, J. W., Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles London New Delhi Singapore Washington DC Melbourne: SAGE.
- Dačiulytė, R., Dromantienė, L., Indrašienė, V., Merfeldaitė, O., Nefas, S., Penkauskienė, D., Prakapas, R., Railienė, A. (2013). *Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje būklė ir plėtros galimybės: mokslo studija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

- Deborah, N., Henry, B., Gábor, H., & Paulo, S. (2014). *OECD reviews of evaluation and assessment in education: Netherlands 2014*. OECD Publishing.
- Dudaitė, J., Indrašienė, V., Jegelevičienė, V., Kairienė, B., Merfeldaitė, O., Penkauskienė, D., Pivorienė, J., Prakapas, R., Railienė, A. (2019). *Visos dienos mokykla: Modeliai ir įgyvendinimo prielaidos: mokslo studija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Easley, S.-D. (2007). *Vertinimo aplankas: kur, kada, kodėl ir kaip jį naudoti*. Vilnius: Tyto alba.
- Emstad, A. B. (2012). *From Evaluation to Action, Without Using Time for Reflection*. Proceedings ECER 2012, The Need for Educational Research to Champion Freedom, Education and Development for All.
- Fernie, S., Smith, K. (2015). Action Research. *Practical Research and Evaluation: A Start-to-Finish Guide for Practitioners* (p. 95–110). London: SAGE Publications Ltd.
- Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija. (2008). *Valstybės žinios*, 138(5461).
- Geros mokyklos koncepcija (2015). *TAR*, 20048.
- Guba, E. G., Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. SAGE Publications,.
- Guba, E. G., Lincoln, Y. S. (2004). The Roots of Fourth Generation Evaluation: Theoretical and methodological Origins (p. 225–242). In Alkin, M. C. *Evaluation Roots: Tracing Theorists' Views and Influences*. SAGE Publications.
- Guskey, T. R. (2004). *Profesinio tobulinimo vertinimas*. Vilnius: Garnelis.
- Hamilton, L., & Corbett-Whittier, C. (2014). Carrying Out Your Case Study. *Using Case Study in Education Research* (p. 83–116). London: SAGE Publications Ltd.
- Helmke, A. (2012). *Pamokos kokybė ir mokytojo profesionalumas: diagnostika, vertinimas, tobulinimas*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods* (5th ed). Los Angeles: Sage Publications.
- Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų vykdančių mokyklų veiklos kokybės Išorinio vertinimo metodika: projekto rankraštinė medžiaga*. (2020). Vilnius.
- Kalvaitis, A. (2007). *Duomenų rinkimas vidaus auditui? Tai visai neskauda!* Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Katiliūtė, E., Žydžiūnaitė, V., Cibulskas, G., Kalvaitis, A., Švedaitė-Sakalauskė, B., Balčiūnas, S., ir Valuckienė, J. (2010). *Mokyklos savęs vertinimo instrumentų naudojimo rekomendacijos*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Katiliūtė, E., Žydžiūnaitė, V., Cibulskas, G., Prakapas, R., Buzaitytė-Kašalynienė, J., Kalvaitis, A., Švedaitė-Sakalauskė, B., Balčiūnas, S., Crisafulli, S., Masaitis, M., Navickaitė, J., ir

- Valuckienė, J. (2009). *Mokyklos savęs vertinime naudojamų tyrimo instrumentų koncepcija*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- Kemmis, S., McTaggart, R., Nixon, R. (2013). *The action research planner*. New York: Springer.
- Lietuvos respublikos švietimo įstatymas. (2011) *Valstybės žinios*, 38(1804).
- Mathison, S. (2005). *Encyclopedia of Evaluation*. SAGE Publications, Thousand Oaks, California.
- Ministry of Education and Research of the Republic of Estonia (2017). *The Inspection of Education of Estonia*. Tartu. Prieiga internetu: <https://www.hm.ee/>
- Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika. (2016). *TAR*, 6439.
- Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas. (2016). *TAR*, 30191.
- Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas. (2021). *TAR*, 13998.
- Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos teminio išorinio vertinimo, organizuojamo 2021–2022 metais analizuojamos temos – „Įtraukiojo ugdymo įgyvendinimo kryptingumas mokyklose, vykdančiose bendrojo ugdymo programas“ vertinimo rodikliai. (2021). *TAR*, 15654.
- Pažangos programos „Tūkstantmečio mokyklos“ koncepcija: medžiaga diskusijoms*. (2021). Vilnius: Lietuvos respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Prieiga internetu: https://www.smm.lt/uploads/documents/TU%CC%84M_Koncepcija_20210517.pdf
- Piliponytė, J. (2005). *Duomenų rinkimas, apdorojimas ir analizė mokykloje*. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
- Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo metodikų, konsultacinių medžiagų ir kitų priemonių analizė*. (2019). Vilnius: KPMPC. Prieiga internetu: <https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/PM-isorinio-vertinimo-analize.pdf>
- Rossi, P., Freeman, H., Lipsey, M. (2004). *Evaluation – A Systematic Approach*. 7nd ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Savivaldybių administracijų švietimo padalinių bendrieji nuostatai. (2011). *Valstybės žinios*, 78(3822).
- Scheerens, J., Ehren, M., Slegers, P., & de Leeuw, R. (2012). Country background report for The Netherlands. *OECD Review on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving School Outcomes*. Paris: OECD Publishing. Retrieved March, 15, 2013.
- Schmidt, M.J., Hollensen, S. (2006). *Marketing research: an international approach*. London: Prentice Hall.

- Scriven, M. (2004). Reflections (p. 183–195). In Alkin, M. C. *Evaluation Roots: Tracing Theorists' Views and Influences*, SAGE Publications,
- Stake, R. (2004). Stake and Responsive Evaluation (p. 203–217). In Alkin, M. C. *Evaluation Roots: Tracing Theorists' Views and Influences*, SAGE Publications,
- Stufflebeam, D.L., Shinkfield, A.J. (2007). *Evaluation Theory, Models and Applications*. Willey: San Francisco. 2007. 736 p.
- Survutaitė, (2011). Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės vertintojų profesionalumo situacija Lietuvoje. *Švietimas: Politika, Vadyba, Kokybė*, 2(8), 21-30.
- Survutaitė, D. (2016). *Mokyklos kultūros raiška*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
- Survutaitė, D., Bacys, V., Balčiūnas, S., Čiuladienė, G., Petkūnienė, V., Sičiūnienė V., Vaicekauskienė, V., Valuckienė, J., Vilkonienė, M. (2015). *Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo modelis ir rodikliai*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
- Survutaitė, D., Bacys, V., Balčiūnas, S., Čiuladienė, G., Petkūnienė, V., Sičiūnienė V., Vaicekauskienė, V., Valuckienė, J., Vilkonienė, M. (2015). *Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijos*. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.
- Targamadzė, V., Žibėnienė, G., Česnavičienė, J. (2018). *Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją: tyrimo ataskaita*. Vilnius: Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.
- The Dutch Inspectorate of Education (2015). *Background information and working method of the inspectorate*. Utrecht: The Dutch Inspectorate of Education.
- The Dutch Inspectorate of Education (2017). *Inspection Framework Secondary Education*. Utrecht: The Dutch Inspectorate of Education.
- The Dutch Inspectorate of Education (2017). *Inspection Framework Preschool and Primary Education*. Utrecht: The Dutch Inspectorate of Education.
- The Standing International Conference of Inspectorates (2018). *Country Profile ESTONIA. SICI*. Prieiga internetu: https://www.sici-inspectorates.eu/getattachment/6ec120e7-ea20-442c-9e6b-06025da12e58/Country-Profile-Estonia_2018.pdf
- Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
- Timmermans, A. C., De Wolf, I. F., Bosker, R. J., & Doolaard, S. (2015). Risk-based educational accountability in Dutch primary education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 27(4), 323-346.
- Valstybės kontrolė. (2016). *Valstybinio audito ataskaita „Švietimo stebėseną“* (2016 m. lapkričio 30 d. Nr. VA-P-50-4-26). Prieiga internetu: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3644>

- Valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų veiklos vertinimo nuostatai. (2021). *TAR*, 4596.
- Van de Grift, W. (2007). Quality of teaching in four European countries: A review of the literature and application of an assessment instrument. *Educational research*, 49(2), 127-152.
- Weiss, C. H. (2004). *Vertinimas: programų ir veiklos kryptių tyrimo metodai*. Vilnius: HOMO LIBER.
- Wolf, I.F. Dr. and Verkroost, J.J.H. Drs. (2011). *Summary evaluation of theory and practice of risk-based school inspections in the Netherlands*. Utrecht: The Dutch Inspectorate of Education.

PRIEDAI

1 priedas

ICALT pamokos stebėjimo protokolai

Vertintojas:	Data:
Mokykla:	Mokinių skaičius klasėje:
Klasė:	Mokinių skaičius mokykloje:
Veikla /pamoka:	Mokinių dalis, gaunanti nemokamą maitinimą (proc.)
Mokytojo/os kvalifikacija:	Mokinių dalis, kurių mokymosi kalba nėra jų gimtoji (proc.)

KLAUSIMAI MOKYTOJUI PRIEŠ STEBIMĄ VEIKLĄ (*ne=0, taip=1*)

Galimybė pasiekti numatytus tikslus	1	Ar pamokose naudojamos mokymo priemonės yra dažnai naudojamos ir kitose mokyklose?	0	1
	2	Ar pamokose naudojamos mokymo priemonės leidžia pasiekti mokymo tikslus?	0	1
	3	Ar pamokose naudojamos mokymo priemonės yra aktualios (nepasenę)?	0	1
	4	Kiek mokomajam dalykui yra skirta savaitinių valandų?	.....	
	5	Kokiai klasės mokinių daliai pamokose yra reikalingos žemesnėms klasėms skirtos mokymo priemonės?	.....	
Stebėsena	6	Ar žino kaip sekasi kitų mokyklų to paties amžiaus mokiniams (respublikoje) mokyti mokytojo dėstomo dalyko?	0	1
Priemonės turintiems mokymosi sunkumų	7	Ar geba diagnozuoti rizikos grupei priklausančių mokinių mokymosi problemas?	0	1
	8	Ar turi priemones (pvz., planą, vadovėlius ir pan.) darbui su sunkumus patiriančiais mokiniais?	0	1
	9	Ar laikosi sukurto plano dirbdamas su sunkumų turinčiais mokiniais?	0	1

STEBĖJIMO POŽYMIAI IR ASPEKTAI

LYGIS: 1 = taip; 2 = labiau taip, nei ne; 3 = labiau ne, nei taip; 4 = ne

Požymis	Nr.	MOKYTOJAS ...	Lygis			
Saugus ir stimuliuojantis mokymosi klimatas	10	... užtikrina ramią atmosferą	1	2	3	4
	11	... rodo pagarbą mokiniams elgesiu ir kalba	1	2	3	4
	12	... skatina abipusę mokinių pagarbą	1	2	3	4
	13	... palaiko mokinių pasitikėjimą savimi	1	2	3	4
	14	... skatina mokinius dėti visas pastangas	1	2	3	4
Aiškūs, motyvuojantys ir įgalinantys veikti nurodymai	15	... formuluoja pamokos uždavinį pamokos pradžioje suprantamai	1	2	3	4
	16	... įvertina uždavinio pasiekimą pamokos pabaigoje	1	2	3	4
	17	... pateikia aiškias instrukcijas	1	2	3	4
	18	... pateikia aiškius mokomosios medžiagos ir užduočių paaiškinimus	1	2	3	4
	19	... į pamoką įtraukia visus mokinius	1	2	3	4
	20	... naudoja mokymo metodus, kurie aktyvina mokinius	1	2	3	4
	21	... kelia klausimus, skatinančius mąstyti	1	2	3	4
Grįžtamasis ryšys	22	... teikdamas nurodymus, paaiškinimus ar instruodamas, pa(si)tikrina, ar mokiniai supranta dalyką	1	2	3	4
	23	... pateikia mokiniams grįžtamąjį ryšį laiku	1	2	3	4
	24	... pa(si)tikrina, ar mokiniai teisingai vykdo / atlieka užduotis	1	2	3	4
Klasės valdymas	25	... veda gerai struktūrizuotą pamoką	1	2	3	4
	26	... užtikrina nuoseklią pamokos eigą	1	2	3	4
	27	... veiksmingai naudoja mokymosi laiką	1	2	3	4

	28	... veiksmingai valdo klasę	1	2	3	4
Mokymo pritaikymas įvairiems mokinių poreikiams	29	... mokymą (aiškinimą) pritaiko prie atitinkamų mokinių skirtumų	1	2	3	4
	30	... pritaiko užduotis atsižvelgdamas į mokinių skirtumus	1	2	3	4
	31	... sunkiau besimokantiems mokiniams suteikia papildomą dėmesį ir laiką	1	2	3	4
	32	... palaiko besimokančiųjų pasitikėjimą savimi	1	2	3	4
Mokymo ir mokymosi strategijos	33	... skatina mokinius galvoti apie sprendimus	1	2	3	4
	34	... skatina / paragina mokinius išsakyti savo nuomones	1	2	3	4
	35	... moko mokinius suskaidyti sudėtingas problemas	1	2	3	4
	36	... moko mokinius patikrinti sprendimus	1	2	3	4
	37	... užtikrina, kad mokymo medžiaga būtų orientuota į perkėlimą į kitus kontekstus	1	2	3	4
	38	... skatina kritišką mokinių mąstymą	1	2	3	4
	39	... ragina/siūlo mokinius naudoti strategijas, kurios gali padėti jiems išspręsti įvairaus pobūdžio problemas	1	2	3	4
	40	... skatina naudoti kontrolinę veiklą	1	2	3	4
	41	... teikia sąveika praturtintą mokymą ir veiklą	1	2	3	4

Požymis	Nr.	MOKINIAI ...	Lygis			
Įsitraukimas į veiklą	42	... dalyvauja pamokoje / yra įsitraukę į pamoką	1	2	3	4
	43	... yra susidomėję	1	2	3	4
	44	... yra aktyvūs besimokantieji	1	2	3	4
Refleksiškumas ir diskursyvumas	45	... planuoja savo mokymosi procesą	1	2	3	4
	46	... stebi savo mąstymo ir mokymosi procesą	1	2	3	4
	47	... apmąsto naudojamų sprendimų ir metodų tinkamumą	1	2	3	4
	48	... praktikuoja diskursyvumą	1	2	3	4

Požymis	Nr.	MOKYTOJAS IR MOKINIAI	Lygis			
Galutinis sprendimas	49	Galutinis sprendimas dėl mokymo kokybės	1	2	3	4
	50	Galutinis sprendimas dėl mokinių dalyvavimo	1	2	3	4

Visuminio vertinimo ugdymo(si) veiklos stebėjimo forma

Mokytojo pavardė:	Klasė: / Mokinių skaičius sąrašas:	Mokyklos kodas:
Mokytojo kvalifikacinė kategorija:	Mokinių skaičius pamokoje:	Vertinimo kodas:
Mokytojo darbo stažas (metais):	Pavėlavo į pamoką:	Data:
Dalykas:	Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius:	Vertintojo kodas:

UGDYMO(SI) TIKSLAS

Kokias kompetencijas ugdysis mokiniai?

--

MOKYMO(SI) UŽDAVINYS

Ko mokiniai per šią pamoką išmoks?

--

Vertinimo objektas, įvertis	Vertinimas	Vertinimo objekto įverčio pagrindimas
<input style="width: 40px; height: 20px;" type="checkbox"/>	Ugdymo(si) aplinka skatina mokymąsi	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) įranga ir priemonės tinkamos	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) aplinka estetiška	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) aplinka ergonomiška	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Mokiniai prisideda prie ugdymo(si) aplinkos kūrimo		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
<input style="width: 40px; height: 20px;" type="checkbox"/>	Vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi	
	Mokymosi lūkesčiai identifikuojami	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai skatinami mokytis	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokymasis įprasminamas	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
Ugdymas suasmeninamas (diferencijuojamas, individualizuojamas)		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Klasės valdymas konstruktyvus		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
<input style="width: 40px; height: 20px;" type="checkbox"/>	Mokymosi patirtys	
	Mokiniai moka mokytis	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai geba reflektuoti savo patirtį	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokymasis konstruktyvus	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
Mokiniai geba spręsti problemas		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Mokytojo ir besimokančiųjų tarpusavio santykiai pagarbūs		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
<input style="width: 40px; height: 20px;" type="checkbox"/>	Vertinimas ugdant	
	Vertinimo kriterijai aiškūs	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimo būdai yra tinkami	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimo informacija yra išsami (aiški)	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
Mokiniai geba įsivertinti		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Vertinimas skatina mokymąsi		
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Pažanga ir pasiekimai optimalūs		

Kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai ☐	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>	
	Pažanga pastovi (tolygi)						
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>	
	Pažanga atpažįstama						
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>	
	Pasiekimai prasmingi						
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>	
	Pasiekimai asmeniškai						
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>	

Komentarai, kita informacija:

--

Stipriosios veiklos (ne mažiau kaip 3)	Tobulintinos veiklos (ne daugiau kaip 2)

Teminio vertinimo ugdymo(si) veiklos stebėjimo forma

Mokytojo pavardė:	Klasė: / Mokinių skaičius sąrašė:	Mokyklos kodas:
Mokytojo kvalifikacinė kategorija:	Mokinių skaičius pamokoje:	Vertinimo kodas:
Mokytojo darbo stažas (metais):	Pavėlavo į pamoką:	Data:
Dalykas:	Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius:	Vertintojo kodas:

UGDYMO(SI) TIKSLAS

Kokias kompetencijas ugdysis mokiniai?

--

MOKYMO(SI) UŽDAVINYS

Ko mokiniai per šią pamoką išmoks?

--

Vertinimo objektas, įvertis	Vertinimas	Vertinimo objekto įverčio pagrindimas
Ugdymo(si) aplinkos ☐	Ugdymo(si) aplinka skatina mokymąsi	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) įranga ir priemonės tinkamos	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) aplinka estetiška	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) aplinka ergonomiška	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi ☐	Mokymosi lūkesčiai identifikuojami	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai skatinami mokytis	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokymasis įprasminamas	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymas suasmeninamas (diferencijuojamas, individualizuojamas)	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Mokymosi patirtys ☐	Klasės valdymas konstruktyvus	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai moka mokytis	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai geba reflektuoti savo patirtį	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokymasis konstruktyvus	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Vertinimas ugdant ☐	Mokiniai geba spręsti problemas	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokytojo ir besimokančiųjų tarpusavio santykiai pagarbūs	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimo kriterijai aiškūs	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimo būdai yra tinkami	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Pažanga ir pasiekimai optimalūs	Vertinimo informacija yra išsami (aiški)	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai geba įsivertinti	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimas skatina mokymąsi	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	

Kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai ☐	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pažanga pastovi (tolygi)					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pažanga atpažįstama					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pasiekimai prasmingi					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pasiekimai asmeniškai					
..... ☐	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
..... ☐	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					

Komentarai, kita informacija:

--

Stipriosios veiklos (ne mažiau kaip 3)	Tobulintinos veiklos (ne daugiau kaip 2)

Rizikos vertinimo ugdymo(si) veiklos stebėjimo forma

Mokytojo pavardė:	Klasė: / Mokinių skaičius sąrašė:	Mokyklos kodas:
Mokytojo kvalifikacinė kategorija:	Mokinių skaičius pamokoje:	Vertinimo kodas:
Mokytojo darbo stažas (metais):	Pavėlavo į pamoką:	Data:
Dalykas:	Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius:	Vertintojo kodas:

UGDYMO(SI) TIKSLAS

Kokias kompetencijas ugdysis mokiniai?

--

MOKYMO(SI) UŽDAVINYS

Ko mokiniai per šią pamoką išmoks?

--

Vertinimo objektas, įvertis	Vertinimas	Vertinimo objekto įverčio pagrindimas
Ugdymo(si) aplinkos ☐	Ugdymo(si) aplinka skatina mokymąsi	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) įranga ir priemonės tinkamos	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) aplinka estetiška	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymo(si) aplinka ergonomiška	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi ☐	Mokymosi lūkesčiai identifikuojami	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai skatinami mokytis	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokymasis įprasminamas	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Ugdymas suasmeninamas (diferencijuojamas, individualizuojamas)	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Mokymosi patirtys ☐	Klasės valdymas konstruktyvus	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai moka mokytis	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai geba reflektuoti savo patirtį	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokymasis konstruktyvus	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Vertinimas ugdant ☐	Mokiniai geba spręsti problemas	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokytojo ir besimokančiųjų tarpusavio santykiai pagarbūs	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimo kriterijai aiškūs	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimo būdai yra tinkami	
N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>		
Pažanga ir pasiekimai optimalūs	Vertinimo informacija yra išsami (aiški)	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Mokiniai geba įsivertinti	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	
	Vertinimas skatina mokymąsi	
	N 1 2 3 4 <i>nefiksuota</i>	

Kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai ☐	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pažanga pastovi (tolygi)					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pažanga atpažįstama					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	Pasiekimai prasmingi					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
..... ☐	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
..... ☐	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					
	N	1	2	3	4	<i>nefiksuota</i>
	.....					

Nustatytų rizikos požymių raiška

--

Komentarai, kita informacija:

--

Stipriosios veiklos (ne mažiau kaip 3)	Tobulintinos veiklos (ne daugiau kaip 2)

**MOKYKLŲ, VYKLANČIŲ BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS,
VISUMINIO IŠORINIO VERTINIMO DIENŲ IR VERTINTOJŲ
VERTINIMO LAIKO APSKAITOS PLANAS**

Klasių komplektų skaičius vertinamoje mokykloje*	Vertintojų darbo dienos mokykloje	Vertintojų skaičius komandoje	Laikas, skirtas vadovaujančiajam vertintojui pasirengti vertinti, analizuoti duomenis	Vadovaujančiajam vertintojui kontaktams su mokykla skirtas laikas iki ir po išorinio vertinimo**	Duomenų apdorojimui skiriamas laikas***
Iki 10	2 dienos	3 vertintojai	1,5 dienos	1 diena	Vertinantiems Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo 2 priede nurodytas 1.2, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.3 temas (rodiklių vertinimą grindžiant ugdymo(si) veiklos (pamokos) stebėjimo forma) papildomai skiriama: analizuojantiems 1–3 rodiklius (su 3–11 raktinių žodžių) – 0,75 dienos, 4–6 rodiklius (su 12–20 raktinių žodžių) – 1 diena, 7–12 rodiklių (su 21–29 raktiniais žodžiais) – 1,5 dienos.
Nuo 11 iki 18	3 dienos	4 vertintojai	2 dienos	1,5 dienos	
Nuo 19 iki 24	4 dienos	5 vertintojai	3 dienos	1,5 dienos	
Nuo 25 iki 30	5 dienos	6 vertintojai	3 dienos	2 dienos	
Nuo 31 iki 44	5 dienos	7 vertintojai	3,5 dienos	2 dienos	
Nuo 45 iki 60	5 dienos	8 vertintojai	3,5 dienos	2,5 dienos	
Daugiau nei 61	5 dienos	9 vertintojai	4 dienos	2,5 dienos	Duomenų analizei vizito mokykloje metu visiems vertintojams

Klasių komplektų skaičius vertinamoje mokykloje*	Vertintojų darbo dienos mokykloje	Vertintojų skaičius komandoje	Laikas, skirtas vadovujančiam vertintojui pasirengti vertinti, analizuoti duomenis	Vadovujančiam vertintojui kontaktams su mokykla skirtas laikas iki ir po išorinio vertinimo**	Duomenų apdorojimui skiriamas laikas***
					skiriama papildoma 1 diena.

* – jei mokykla turi skyrius, filialus, kurių buveinė nesutampa su mokyklos buveine, jei mokykloje yra suaugusiųjų klasių, mokyklose, vykdančiose specializuoto ugdymo krypties programas, į komandą papildomai įtraukiamas 1 vertintojas;

** – vadovujančiam vertintojui ataskaitai rengti skiriamos 3 dienos. Sumažėjus išorinio vertinimo komandos narių skaičiui ir nesant galimybės pakeisti kitais nariais, jų funkcijas atlieka kiti vertintojai. Kai vadovaujantysis vertintojas atlieka ir vertintojo funkcijas, darbo dienų skaičius atitinkamai didinamas 1,5 dienos;

*** – vertintojams pasirengimui vertinti skiriamos 2, ataskaitai rengti - 2 dienos.

**MOKYKLŲ, VYK DANČIŲ BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS,
TEMINIO IŠORINIO VERTINIMO DIENŲ IR VERTINTOJŲ
VERTINIMO LAIKO APSKAITOS PLANAS**

Klasių komplektų skaičius vertinamoje mokykloje	Vertintojų vertinimo dienos mokykloje (teminio vertinimo vizito trukmė)	Vertintojų skaičius komandoje*	Pasirengimui vertinti**, duomenų analizei atlikti skiriamas laikas	Ataskaitos projektui rengti***, derinti su mokykla, redaguoti ir vertinimo dokumentams tvarkyti skiriamas laikas****
Iki 10	2 dienos	3 vertintojai	2 dienos	4 dienos
Nuo 11 iki 18	3 dienos	3 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 19 iki 24	4 dienos	3 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 25 iki 30	5 dienos	3 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 31 iki 44	5 dienos	4 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 45 iki 60	5 dienos	5 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Daugiau nei 61	5 dienos	6 vertintojai	2 dienos	3 dienos

* Papildomai skiriamas 1 vertintojas, jei mokykla turi 1 skyrių (filialą), kurio buveinė nesutampa su mokyklos buveine, jei mokykloje yra suaugusiųjų klasė, jei mokykla vykdo specializuoto ugdymo krypties programą. Papildomai skiriami 2 vertintojai, jei mokykla turi 2 skyrius (filialus), kurių buveinės nesutampa su mokyklos buveine.

** Vadovaujančiajam vertintojui už pasirengimą vizitui ir vertintojų pasirengimo koordinavimą papildomai pridedamos 2 dienos.

*** Vadovaujančiajam vertintojui už ataskaitos rengimo koordinavimą papildomai pridedama 1 diena.

**** Jei kartu su vertintojais yra pasitelkiami švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytos temos ekspertai (toliau – ekspertai) (iki 30 procentų visos vertintojų komandos), jie mokykloje dirba (stebi pamokas ir kitas veiklas) vertintojams numatytą dienų skaičių. Ekspertai ataskaitos projekto nerengia ir su mokykla nederina (laikas šiam darbui neplanuojamas). Papildomai jiems pridedama 1 diena dokumentų analizei atlikti ir duomenims tvarkyti.

**MOKYKLŲ, VYKLANČIŲ BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS,
RIZIKOS IŠORINIO VERTINIMO DIENŲ IR VERTINTOJŲ
VERTINIMO LAIKO APSKAITOS PLANAS**

Klasių komplektų skaičius vertinamoje mokykloje	Vertintojų vertinimo dienos mokykloje (teminio vertinimo vizito trukmė)	Vertintojų skaičius komandoje*	Pasirengimui vertinti**, duomenų analizei atlikti skiriamas laikas	Ataskaitos projektui rengti, derinti su mokykla, redaguoti ir vertinimo dokumentams tvarkyti skiriamas laikas
Iki 10	2 dienos	3 vertintojai	2 dienos	4 dienos
Nuo 11 iki 18	3 dienos	3 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 19 iki 24	4 dienos	3 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 25 iki 30	5 dienos	3 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 31 iki 44	5 dienos	4 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Nuo 45 iki 60	5 dienos	5 vertintojai	2 dienos	3 dienos
Daugiau nei 61	5 dienos	6 vertintojai	2 dienos	3 dienos

* – jei mokykla turi 1 skyrių (filialą), kurio buveinė nesutampa su mokyklos buveine, mokyklose, vykdančiose specializuoto ugdymo krypties programas, į komandą papildomai įtraukiamas 1 vertintojas, kai 2 ir daugiau skyrių (filialų) – 2 vertintojai;

** – vadovaujančiajam vertintojui papildomai skiriamos 3 dienos vertinimo organizavimui, vykdymui, duomenų rinkimui, interpretavimui, ataskaitos su mokykla derinimui;

- jei vadovaujantįjį vertintoją Agentūra įpareigoja organizuoti ir vykdyti mokytojų, mokinių ir jų tėvų nuomonių apklausas (anketuoti), šiam darbui atlikti papildomai skiriamos 2 dienos.

**MOKYKLŲ, VYKLANČIŲ BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS, VEIKLOS KOKYBĖS
VERTINIMO LYGIAI**

Kokybės lygis	Aprašomieji veiklos kokybės vertinimai	Procentinė vertė	Išvada
4 lygis	Labai gera: veiksminga, išskirtinė, kryptinga, savita, kūrybiška	90 proc. ir daugiau	Verta paskleisti už mokyklos ribų
3 lygis	Gera: viršija vidurkį, tinkama, paveiki, potenciali, lanksti	60–89 proc.	Verta paskleisti pačioje mokykloje
2 lygis	Patenkinama: vidutiniška, neblogo, nesisteminga, neišskirtinė	31–59 proc.	Mokykloje yra ką tobulinti, verta sustiprinti ir išplėtoti
1 lygis	Prasta: nepatenkinama, neveiksminga, netinkama, nekonkreči	11–30 proc.	Veiklą būtina tobulinti. Mokyklai reikalinga išorinė pagalba
N lygis	Labai prasta: nepriimtina	Iki 10 proc.	Būtina imtis radikalių pokyčių. Mokyklai būtina skubi išorinė pagalba